shrImadbhAgavataM - navamaskandhaH

શ્રીમદ્ભાગવતં - નવમસ્કન્ધઃ

Document Information

Text title : shrImadbhAgavatam - 09 - navamaskandhaH

File name : bhagpur-09.itx

Category : purana, shrimadbhagavatam, vyAsa, krishna

Location : doc_purana

Proofread by : PSA Easwaran

Latest update : July 4, 2021

Send corrections to : Sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

October 22, 2021

sanskritdocuments.org

shrImadbhAgavataM - navamaskandhaH

શ્રીમદ્ભાગવતં - નવમસ્કન્ધઃ

શ્રીમદ્ભાગવતં - નવમસ્કન્ધઃ

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ નવમસ્કન્ધઃ ॥

॥ પ્રથમોઽધ્યાયઃ - ૧ ॥

રાજોવાચ
મન્વન્તરાણિ સર્વાણિ ત્વયોક્તાનિ શ્રુતાનિ મે ।
વીર્યાણ્યનન્તવીર્યસ્ય હરેસ્તત્ર કૃતાનિ ચ ॥ ૧॥

યોઽસૌ સત્યવ્રતો નામ રાજર્ષિર્દ્રવિડેશ્વરઃ ।
જ્ઞાનં યોઽતીતકલ્પાન્તે લેભે પુરુષસેવયા ॥ ૨॥

સ વૈ વિવસ્વતઃ પુત્રો મનુરાસીદિતિ શ્રુતમ્ ।
ત્વત્તસ્તસ્ય સુતાશ્ચોક્તા ઇક્ષ્વાકુપ્રમુખા નૃપાઃ ॥ ૩॥

તેષાં વંશં પૃથગ્બ્રહ્મન્ વંશ્યાનુચરિતાનિ ચ ।
કીર્તયસ્વ મહાભાગ નિત્યં શુશ્રૂષતાં હિ નઃ ॥ ૪॥

યે ભૂતા યે ભવિષ્યાશ્ચ ભવન્ત્યદ્યતનાશ્ચ યે ।
તેષાં નઃ પુણ્યકીર્તીનાં સર્વેષાં વદ વિક્રમાન્ ॥ ૫॥

સૂત ઉવાચ
એવં પરીક્ષિતા રાજ્ઞા સદસિ બ્રહ્મવાદિનામ્ ।
પૃષ્ટઃ પ્રોવાચ ભગવાઞ્છુકઃ પરમધર્મવિત્ ॥ ૬॥

શ્રીશુક ઉવાચ
શ્રૂયતાં માનવો વંશઃ પ્રાચુર્યેણ પરન્તપ ।
ન શક્યતે વિસ્તરતો વક્તું વર્ષશતૈરપિ ॥ ૭॥

પરાવરેષાં ભૂતાનામાત્મા યઃ પુરુષઃ પરઃ ।

સ એવાસીદિદં વિશ્વં કલ્પાન્તેઽન્યન્ન કિઞ્ચન ॥ ૮॥

તસ્ય નાભેઃ સમભવત્પદ્મકોશો હિરણ્મયઃ ।
તસ્મિન્ જજ્ઞે મહારાજ સ્વયમ્ભૂશ્ચતુરાનનઃ ॥ ૯॥

મરીચિર્મનસસ્તસ્ય જજ્ઞે તસ્યાપિ કશ્યપઃ ।
દાક્ષાયણ્યાં તતોઽદિત્યાં વિવસ્વાનભવત્સુતઃ ॥ ૧૦॥

તતો મનુઃ શ્રાદ્ધદેવઃ સંજ્ઞાયામાસ ભારત ।
શ્રદ્ધાયાં જનયામાસ દશ પુત્રાન્ સ આત્મવાન્ ॥ ૧૧॥

ઇક્ષ્વાકુનૃગશર્યાતિદિષ્ટધૃષ્ટકરૂષકાન્ ।
નરિષ્યન્તં પૃષધ્રં ચ નભગં ચ કવિં વિભુઃ ॥ ૧૨॥

અપ્રજસ્ય મનોઃ પૂર્વં વસિષ્ઠો ભગવાન્ કિલ ।
મિત્રાવરુણયોરિષ્ટિં પ્રજાર્થમકરોત્પ્રભુઃ ॥ ૧૩॥

તત્ર શ્રદ્ધા મનોઃ પત્ની હોતારં સમયાચત ।
દુહિત્રર્થમુપાગમ્ય પ્રણિપત્ય પયોવ્રતા ॥ ૧૪॥

પ્રેષિતોઽધ્વર્યુણા હોતા ધ્યાયંસ્તત્સુસમાહિતઃ ।
હવિષિ વ્યચરત્તેન વષટ્કારં ગૃણન્ દ્વિજઃ ॥ ૧૫॥

હોતુસ્તદ્વ્યભિચારેણ કન્યેલા નામ સાભવત્ ।
તાં વિલોક્ય મનુઃ પ્રાહ નાતિહૃષ્ટમના ગુરુમ્ ॥ ૧૬॥

ભગવન્ કિમિદં જાતં કર્મ વો બ્રહ્મવાદિનામ્ ।
વિપર્યયમહો કષ્ટં મૈવં સ્યાદ્બ્રહ્મવિક્રિયા ॥ ૧૭॥

યૂયં મન્ત્રવિદો યુક્તાસ્તપસા દગ્ધકિલ્બિષાઃ ।
કુતઃ સઙ્કલ્પવૈષમ્યમનૃતં વિબુધેષ્વિવ ॥ ૧૮॥

તન્નિશમ્ય વચસ્તસ્ય ભગવાન્ પ્રપિતામહઃ ।
હોતુર્વ્યતિક્રમં જ્ઞાત્વા બભાષે રવિનન્દનમ્ ॥ ૧૯॥

એતત્સઙ્કલ્પવૈષમ્યં હોતુસ્તે વ્યભિચારતઃ ।
તથાપિ સાધયિષ્યે તે સુપ્રજાસ્ત્વં સ્વતેજસા ॥ ૨૦॥

એવં વ્યવસિતો રાજન્ ભગવાન્ સ મહાયશાઃ ।
અસ્તૌષીદાદિપુરુષમિલાયાઃ પુંસ્ત્વકામ્યયા ॥ ૨૧॥

તસ્મૈ કામવરં તુષ્ટો ભગવાન્ હરિરીશ્વરઃ ।
દદાવિલાભવત્તેન સુદ્યુમ્નઃ પુરુષર્ષભઃ ॥ ૨૨॥

સ એકદા મહારાજ વિચરન્ મૃગયાં વને ।
વૃતઃ કતિપયામાત્યૈરશ્વમારુહ્ય સૈન્ધવમ્ ॥ ૨૩॥

પ્રગૃહ્ય રુચિરં ચાપં શરાંશ્ચ પરમાદ્ભુતાન્ ।
દંશિતોઽનુમૃગં વીરો જગામ દિશમુત્તરામ્ ॥ ૨૪॥

સ કુમારો વનં મેરોરધસ્તાત્પ્રવિવેશ હ ।
યત્રાસ્તે ભગવાન્ શર્વો રમમાણઃ સહોમયા ॥ ૨૫॥

તસ્મિન્ પ્રવિષ્ટ એવાસૌ સુદ્યુમ્નઃ પરવીરહા ।
અપશ્યત્સ્ત્રિયમાત્માનમશ્વં ચ વડવાં નૃપ ॥ ૨૬॥

તથા તદનુગાઃ સર્વે આત્મલિઙ્ગવિપર્યયમ્ ।
દૃષ્ટ્વા વિમનસોઽભૂવન્ વીક્ષમાણાઃ પરસ્પરમ્ ॥ ૨૭॥

રાજોવાચ
કથમેવઙ્ગુણો દેશઃ કેન વા ભગવન્ કૃતઃ ।
પ્રશ્નમેનં સમાચક્ષ્વ પરં કૌતૂહલં હિ નઃ ॥ ૨૮॥

શ્રીશુક ઉવાચ
એકદા ગિરિશં દ્રષ્ટુમૃષયસ્તત્ર સુવ્રતાઃ ।
દિશો વિતિમિરાભાસાઃ કુર્વન્તઃ સમુપાગમન્ ॥ ૨૯॥

તાન્ વિલોક્યામ્બિકા દેવી વિવાસા વ્રીડિતા ભૃશમ્ ।
ભર્તુરઙ્કાત્સમુત્થાય નીવીમાશ્વથ પર્યધાત્ ॥ ૩૦॥

ઋષયોઽપિ તયોર્વીક્ષ્ય પ્રસઙ્ગં રમમાણયોઃ ।
નિવૃત્તાઃ પ્રયયુસ્તસ્માન્નરનારાયણાશ્રમમ્ ॥ ૩૧॥

તદિદં ભગવાનાહ પ્રિયાયાઃ પ્રિયકામ્યયા ।
સ્થાનં યઃ પ્રવિશેદેતત્સ વૈ યોષિદ્ભવેદિતિ ॥ ૩૨॥

તત ઊર્ધ્વં વનં તદ્વૈ પુરુષા વર્જયન્તિ હિ ।
સા ચાનુચરસંયુક્તા વિચચાર વનાદ્વનમ્ ॥ ૩૩॥

અથ તામાશ્રમાભ્યાશે ચરન્તીં પ્રમદોત્તમામ્ ।
સ્ત્રીભિઃ પરિવૃતાં વીક્ષ્ય ચકમે ભગવાન્ બુધઃ ॥ ૩૪॥

સાપિ તં ચકમે સુભ્રૂઃ સોમરાજસુતં પતિમ્ ।
સ તસ્યાં જનયામાસ પુરૂરવસમાત્મજમ્ ॥ ૩૫॥

એવં સ્ત્રીત્વમનુપ્રાપ્તઃ સુદ્યુમ્નો માનવો નૃપઃ ।
સસ્માર સ્વકુલાચાર્યં વસિષ્ઠમિતિ શુશ્રુમ ॥ ૩૬॥

સ તસ્ય તાં દશાં દૃષ્ટ્વા કૃપયા ભૃશપીડિતઃ ।
સુદ્યુમ્નસ્યાશયન્ પુંસ્ત્વમુપાધાવત શઙ્કરમ્ ॥ ૩૭॥

તુષ્ટસ્તસ્મૈ સ ભગવાન્ ઋષયે પ્રિયમાવહન્ ।
સ્વાં ચ વાચમૃતાં કુર્વન્નિદમાહ વિશામ્પતે ॥ ૩૮॥

માસં પુમાન્ સ ભવિતા માસં સ્ત્રી તવ ગોત્રજઃ ।
ઇત્થં વ્યવસ્થયા કામં સુદ્યુમ્નોઽવતુ મેદિનીમ્ ॥ ૩૯॥

આચાર્યાનુગ્રહાત્કામં લબ્ધ્વા પુંસ્ત્વં વ્યવસ્થયા ।
પાલયામાસ જગતીં નાભ્યનન્દન્ સ્મ તં પ્રજાઃ ॥ ૪૦॥

તસ્યોત્કલો ગયો રાજન્ વિમલશ્ચ સુતાસ્ત્રયઃ ।
દક્ષિણાપથરાજાનો બભૂવુર્ધર્મવત્સલાઃ ॥ ૪૧॥

તતઃ પરિણતે કાલે પ્રતિષ્ઠાનપતિઃ પ્રભુઃ ।
પુરૂરવસ ઉત્સૃજ્ય ગાં પુત્રાય ગતો વનમ્ ॥ ૪૨॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે ઇલોપાખ્યાને પ્રથમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ - ૨ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
એવં ગતેઽથ સુદ્યુમ્ને મનુર્વૈવસ્વતઃ સુતે ।
પુત્રકામસ્તપસ્તેપે યમુનાયાં શતં સમાઃ ॥ ૧॥

તતોઽયજન્મનુર્દેવમપત્યાર્થં હરિં પ્રભુમ્ ।
ઇક્ષ્વાકુપૂર્વજાન્ પુત્રાન્ લેભે સ્વસદૃશાન્ દશ ॥ ૨॥

પૃષધ્રસ્તુ મનોઃ પુત્રો ગોપાલો ગુરુણા કૃતઃ ।
પાલયામાસ ગા યત્તો રાત્ર્યાં વીરાસનવ્રતઃ ॥ ૩॥

એકદા પ્રાવિશદ્ગોષ્ઠં શાર્દૂલો નિશિ વર્ષતિ ।
શયાના ગાવ ઉત્થાય ભીતાસ્તા બભ્રમુર્વ્રજે ॥ ૪॥

એકાં જગ્રાહ બલવાન્ સા ચુક્રોશ ભયાતુરા ।
તસ્યાસ્તત્ક્રન્દિતં શ્રુત્વા પૃષધ્રોઽભિસસાર હ ॥ ૫॥

ખડ્ગમાદાય તરસા પ્રલીનોડુગણે નિશિ ।
અજાનન્નહનદ્બભ્રોઃ શિરઃ શાર્દૂલશઙ્કયા ॥ ૬॥

વ્યાઘ્રોઽપિ વૃક્ણશ્રવણો નિસ્ત્રિંશાગ્રાહતસ્તતઃ ।
નિશ્ચક્રામ ભૃશં ભીતો રક્તં પથિ સમુત્સૃજન્ ॥ ૭॥

મન્યમાનો હતં વ્યાઘ્રં પૃષધ્રઃ પરવીરહા ।
અદ્રાક્ષીત્સ્વહતાં બભ્રું વ્યુષ્ટાયાં નિશિ દુઃખિતઃ ॥ ૮॥

તં શશાપ કુલાચાર્યઃ કૃતાગસમકામતઃ ।
ન ક્ષત્રબન્ધુઃ શૂદ્રસ્ત્વં કર્મણા ભવિતામુના ॥ ૯॥

એવં શપ્તસ્તુ ગુરુણા પ્રત્યગૃહ્ણાત્કૃતાઞ્જલિઃ ।
અધારયદ્વ્રતં વીર ઊર્ધ્વરેતા મુનિપ્રિયમ્ ॥ ૧૦॥

વાસુદેવે ભગવતિ સર્વાત્મનિ પરેઽમલે ।
એકાન્તિત્વં ગતો ભક્ત્યા સર્વભૂતસુહૃત્સમઃ ॥ ૧૧॥

વિમુક્તસઙ્ગઃ શાન્તાત્મા સંયતાક્ષોઽપરિગ્રહઃ ।
યદૃચ્છયોપપન્નેન કલ્પયન્ વૃત્તિમાત્મનઃ ॥ ૧૨॥

આત્મન્યાત્માનમાધાય જ્ઞાનતૃપ્તઃ સમાહિતઃ ।
વિચચાર મહીમેતાં જડાન્ધબધિરાકૃતિઃ ॥ ૧૩॥

એવંવૃત્તો વનં ગત્વા દૃષ્ટ્વા દાવાગ્નિમુત્થિતમ્ ।
તેનોપયુક્તકરણો બ્રહ્મ પ્રાપ પરં મુનિઃ ॥ ૧૪॥

કવિઃ કનીયાન્ વિષયેષુ નિઃસ્પૃહો
વિસૃજ્ય રાજ્યં સહ બન્ધુભિર્વનમ્ ।
નિવેશ્ય ચિત્તે પુરુષં સ્વરોચિષં

વિવેશ કૈશોરવયાઃ પરં ગતઃ ॥ ૧૫॥

કરૂષાન્માનવાદાસન્ કારૂષાઃ ક્ષત્રજાતયઃ ।
ઉત્તરાપથગોપ્તારો બ્રહ્મણ્યા ધર્મવત્સલાઃ ॥ ૧૬॥

ધૃષ્ટાદ્ધાર્ષ્ટમભૂત્ક્ષત્રં બ્રહ્મભૂયં ગતં ક્ષિતૌ ।
નૃગસ્ય વંશઃ સુમતિર્ભૂતજ્યોતિસ્તતો વસુઃ ॥ ૧૭॥

વસોઃ પ્રતીકસ્તત્પુત્ર ઓઘવાનોઘવત્પિતા ।
કન્યા ચૌઘવતી નામ સુદર્શન ઉવાહ તામ્ ॥ ૧૮॥

ચિત્રસેનો નરિષ્યન્તાદ્દક્ષસ્તસ્ય સુતોઽભવત્ ।
તસ્ય મીઢ્વાંસ્તતઃ કૂર્ચ ઇન્દ્રસેનસ્તુ તત્સુતઃ ॥ ૧૯॥

વીતિહોત્રસ્ત્વિન્દ્રસેનાત્તસ્ય સત્યશ્રવા અભૂત્ ।
ઉરુશ્રવાઃ સુતસ્તસ્ય દેવદત્તસ્તતોઽભવત્ ॥ ૨૦॥

તતોઽગ્નિવેશ્યો ભગવાનગ્નિઃ સ્વયમભૂત્સુતઃ ।
કાનીન ઇતિ વિખ્યાતો જાતૂકર્ણ્યો મહાન્ ઋષિઃ ॥ ૨૧॥

તતો બ્રહ્મકુલં જાતમાગ્નિવેશ્યાયનં નૃપ ।
નરિષ્યન્તાન્વયઃ પ્રોક્તો દિષ્ટવંશમતઃ શ઼ૃણુ ॥ ૨૨॥

નાભાગો દિષ્ટપુત્રોઽન્યઃ કર્મણા વૈશ્યતાં ગતઃ ।
ભલન્દનઃ સુતસ્તસ્ય વત્સપ્રીતિર્ભલન્દનાત્ ॥ ૨૩॥

વત્સપ્રીતેઃ સુતઃ પ્રાંશુસ્તત્સુતં પ્રમતિં વિદુઃ ।
ખનિત્રઃ પ્રમતેસ્તસ્માચ્ચાક્ષુષોઽથ વિવિંશતિઃ ॥ ૨૪॥

વિવિંશતિસુતો રમ્ભઃ ખનિનેત્રોઽસ્ય ધાર્મિકઃ ।
કરન્ધમો મહારાજ તસ્યાસીદાત્મજો નૃપ ॥ ૨૫॥

તસ્યાવીક્ષિત્સુતો યસ્ય મરુત્તશ્ચક્રવર્ત્યભૂત્ ।
સંવર્તોઽયાજયદ્યં વૈ મહાયોગ્યઙ્ગિરઃસુતઃ ॥ ૨૬॥

મરુત્તસ્ય યથા યજ્ઞો ન તથાન્યસ્ય કશ્ચન ।
સર્વં હિરણ્મયં ત્વાસીદ્યત્કિઞ્ચિચ્ચાસ્ય શોભનમ્ ॥ ૨૭॥

અમાદ્યદિન્દ્રઃ સોમેન દક્ષિણાભિર્દ્વિજાતયઃ ।
મરુતઃ પરિવેષ્ટારો વિશ્વેદેવાઃ સભાસદઃ ॥ ૨૮॥

મરુત્તસ્ય દમઃ પુત્રસ્તસ્યાસીદ્રાજ્યવર્ધનઃ ।
સુધૃતિસ્તત્સુતો જજ્ઞે સૌધૃતેયો નરઃ સુતઃ ॥ ૨૯॥

તત્સુતઃ કેવલસ્તસ્માદ્ધન્ધુમાન્ વેગવાંસ્તતઃ ।
બન્ધુસ્તસ્યાભવદ્યસ્ય તૃણબિન્દુર્મહીપતિઃ ॥ ૩૦॥

તં ભેજેઽલમ્બુષા દેવી ભજનીયગુણાલયમ્ ।
વરાપ્સરા યતઃ પુત્રાઃ કન્યા ચેઽવિડાભવત્ ॥ ૩૧॥

તસ્યામુત્પાદયામાસ વિશ્રવા ધનદં સુતમ્ ।
પ્રાદાય વિદ્યાં પરમામૃષિર્યોગેશ્વરાત્પિતુઃ ॥ ૩૨॥

વિશાલઃ શૂન્યબન્ધુશ્ચ ધૂમ્રકેતુશ્ચ તત્સુતાઃ ।
વિશાલો વંશકૃદ્રાજા વૈશાલીં નિર્મમે પુરીમ્ ॥ ૩૩॥

હેમચન્દ્રઃ સુતસ્તસ્ય ધૂમ્રાક્ષસ્તસ્ય ચાત્મજઃ ।
તત્પુત્રાત્સંયમાદાસીત્કૃશાશ્વઃ સહદેવજઃ ॥ ૩૪॥

કૃશાશ્વાત્સોમદત્તોઽભૂદ્યોઽશ્વમેધૈરિડસ્પતિમ્ ।
ઇષ્ટ્વા પુરુષમાપાગ્ર્યાં ગતિં યોગેશ્વરાશ્રિતઃ ॥ ૩૫॥

સૌમદત્તિસ્તુ સુમતિસ્તત્સુતો જનમેજયઃ ।
એતે વૈશાલભૂપાલાસ્તૃણબિન્દોર્યશોધરાઃ ॥ ૩૬॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૨॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ તૃતીયોઽધ્યાયઃ - ૩ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
શર્યાતિર્માનવો રાજા બ્રહ્મિષ્ઠઃ સ બભૂવ હ ।
યો વા અઙ્ગિરસાં સત્રે દ્વિતીયમહ ઊચિવાન્ ॥ ૧॥

સુકન્યા નામ તસ્યાસીત્કન્યા કમલલોચના ।
તયા સાર્ધં વનગતો હ્યગમચ્ચ્યવનાશ્રમમ્ ॥ ૨॥

સા સખીભિઃ પરિવૃતા વિચિન્વન્ત્યઙ્ઘ્રિપાન્ વને ।
વલ્મીકરન્ધ્રે દદૃશે ખદ્યોતે ઇવ જ્યોતિષી ॥ ૩॥

તે દૈવચોદિતા બાલા જ્યોતિષી કણ્ટકેન વૈ ।
અવિધ્યન્મુગ્ધભાવેન સુસ્રાવાસૃક્ તતો બહુ ॥ ૪॥

શકૃન્મૂત્રનિરોધોઽભૂત્સૈનિકાનાં ચ તત્ક્ષણાત્ ।
રાજર્ષિસ્તમુપાલક્ષ્ય પુરુષાન્ વિસ્મિતોઽબ્રવીત્ ॥ ૫॥

અપ્યભદ્રં ન યુષ્માભિર્ભાર્ગવસ્ય વિચેષ્ટિતમ્ ।
વ્યક્તં કેનાપિ નસ્તસ્ય કૃતમાશ્રમદૂષણમ્ ॥ ૬॥

સુકન્યા પ્રાહ પિતરં ભીતા કિઞ્ચિત્કૃતં મયા ।
દ્વે જ્યોતિષી અજાનન્ત્યા નિર્ભિન્ને કણ્ટકેન વૈ ॥ ૭॥

દુહિતુસ્તદ્વચઃ શ્રુત્વા શર્યાતિર્જાતસાધ્વસઃ ।
મુનિં પ્રસાદયામાસ વલ્મીકાન્તર્હિતં શનૈઃ ॥ ૮॥

તદભિપ્રાયમાજ્ઞાય પ્રાદાદ્દુહિતરં મુનેઃ ।
કૃચ્છ્રાન્મુક્તસ્તમામન્ત્ર્ય પુરં પ્રાયાત્સમાહિતઃ ॥ ૯॥

સુકન્યા ચ્યવનં પ્રાપ્ય પતિં પરમકોપનમ્ ।
પ્રીણયામાસ ચિત્તજ્ઞા અપ્રમત્તાનુવૃત્તિભિઃ ॥ ૧૦॥

કસ્યચિત્ત્વથ કાલસ્ય નાસત્યાવાશ્રમાગતૌ ।
તૌ પૂજયિત્વા પ્રોવાચ વયો મે દત્તમીશ્વરૌ ॥ ૧૧॥

ગ્રહં ગ્રહીષ્યે સોમસ્ય યજ્ઞે વામપ્યસોમપોઃ ।
ક્રિયતાં મે વયોરૂપં પ્રમદાનાં યદીપ્સિતમ્ ॥ ૧૨॥

બાઢમિત્યૂચતુર્વિપ્રમભિનન્દ્ય ભિષક્તમૌ ।
નિમજ્જતાં ભવાનસ્મિન્ હ્રદે સિદ્ધવિનિર્મિતે ॥ ૧૩॥

ઇત્યુક્ત્વા જરયા ગ્રસ્તદેહો ધમનિસન્તતઃ ।
હ્રદં પ્રવેશિતોઽશ્વિભ્યાં વલીપલિતવિપ્રિયઃ ॥ ૧૪॥

પુરુષાસ્ત્રય ઉત્તસ્થુરપીચ્યા વનિતાપ્રિયાઃ ।
પદ્મસ્રજઃ કુણ્ડલિનસ્તુલ્યરૂપાઃ સુવાસસઃ ॥ ૧૫॥

તાન્નિરીક્ષ્ય વરારોહા સરૂપાન્ સૂર્યવર્ચસઃ ।

અજાનતી પતિં સાધ્વી અશ્વિનૌ શરણં યયૌ ॥ ૧૬॥

દર્શયિત્વા પતિં તસ્યૈ પાતિવ્રત્યેન તોષિતૌ ।
ઋષિમામન્ત્ર્ય યયતુર્વિમાનેન ત્રિવિષ્ટપમ્ ॥ ૧૭॥

યક્ષ્યમાણોઽથ શર્યાતિશ્ચ્યવનસ્યાશ્રમં ગતઃ ।
દદર્શ દુહિતુઃ પાર્શ્વે પુરુષં સૂર્યવર્ચસમ્ ॥ ૧૮॥

રાજા દુહિતરં પ્રાહ કૃતપાદાભિવન્દનામ્ ।
આશિષશ્ચાપ્રયુઞ્જાનો નાતિપ્રીતમના ઇવ ॥ ૧૯॥

ચિકીર્ષિતં તે કિમિદં પતિસ્ત્વયા
પ્રલમ્ભિતો લોકનમસ્કૃતો મુનિઃ ।
યત્ત્વં જરાગ્રસ્તમસત્યસમ્મતં
વિહાય જારં ભજસેઽમુમધ્વગમ્ ॥ ૨૦॥

કથં મતિસ્તેઽવગતાન્યથા સતાં
કુલપ્રસૂતે કુલદૂષણં ત્વિદમ્ ।
બિભર્ષિ જારં યદપત્રપા કુલં
પિતુશ્ચ ભર્તુશ્ચ નયસ્યધસ્તમઃ ॥ ૨૧॥

એવં બ્રુવાણં પિતરં સ્મયમાના શુચિસ્મિતા ।
ઉવાચ તાત જામાતા તવૈષ ભૃગુનન્દનઃ ॥ ૨૨॥

શશંસ પિત્રે તત્સર્વં વયોરૂપાભિલમ્ભનમ્ ।
વિસ્મિતઃ પરમપ્રીતસ્તનયાં પરિષસ્વજે ॥ ૨૩॥

સોમેન યાજયન્ વીરં ગ્રહં સોમસ્ય ચાગ્રહીત્ ।
અસોમપોરપ્યશ્વિનોશ્ચ્યવનઃ સ્વેન તેજસા ॥ ૨૪॥

હન્તું તમાદદે વજ્રં સદ્યોમન્યુરમર્ષિતઃ ।
સવજ્રં સ્તમ્ભયામાસ ભુજમિન્દ્રસ્ય ભાર્ગવઃ ॥ ૨૫॥

અન્વજાનંસ્તતઃ સર્વે ગ્રહં સોમસ્ય ચાશ્વિનોઃ ।
ભિષજાવિતિ યત્પૂર્વં સોમાહુત્યા બહિષ્કૃતૌ ॥ ૨૬॥

ઉત્તાનબર્હિરાનર્તો ભૂરિષેણ ઇતિ ત્રયઃ ।
શર્યાતેરભવન્ પુત્રા આનર્તાદ્રેવતોભવત્ ॥ ૨૭॥

સોઽન્તઃસમુદ્રે નગરીં વિનિર્માય કુશસ્થલીમ્ ।

આસ્થિતોઽભુઙ્ક્ત વિષયાનાનર્તાદીનરિન્દમ ॥ ૨૮॥

તસ્ય પુત્રશતં જજ્ઞે કકુદ્મિજ્યેષ્ઠમુત્તમમ્ ।
કકુદ્મી રેવતીં કન્યાં સ્વામાદાય વિભું ગતઃ ॥ ૨૯॥

કન્યાવરં પરિપ્રષ્ટું બ્રહ્મલોકમપાવૃતમ્ ।
આવર્તમાને ગાન્ધર્વે સ્થિતોઽલબ્ધક્ષણઃ ક્ષણમ્ ॥ ૩૦॥

તદન્ત આદ્યમાનમ્ય સ્વાભિપ્રાયં ન્યવેદયત્ ।
તચ્છ્રુત્વા ભગવાન્ બ્રહ્મા પ્રહસ્ય તમુવાચ હ ॥ ૩૧॥

અહો રાજન્ નિરુદ્ધાસ્તે કાલેન હૃદિ યે કૃતાઃ ।
તત્પુત્રપૌત્રનપ્તૄણાં ગોત્રાણિ ચ ન શ◌ૃણ્મહે ॥ ૩૨॥

કાલોઽભિયાતસ્ત્રિણવચતુર્યુગવિકલ્પિતઃ ।
તદ્ગચ્છ દેવદેવાંશો બલદેવો મહાબલઃ ॥ ૩૩॥

કન્યારત્નમિદં રાજન્ નરરત્નાય દેહિ ભોઃ ।
ભુવો ભારાવતારાય ભગવાન્ ભૂતભાવનઃ ॥ ૩૪॥

અવતીર્ણો નિજાંશેન પુણ્યશ્રવણકીર્તનઃ ।
ઇત્યાદિષ્ટોઽભિવન્દ્યાજં નૃપઃ સ્વપુરમાગતઃ ।
ત્યક્તં પુણ્યજનત્રાસાદ્ભ્રાતૃભિર્દિક્ષ્વવસ્થિતૈઃ ॥ ૩૫॥

સુતાં દત્ત્વાનવદ્યાઙ્ગીં બલાય બલશાલિને ।
બદર્યાખ્યં ગતો રાજા તપ્તું નારાયણાશ્રમમ્ ॥ ૩૬॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે તૃતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૩॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ - ૪ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
નાભાગો નભગાપત્યં યં તતં ભ્રાતરઃ કવિમ્ ।
યવિષ્ઠં વ્યભજન્ દાયં બ્રહ્મચારિણમાગતમ્ ॥ ૧॥

ભ્રાતરોઽભાઙ્ક્ત કિં મહ્યં ભજામ પિતરં તવ ।
ત્વાં મમાર્યાસ્તતાભાઙ્ક્ષુર્મા પુત્રક તદાદૃથાઃ ॥ ૨॥

ઇમે અઙ્ગિરસઃ સત્રમાસતેઽદ્ય સુમેધસઃ ।
ષષ્ઠં ષષ્ઠમુપેત્યાહઃ કવે મુહ્યન્તિ કર્મણિ ॥ ૩॥

તાંસ્ત્વં શંસય સૂક્તે દ્વે વૈશ્વદેવે મહાત્મનઃ ।
તે સ્વર્યન્તો ધનં સત્રપરિશેષિતમાત્મનઃ ॥ ૪॥

દાસ્યન્તિ તેઽથ તાન્ ગચ્છ તથા સ કૃતવાન્ યથા ।
તસ્મૈ દત્ત્વા યયુઃ સ્વર્ગં તે સત્રપરિશેષિતમ્ ॥ ૫॥

તં કશ્ચિત્સ્વીકરિષ્યન્તં પુરુષઃ કૃષ્ણદર્શનઃ ।
ઉવાચોત્તરતોઽભ્યેત્ય મમેદં વાસ્તુકં વસુ ॥ ૬॥

મમેદમૃષિભિર્દત્તમિતિ તર્હિ સ્મ માનવઃ ।
સ્યાન્નૌ તે પિતરિ પ્રશ્નઃ પૃષ્ટવાન્ પિતરં તથા ॥ ૭॥

યજ્ઞવાસ્તુગતં સર્વમુચ્છિષ્ટમૃષયઃ ક્વચિત્ ।
ચક્રુર્વિભાગં રુદ્રાય સ દેવઃ સર્વમર્હતિ ॥ ૮॥

નાભાગસ્તં પ્રણમ્યાહ તવેશ કિલ વાસ્તુકમ્ ।
ઇત્યાહ મે પિતા બ્રહ્મઞ્છિરસા ત્વાં પ્રસાદયે ॥ ૯॥

યત્તે પિતાવદદ્ધર્મં ત્વં ચ સત્યં પ્રભાષસે ।
દદામિ તે મન્ત્રદૃશે જ્ઞાનં બ્રહ્મ સનાતનમ્ ॥ ૧૦॥

ગૃહાણ દ્રવિણં દત્તં મત્સત્રે પરિશેષિતમ્ ।
ઇત્યુક્ત્વાન્તર્હિતો રુદ્રો ભગવાન્ સત્યવત્સલઃ ॥ ૧૧॥

ય એતત્સંસ્મરેત્પ્રાતઃ સાયં ચ સુસમાહિતઃ ।
કવિર્ભવતિ મન્ત્રજ્ઞો ગતિં ચૈવ તથાઽઽત્મનઃ ॥ ૧૨॥

નાભાગાદમ્બરીષોઽભૂન્મહાભાગવતઃ કૃતી ।
નાસ્પૃશદ્બ્રહ્મશાપોઽપિ યં ન પ્રતિહતઃ ક્વચિત્ ॥ ૧૩॥

રાજોવાચ
ભગવન્છ્રોતુમિચ્છામિ રાજર્ષેસ્તસ્ય ધીમતઃ ।
ન પ્રાભૂદ્યત્ર નિર્મુક્તો બ્રહ્મદણ્ડો દુરત્યયઃ ॥ ૧૪॥

શ્રીશુક ઉવાચ
અમ્બરીષો મહાભાગઃ સપ્તદ્વીપવતીં મહીમ્ ।
અવ્યયાં ચ શ્રિયં લબ્ધ્વા વિભવં ચાતુલં ભુવિ ॥ ૧૫॥

મેનેઽતિદુર્લભં પુંસાં સર્વં તત્સ્વપ્નસંસ્તુતમ્ ।
વિદ્વાન્ વિભવનિર્વાણં તમો વિશતિ યત્પુમાન્ ॥ ૧૬॥

વાસુદેવે ભગવતિ તદ્ભક્તેષુ ચ સાધુષુ ।
પ્રાપ્તો ભાવં પરં વિશ્વં યેનેદં લોષ્ટવત્સ્મૃતમ્ ॥ ૧૭॥

સ વૈ મનઃ કૃષ્ણપદારવિન્દયો-
ર્વચાંસિ વૈકુણ્ઠગુણાનુવર્ણને ।
કરૌ હરેર્મન્દિરમાર્જનાદિષુ
શ્રુતિં ચકારાચ્યુતસત્કથોદયે ॥ ૧૮॥

મુકુન્દલિઙ્ગાલયદર્શને દૃશૌ
તદ્ભૃત્યગાત્રસ્પર્શેઽઙ્ગસઙ્ગમમ્ ।
ઘ્રાણં ચ તત્પાદસરોજસૌરભે
શ્રીમત્તુલસ્યા રસનાં તદર્પિતે ॥ ૧૯॥

પાદૌ હરેઃ ક્ષેત્રપદાનુસર્પણે
શિરો હૃષીકેશપદાભિવન્દને ।
કામં ચ દાસ્યે ન તુ કામકામ્યયા
યથોત્તમશ્લોકજનાશ્રયા રતિઃ ॥ ૨૦॥

એવં સદા કર્મકલાપમાત્મનઃ
પરેઽધિયજ્ઞે ભગવત્યધોક્ષજે ।
સર્વાત્મભાવં વિદધન્મહીમિમાં
તન્નિષ્ઠવિપ્રાભિહિતઃ શશાસ હ ॥ ૨૧॥

ઈજેઽશ્વમેધૈરધિયજ્ઞમીશ્વરં
મહાવિભૂત્યોપચિતાઙ્ગદક્ષિણૈઃ ।
તતૈર્વસિષ્ઠાસિતગૌતમાદિભિ-
ર્ધન્વન્યભિસ્રોતમસૌ સરસ્વતીમ્ ॥ ૨૨॥

યસ્ય ક્રતુષુ ગીર્વાણૈઃ સદસ્યા ઋત્વિજો જનાઃ ।
તુલ્યરૂપાશ્ચાનિમિષા વ્યદૃશ્યન્ત સુવાસસઃ ॥ ૨૩॥

સ્વર્ગો ન પ્રાર્થિતો યસ્ય મનુજૈરમરપ્રિયઃ ।
શ‍ृણ્વદ્ભિરુપગાયદ્ભિરુત્તમશ્લોકચેષ્ટિતમ્ ॥ ૨૪॥

સમર્દ્ધયન્તિ તાન્ કામાઃ સ્વારાજ્યપરિભાવિતાઃ ।
દુર્લભા નાપિ સિદ્ધાનાં મુકુન્દં હૃદિ પશ્યતઃ ॥ ૨૫॥

સ ઇત્થં ભક્તિયોગેન તપોયુક્તેન પાર્થિવઃ ।
સ્વધર્મેણ હરિં પ્રીણન્ સઙ્ગાન્ સર્વાન્ શનૈર્જહૌ ॥ ૨૬॥

ગૃહેષુ દારેષુ સુતેષુ બન્ધુષુ
દ્વિપોત્તમસ્યન્દનવાજિવસ્તુષુ ।
અક્ષય્યરત્નાભરણાયુધાદિ-
ષ્વનન્તકોશેષ્વકરોદસન્મતિમ્ ॥ ૨૭॥

તસ્મા અદાદ્ધરિશ્ચક્રં પ્રત્યનીકભયાવહમ્ ।
એકાન્તભક્તિભાવેન પ્રીતો ભૃત્યાભિરક્ષણમ્ ॥ ૨૮॥

આરિરાધયિષુઃ કૃષ્ણં મહિષ્યા તુલ્યશીલયા ।
યુક્તઃ સાંવત્સરં વીરો દધાર દ્વાદશીવ્રતમ્ ॥ ૨૯॥

વ્રતાન્તે કાર્તિકે માસિ ત્રિરાત્રં સમુપોષિતઃ ।
સ્નાતઃ કદાચિત્કાલિન્દ્યાં હરિં મધુવનેઽર્ચયત્ ॥ ૩૦॥

મહાભિષેકવિધિના સર્વોપસ્કરસમ્પદા ।
અભિષિચ્યામ્બરાકલ્પૈર્ગન્ધમાલ્યાર્હણાદિભિઃ ॥ ૩૧॥

તદ્ગતાન્તરભાવેન પૂજયામાસ કેશવમ્ ।
બ્રાહ્મણાંશ્ચ મહાભાગાન્ સિદ્ધાર્થાનપિ ભક્તિતઃ ॥ ૩૨॥

ગવાં રુક્મવિષાણીનાં રૂપ્યાઙ્ઘ્રીણાં સુવાસસામ્ ।
પયઃશીલવયોરૂપવત્સોપસ્કરસમ્પદામ્ ॥ ૩૩॥

પ્રાહિણોત્સાધુવિપ્રેભ્યો ગૃહેષુ ન્યર્બુદાનિ ષટ્ ।
ભોજયિત્વા દ્વિજાનગ્રે સ્વાદ્વન્નં ગુણવત્તમમ્ ॥ ૩૪॥

લબ્ધકામૈરનુજ્ઞાતઃ પારણાયોપચક્રમે ।
તસ્ય તર્હ્યતિથિઃ સાક્ષાદ્દુર્વાસા ભગવાનભૂત્ ॥ ૩૫॥

તમાનર્ચાતિથિં ભૂપઃ પ્રત્યુત્થાનાસનાર્હણૈઃ ।
યયાચેઽભ્યવહારાય પાદમૂલમુપાગતઃ ॥ ૩૬॥

પ્રતિનન્દ્ય સ તદ્યાચ્ઞાં કર્તુમાવશ્યકં ગતઃ ।
નિમમજ્જ બૃહદ્ધ્યાયન્ કાલિન્દીસલિલે શુભે ॥ ૩૭॥

મુહૂર્તાર્ધાવશિષ્ટાયાં દ્વાદશ્યાં પારણં પ્રતિ ।
ચિન્તયામાસ ધર્મજ્ઞો દ્વિજૈસ્તદ્ધર્મસઙ્કટે ॥ ૩૮॥

બ્રાહ્મણાતિક્રમે દોષો દ્વાદશ્યાં યદપારણે ।
યત્કૃત્વા સાધુ મે ભૂયાદધર્મો વા ન માં સ્પૃશેત્ ॥ ૩૯॥

અમ્ભસા કેવલેનાથ કરિષ્યે વ્રતપારણમ્ ।
પ્રાહુરબ્ભક્ષણં વિપ્રા હ્યશિતં નાશિતં ચ તત્ ॥ ૪૦॥

ઇત્યપઃ પ્રાશ્ય રાજર્ષિશ્ચિન્તયન્ મનસાચ્યુતમ્ ।
પ્રત્યચષ્ટ કુરુશ્રેષ્ઠ દ્વિજાગમનમેવ સઃ ॥ ૪૧॥

દુર્વાસા યમુનાકૂલાત્કૃતાવશ્યક આગતઃ ।
રાજ્ઞાભિનન્દિતસ્તસ્ય બુબુધે ચેષ્ટિતં ધિયા ॥ ૪૨॥

મન્યુના પ્રચલદ્ગાત્રો ભ્રુકુટીકુટિલાનનઃ ।
બુભુક્ષિતશ્ચ સુતરાં કૃતાઞ્જલિમભાષત ॥ ૪૩॥

અહો અસ્ય નૃશંસસ્ય શ્રિયોન્મત્તસ્ય પશ્યત ।
ધર્મવ્યતિક્રમં વિષ્ણોરભક્તસ્યેશમાનિનઃ ॥ ૪૪॥

યો મામતિથિમાયાતમાતિથ્યેન નિમન્ત્ર્ય ચ ।
અદત્ત્વા ભુક્તવાંસ્તસ્ય સદ્યસ્તે દર્શયે ફલમ્ ॥ ૪૫॥

એવં બ્રુવાણ ઉત્કૃત્ય જટાં રોષવિદીપિતઃ ।
તયા સ નિર્મમે તસ્મૈ કૃત્યાં કાલાનલોપમામ્ ॥ ૪૬॥

તામાપતન્તીં જ્વલતીમસિહસ્તાં પદા ભુવમ્ ।
વેપયન્તીં સમુદ્વીક્ષ્ય ન ચચાલ પદાન્નૃપઃ ॥ ૪૭॥

પ્રાગ્દિષ્ટં ભૃત્યરક્ષાયાં પુરુષેણ મહાત્મના ।
દદાહ કૃત્યાં તાં ચક્રં ક્રુદ્ધાહિમિવ પાવકઃ ॥ ૪૮॥

તદભિદ્રવદુદ્વીક્ષ્ય સ્વપ્રયાસં ચ નિષ્ફલમ્ ।
દુર્વાસા દુદ્રુવે ભીતો દિક્ષુ પ્રાણપરીપ્સયા ॥ ૪૯॥

તમન્વધાવદ્ભગવદ્રથાઙ્ગં
દાવાગ્નિરુદ્ધૂતશિખો યથાહિમ્ ।

તથાનુષક્તં મુનિરીક્ષમાણો
ગુહાં વિવિક્ષુઃ પ્રસસાર મેરોઃ ॥ ૫૦॥

દિશો નભઃ ક્ષ્માં વિવરાન્ સમુદ્રાન્
લોકાન્ સપાલાંસ્ત્રિદિવં ગતઃ સઃ ।
યતો યતો ધાવતિ તત્ર તત્ર
સુદર્શનં દુષ્પ્રસહં દદર્શ ॥ ૫૧॥

અલબ્ધનાથઃ સ યદા કુતશ્ચિત્
સન્ત્રસ્તચિત્તોઽરણમેષમાણઃ ।
દેવં વિરિઞ્ચં સમગાદ્વિધાત-
સ્ત્રાહ્યાત્મયોનેઽજિતતેજસો મામ્ ॥ ૫૨॥

બ્રહ્મોવાચ
સ્થાનં મદીયં સહવિશ્વમેત-
ત્ક્રીડાવસાને દ્વિપરાર્ધસંજ્ઞે ।
ભ્રૂભઙ્ગમાત્રેણ હિ સન્દિધક્ષોઃ
કાલાત્મનો યસ્ય તિરોભવિષ્યતિ ॥ ૫૩॥

અહં ભવો દક્ષભૃગુપ્રધાનાઃ
પ્રજેશભૂતેશસુરેશમુખ્યાઃ ।
સર્વે વયં યન્નિયમં પ્રપન્નાઃ
મૂર્ધ્ન્યર્પિતં લોકહિતં વહામઃ ॥ ૫૪॥

પ્રત્યાખ્યાતો વિરિઞ્ચેન વિષ્ણુચક્રોપતાપિતઃ ।
દુર્વાસાઃ શરણં યાતઃ શર્વં કૈલાસવાસિનમ્ ॥ ૫૫॥

શ્રીરુદ્ર ઉવાચ
વયં ન તાત પ્રભવામ ભૂમ્નિ
યસ્મિન્ પરેઽન્યેઽપ્યજજીવકોશાઃ ।
ભવન્તિ કાલે ન ભવન્તિ હીદૃશાઃ
સહસ્રશો યત્ર વયં ભ્રમામઃ ॥ ૫૬॥

અહં સનત્કુમારશ્ચ નારદો ભગવાનજઃ ।
કપિલોઽપાન્તરતમો દેવલો ધર્મ આસુરિઃ ॥ ૫૭॥

મરીચિપ્રમુખાશ્ચાન્યે સિદ્ધેશાઃ પારદર્શનાઃ ।

વિદામ ન વયં સર્વે યન્માયાં માયયાવૃતાઃ ॥ ૫૮॥

તસ્ય વિશ્વેશ્વરસ્યેદં શસ્ત્રં દુર્વિષહં હિ નઃ ।
તમેવં શરણં યાહિ હરિસ્તે શં વિધાસ્યતિ ॥ ૫૯॥

તતો નિરાશો દુર્વાસાઃ પદં ભગવતો યયૌ ।
વૈકુણ્ઠાખ્યં યદધ્યાસ્તે શ્રીનિવાસઃ શ્રિયા સહ ॥ ૬૦॥

સન્દહ્યમાનોઽજિતશસ્ત્રવહ્નિના
તત્પાદમૂલે પતિતઃ સવેપથુઃ ।
આહાચ્યુતાનન્ત સદીપ્સિત પ્રભો
કૃતાગસં માવ હિ વિશ્વભાવન ॥ ૬૧॥

અજાનતા તે પરમાનુભાવં
કૃતં મયાઘં ભવતઃ પ્રિયાણામ્ ।
વિધેહિ તસ્યાપચિતિં વિધાત-
ર્મુચ્યેત યન્નામ્ન્યુદિતે નારકોઽપિ ॥ ૬૨॥

શ્રીભગવાનુવાચ
અહં ભક્તપરાધીનો હ્યસ્વતન્ત્ર ઇવ દ્વિજ ।
સાધુભિર્ગ્રસ્તહૃદયો ભક્તૈર્ભક્તજનપ્રિયઃ ॥ ૬૩॥

નાહમાત્માનમાશાસે મદ્ભક્તૈઃ સાધુભિર્વિના ।
શ્રિયં ચાત્યન્તિકીં બ્રહ્મન્ યેષાં ગતિરહં પરા ॥ ૬૪॥

યે દારાગારપુત્રાપ્તાન્ પ્રાણાન્ વિત્તમિમં પરમ્ ।
હિત્વા માં શરણં યાતાઃ કથં તાંસ્ત્યક્તુમુત્સહે ॥ ૬૫॥

મયિ નિર્બદ્ધહૃદયાઃ સાધવઃ સમદર્શનાઃ ।
વશીકુર્વન્તિ માં ભક્ત્યા સત્સ્ત્રિયઃ સત્પતિં યથા ॥ ૬૬॥

મત્સેવયા પ્રતીતં ચ સાલોક્યાદિચતુષ્ટયમ્ ।
નેચ્છન્તિ સેવયા પૂર્ણાઃ કુતોઽન્યત્કાલવિદ્રુતમ્ ॥ ૬૭॥

સાધવો હૃદયં મહ્યં સાધૂનાં હૃદયં ત્વહમ્ ।
મદન્યત્તે ન જાનન્તિ નાહં તેભ્યો મનાગપિ ॥ ૬૮॥

ઉપાયં કથયિષ્યામિ તવ વિપ્ર શ‍ૃણુષ્વ તત્ ।
અયં હ્યાત્માભિચારસ્તે યતસ્તં યાતુ વૈ ભવાન્ ।

સાધુષુ પ્રહિતં તેજઃ પ્રહર્તુઃ કુરુતેઽશિવમ્ ॥ ૬૯॥

તપો વિદ્યા ચ વિપ્રાણાં નિઃશ્રેયસકરે ઉભે ।
ત એવ દુર્વિનીતસ્ય કલ્પેતે કર્તુરન્યથા ॥ ૭૦॥

બ્રહ્મંસ્તદ્ગચ્છ ભદ્રં તે નાભાગતનયં નૃપમ્ ।
ક્ષમાપય મહાભાગં તતઃ શાન્તિર્ભવિષ્યતિ ॥ ૭૧॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે અમ્બરીષચરિતે ચતુર્થોઽધ્યાયઃ ॥ ૪॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ પઞ્ચમોઽધ્યાયઃ - ૫ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
એવં ભગવતાઽઽદિષ્ટો દુર્વાસાશ્ચક્રતાપિતઃ ।
અમ્બરીષમુપાવૃત્ય તત્પાદૌ દુઃખિતોઽગ્રહીત્ ॥ ૧॥

તસ્ય સોદ્યમનં વીક્ષ્ય પાદસ્પર્શવિલજ્જિતઃ ।
અસ્તાવીત્તદ્ધરેરસ્ત્રં કૃપયા પીડિતો ભૃશમ્ ॥ ૨॥

અમ્બરીષ ઉવાચ
ત્વમગ્નિર્ભગવાન્ સૂર્યસ્ત્વં સોમો જ્યોતિષાં પતિઃ ।
ત્વમાપસ્ત્વં ક્ષિતિર્વ્યોમ વાયુર્માત્રેન્દ્રિયાણિ ચ ॥ ૩॥

સુદર્શન નમસ્તુભ્યં સહસ્રારાચ્યુતપ્રિય ।
સર્વાસ્ત્રઘાતિન્ વિપ્રાય સ્વસ્તિ ભૂયા ઇડસ્પતે ॥ ૪॥

ત્વં ધર્મસ્ત્વમૃતં સત્યં ત્વં યજ્ઞોઽખિલયજ્ઞભુક્ ।
ત્વં લોકપાલઃ સર્વાત્મા ત્વં તેજઃ પૌરુષં પરમ્ ॥ ૫॥

નમઃ સુનાભાખિલધર્મસેતવે
હ્યધર્મશીલાસુરધૂમકેતવે ।
ત્રૈલોક્યગોપાય વિશુદ્ધવર્ચસે
મનોજવાયાદ્ભુતકર્મણે ગૃણે ॥ ૬॥

ત્વત્તેજસા ધર્મમયેન સંહૃતં
તમઃ પ્રકાશશ્ચ ધૃતો મહાત્મનામ્ ।
દુરત્યયસ્તે મહિમા ગિરાં પતે
ત્વદ્રૂપમેતત્સદસત્પરાવરમ્ ॥ ૭॥

યદા વિસૃષ્ટસ્ત્વમનઞ્જનેન વૈ
બલં પ્રવિષ્ટોઽજિત દૈત્યદાનવમ્ ।
બાહૂદરોર્વઙ્ઘ્રિશિરોધરાણિ
વૃક્ણન્નજસ્રં પ્રધને વિરાજસે ॥ ૮॥

સ ત્વં જગત્ત્રાણખલપ્રહાણયે
નિરૂપિતઃ સર્વસહો ગદાભૃતા ।
વિપ્રસ્ય ચાસ્મત્કુલદૈવહેતવે
વિધેહિ ભદ્રં તદનુગ્રહો હિ નઃ ॥ ૯॥

યદ્યસ્તિ દત્તમિષ્ટં વા સ્વધર્મો વા સ્વનુષ્ઠિતઃ ।
કુલં નો વિપ્રદૈવં ચેદ્દ્વિજો ભવતુ વિજ્વરઃ ॥ ૧૦॥

યદિ નો ભગવાન્ પ્રીત એકઃ સર્વગુણાશ્રયઃ ।
સર્વભૂતાત્મભાવેન દ્વિજો ભવતુ વિજ્વરઃ ॥ ૧૧॥

શ્રીશુક ઉવાચ
ઇતિ સંસ્તુવતો રાજ્ઞો વિષ્ણુચક્રં સુદર્શનમ્ ।
અશામ્યત્સર્વતો વિપ્રં પ્રદહદ્રાજયાચ્ઞયા ॥ ૧૨॥

સ મુક્તોઽસ્ત્રાગ્નિતાપેન દુર્વાસાઃ સ્વસ્તિમાંસ્તતઃ ।
પ્રશશંસ તમુર્વીશં યુઞ્જાનઃ પરમાશિષઃ ॥ ૧૩॥

દુર્વાસા ઉવાચ
અહો અનન્તદાસાનાં મહત્ત્વં દૃષ્ટમદ્ય મે ।
કૃતાગસોઽપિ યદ્રાજન્ મઙ્ગલાનિ સમીહસે ॥ ૧૪॥

દુષ્કરઃ કો નુ સાધૂનાં દુસ્ત્યજો વા મહાત્મનામ્ ।
યૈઃ સઙ્ગૃહીતો ભગવાન્ સાત્વતામૃષભો હરિઃ ॥ ૧૫॥

યન્નામશ્રુતિમાત્રેણ પુમાન્ ભવતિ નિર્મલઃ ।
તસ્ય તીર્થપદઃ કિં વા દાસાનામવશિષ્યતે ॥ ૧૬॥

રાજન્નનુગૃહીતોઽહં ત્વયાતિકરુણાત્મના ।

મદઘં પૃષ્ઠતઃ કૃત્વા પ્રાણા યન્મેઽભિરક્ષિતાઃ ॥ ૧૭॥

રાજા તમકૃતાહારઃ પ્રત્યાગમનકાઙ્ક્ષયા ।
ચરણાવુપસઙ્ગૃહ્ય પ્રસાદ્ય સમભોજયત્ ॥ ૧૮॥

સોઽશિત્વાઽઽદૃતમાનીતમાતિથ્યં સાર્વકામિકમ્ ।
તૃપ્તાત્મા નૃપતિં પ્રાહ ભુજ્યતામિતિ સાદરમ્ ॥ ૧૯॥

પ્રીતોઽસ્મ્યનુગૃહીતોઽસ્મિ તવ ભાગવતસ્ય વૈ ।
દર્શનસ્પર્શનાલાપૈરાતિથ્યેનાત્મમેધસા ॥ ૨૦॥

કર્માવદાતમેતત્તે ગાયન્તિ સ્વઃસ્ત્રિયો મુહુઃ ।
કીર્તિં પરમપુણ્યાં ચ કીર્તયિષ્યતિ ભૂરિયમ્ ॥ ૨૧॥

શ્રીશુક ઉવાચ
એવં સઙ્કીર્ત્ય રાજાનં દુર્વાસાઃ પરિતોષિતઃ ।
યયૌ વિહાયસાઽઽમન્ત્ર્ય બ્રહ્મલોકમહૈતુકમ્ ॥ ૨૨॥

સંવત્સરોઽત્યગાત્તાવદ્યાવતા નાગતો ગતઃ ।
મુનિસ્તદ્દર્શનાકાઙ્ક્ષો રાજાબ્ભક્ષો બભૂવ હ ॥ ૨૩॥

ગતેઽથ દુર્વાસસિ સોઽમ્બરીષો
દ્વિજોપયોગાતિપવિત્રમાહરત્ ।
ઋષેર્વિમોક્ષં વ્યસનં ચ બુદ્ધ્વા
મેને સ્વવીર્યં ચ પરાનુભાવમ્ ॥ ૨૪॥

એવં વિધાનેકગુણઃ સ રાજા
પરાત્મનિ બ્રહ્મણિ વાસુદેવે ।
ક્રિયાકલાપૈઃ સમુવાહ ભક્તિં
યયાઽઽવિરિઞ્ચ્યાન્નિરયાંશ્ચકાર ॥ ૨૫॥

અથામ્બરીષસ્તનયેષુ રાજ્યં
સમાનશીલેષુ વિસૃજ્ય ધીરઃ ।
વનં વિવેશાત્મનિ વાસુદેવે
મનો દધદ્ધ્વસ્તગુણપ્રવાહઃ ॥ ૨૬॥

ઇત્યેતત્પુણ્યમાખ્યાનમમ્બરીષસ્ય ભૂપતેઃ ।
સઙ્કીર્તયન્નનુધ્યાયન્ ભક્તો ભગવતો ભવેત્ ॥ ૨૭॥

(અમ્બરીષસ્ય ચરિતં યે શ઼ૃણ્વન્તિ મહાત્મનઃ ।
મુક્તિં પ્રયાન્તિ તે સર્વે ભક્ત્યા વિષ્ણોઃ પ્રસાદતઃ ॥)
ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે અમ્બરીષચરિતં નામ પઞ્ચમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ - ૬ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
વિરૂપઃ કેતુમાન્ શમ્ભુરમ્બરીષસુતાસ્ત્રયઃ ।
વિરૂપાત્પૃષદશ્વોઽભૂત્તત્પુત્રસ્તુ રથીતરઃ ॥ ૧॥

રથીતરસ્યાપ્રજસ્ય ભાર્યાયાં તન્તવેઽર્થિતઃ ।
અઙ્ગિરા જનયામાસ બ્રહ્મવર્ચસ્વિનઃ સુતાન્ ॥ ૨॥

એતે ક્ષેત્રે પ્રસૂતા વૈ પુનસ્ત્વાઙ્ગિરસાઃ સ્મૃતાઃ ।
રથીતરાણાં પ્રવરાઃ ક્ષત્રોપેતા દ્વિજાતયઃ ॥ ૩॥

ક્ષુવતસ્તુ મનોર્જજ્ઞે ઇક્ષ્વાકુર્ઘ્રાણતઃ સુતઃ ।
તસ્ય પુત્રશતજ્યેષ્ઠા વિકુક્ષિનિમિદણ્ડકાઃ ॥ ૪॥

તેષાં પુરસ્તાદભવન્નાર્યાવર્તે નૃપા નૃપ ।
પઞ્ચવિંશતિઃ પશ્ચાચ્ચ ત્રયો મધ્યેઽપરેઽન્યતઃ ॥ ૫॥

સ એકદાષ્ટકાશ્રાદ્ધે ઇક્ષ્વાકુઃ સુતમાદિશત્ ।
માંસમાનીયતાં મેધ્યં વિકુક્ષે ગચ્છ મા ચિરમ્ ॥ ૬॥

તથેતિ સ વનં ગત્વા મૃગાન્ હત્વા ક્રિયાર્હણાન્ ।
શ્રાન્તો બુભુક્ષિતો વીરઃ શશં ચાદદપસ્મૃતિઃ ॥ ૭॥

શેષં નિવેદયામાસ પિત્રે તેન ચ તદ્ગુરુઃ ।
ચોદિતઃ પ્રોક્ષણાયાહ દુષ્ટમેતદકર્મકમ્ ॥ ૮॥

જ્ઞાત્વા પુત્રસ્ય તત્કર્મ ગુરુણાભિહિતં નૃપઃ ।
દેશાન્નિઃસારયામાસ સુતં ત્યક્તવિધિં રુષા ॥ ૯॥

સ તુ વિપ્રેણ સંવાદં જાપકેન સમાચરન્ ।
ત્યક્ત્વા કલેવરં યોગી સ તેનાવાપ યત્પરમ્ ॥ ૧૦॥

પિતર્યુપરતેઽભ્યેત્ય વિકુક્ષિઃ પૃથિવીમિમામ્ ।
શાસદીજે હરિં યજ્ઞૈઃ શશાદ ઇતિ વિશ્રુતઃ ॥ ૧૧॥

પુરઞ્જયસ્તસ્ય સુત ઇન્દ્રવાહ ઇતીરિતઃ ।
કકુત્સ્થ ઇતિ ચાપ્યુક્તઃ શ ૃણુ નામાનિ કર્મભિઃ ॥ ૧૨॥

કૃતાન્ત આસીત્સમરો દેવાનાં સહ દાનવૈઃ ।
પાર્ષ્ણિગ્રાહો વૃતો વીરો દેવૈર્દૈત્યપરાજિતૈઃ ॥ ૧૩॥

વચનાદ્દેવદેવસ્ય વિષ્ણોર્વિશ્વાત્મનઃ પ્રભોઃ ।
વાહનત્વે વૃતસ્તસ્ય બભૂવેન્દ્રો મહાવૃષઃ ॥ ૧૪॥

સ સન્નદ્ધો ધનુર્દિવ્યમાદાય વિશિખાઞ્છિતાન્ ।
સ્તૂયમાનઃ સમારુહ્ય યુયુત્સુઃ કકુદિ સ્થિતઃ ॥ ૧૫॥

તેજસાઽઽપ્યાયિતો વિષ્ણોઃ પુરુષસ્ય પરાત્મનઃ ।
પ્રતીચ્યાં દિશિ દૈત્યાનાં ન્યરુણત્ત્રિદશૈઃ પુરમ્ ॥ ૧૬॥

તૈસ્તસ્ય ચાભૂત્પ્રધનં તુમુલં લોમહર્ષણમ્ ।
યમાય ભલ્લૈરનયદ્દૈત્યાન્ યેઽભિયયુર્મૃધે ॥ ૧૭॥

તસ્યેષુપાતાભિમુખં યુગાન્તાગ્નિમિવોલ્બણમ્ ।
વિસૃજ્ય દુદ્રુવુર્દૈત્યા હન્યમાનાઃ સ્વમાલયમ્ ॥ ૧૮॥

જિત્વા પુરં ધનં સર્વં સશ્રીકં વજ્રપાણયે ।
પ્રત્યયચ્છત્સ રાજર્ષિરિતિ નામભિરાહૃતઃ ॥ ૧૯॥

પુરઞ્જયસ્ય પુત્રોઽભૂદનેનાસ્તત્સુતઃ પૃથુઃ ।
વિશ્વગન્ધિસ્તતશ્ચન્દ્રો યુવનાશ્વસ્તુ તત્સુતઃ ॥ ૨૦॥

શ્રાવસ્તસ્તત્સુતો યેન શ્રાવસ્તી નિર્મમે પુરી ।
બૃહદશ્વસ્તુ શ્રાવસ્તિસ્તતઃ કુવલયાશ્વકઃ ॥ ૨૧॥

યઃ પ્રિયાર્થમુતઙ્કસ્ય ધુન્ધુનામાસુરં બલી ।
સુતાનામેકવિંશત્યા સહસ્રૈરહનદ્વૃતઃ ॥ ૨૨॥

ધુન્ધુમાર ઇતિ ખ્યાતસ્તત્સુતાસ્તે ચ જજ્વલુઃ ।
ધુન્ધોર્મુખાગ્નિના સર્વે ત્રય એવાવશેષિતાઃ ॥ ૨૩॥

દૃઢાશ્વઃ કપિલાશ્વશ્ચ ભદ્રાશ્વ ઇતિ ભારત ।
દૃઢાશ્વપુત્રો હર્યશ્વો નિકુમ્ભસ્તત્સુતઃ સ્મૃતઃ ॥ ૨૪॥

બર્હણાશ્વો નિકુમ્ભસ્ય કૃશાશ્વોઽથાસ્ય સેનજિત્ ।
યુવનાશ્વોઽભવત્તસ્ય સોઽનપત્યો વનં ગતઃ ॥ ૨૫॥

ભાર્યાશતેન નિર્વિણ્ણ ઋષયોઽસ્ય કૃપાલવઃ ।
ઇષ્ટિં સ્મ વર્તયાઞ્ચક્રુરૈન્દ્રીં તે સુસમાહિતાઃ ॥ ૨૬॥

રાજા તદ્યજ્ઞસદનં પ્રવિષ્ટો નિશિ તર્ષિતઃ ।
દૃષ્ટ્વા શયાનાન્ વિપ્રાંસ્તાન્ પપૌ મન્ત્રજલં સ્વયમ્ ॥ ૨૭॥

ઉત્થિતાસ્તે નિશામ્યાથ વ્યુદકં કલશં પ્રભો ।
પપ્રચ્છુઃ કસ્ય કર્મેદં પીતં પુંસવનં જલમ્ ॥ ૨૮॥

રાજ્ઞા પીતં વિદિત્વાથ ઈશ્વરપ્રહિતેન તે ।
ઈશ્વરાય નમશ્ચક્રુરહો દૈવબલં બલમ્ ॥ ૨૯॥

તતઃ કાલ ઉપાવૃત્તે કુક્ષિં નિર્ભિદ્ય દક્ષિણમ્ ।
યુવનાશ્વસ્ય તનયશ્ચક્રવર્તી જજાન હ ॥ ૩૦॥

કં ધાસ્યતિ કુમારોઽયં સ્તન્યં રોરૂયતે ભૃશમ્ ।
માં ધાતા વત્સ મા રોદીરિતીન્દ્રો દેશિનીમદાત્ ॥ ૩૧॥

ન મમાર પિતા તસ્ય વિપ્રદેવપ્રસાદતઃ ।
યુવનાશ્વોઽથ તત્રૈવ તપસા સિદ્ધિમન્વગાત્ ॥ ૩૨॥

ત્રસદ્દસ્યુરિતીન્દ્રોઽઙ્ગ વિદધે નામ યસ્ય વૈ ।
યસ્માત્ત્રસન્તિ હ્યુદ્વિગ્ના દસ્યવો રાવણાદયઃ ॥ ૩૩॥

યૌવનાશ્વોઽથ માન્ધાતા ચક્રવર્ત્યવનીં પ્રભુઃ ।
સપ્તદ્વીપવતીમેકઃ શશાસાચ્યુતતેજસા ॥ ૩૪॥

ઈજે ચ યજ્ઞં ક્રતુભિરાત્મવિદ્ભૂરિદક્ષિણૈઃ ।
સર્વદેવમયં દેવં સર્વાત્મકમતીન્દ્રિયમ્ ॥ ૩૫॥

દ્રવ્યં મન્ત્રો વિધિર્યજ્ઞો યજમાનસ્તથર્ત્વિજઃ ।
ધર્મો દેશશ્ચ કાલશ્ચ સર્વમેતદ્યદાત્મકમ્ ॥ ૩૬॥

યાવત્સૂર્ય ઉદેતિ સ્મ યાવચ્ચ પ્રતિતિષ્ઠતિ ।

સર્વં તદ્યૌવનાશ્વસ્ય માન્ધાતુઃ ક્ષેત્રમુચ્યતે ॥ ૩૭॥

શશબિન્દોર્દુહિતરિ બિન્દુમત્યામધાન્નૃપઃ ।
પુરુકુત્સમમ્બરીષં મુચુકુન્દં ચ યોગિનમ્ ।
તેષાં સ્વસારઃ પઞ્ચાશત્સૌભરિં વવ્રિરે પતિમ્ ॥ ૩૮॥

યમુનાન્તર્જલે મગ્નસ્તપ્યમાનઃ પરં તપઃ ।
નિર્વૃતિં મીનરાજસ્ય વીક્ષ્ય મૈથુનધર્મિણઃ ॥ ૩૯॥

જાતસ્પૃહો નૃપં વિપ્રઃ કન્યામેકામયાચત ।
સોઽપ્યાહ ગૃહ્યતાં બ્રહ્મન્ કામં કન્યા સ્વયંવરે ॥ ૪૦॥

સ વિચિન્ત્યાપ્રિયં સ્ત્રીણાં જરઠોઽયમસન્મતઃ ।
વલીપલિત એજત્ક ઇત્યહં પ્રત્યુદાહૃતઃ ॥ ૪૧॥

સાધયિષ્યે તથાઽઽત્માનં સુરસ્ત્રીણામપીપ્સિતમ્ ।
કિં પુનર્મનુજેન્દ્રાણામિતિ વ્યવસિતઃ પ્રભુઃ ॥ ૪૨॥

મુનિઃ પ્રવેશિતઃ ક્ષત્રા કન્યાન્તઃપુરમૃદ્ધિમત્ ।
વૃતઃ સ રાજકન્યાભિરેકઃ પઞ્ચાશતા વરઃ ॥ ૪૩॥

તાસાં કલિરભૂદ્ભૂયાંસ્તદર્થેઽપોહ્ય સૌહૃદમ્ ।
મમાનુરૂપો નાયં વ ઇતિ તદ્ગતચેતસામ્ ॥ ૪૪॥

સ બહ્વૃચસ્તાભિરપારણીય-
તપઃશ્રિયાનર્ઘ્યપરિચ્છદેષુ ।
ગૃહેષુ નાનોપવનામલામ્ભઃ-
સરઃસુ સૌગન્ધિકકાનનેષુ ॥ ૪૫॥

મહાર્હશય્યાસનવસ્ત્રભૂષણ-
સ્નાનાનુલેપાભ્યવહારમાલ્યકૈઃ ।
સ્વલઙ્કૃતસ્ત્રીપુરુષેષુ નિત્યદા
રેમેઽનુગાયદ્દ્વિજભૃઙ્ગવન્દિષુ ॥ ૪૬॥

યદ્ગાર્હસ્થ્યં તુ સંવીક્ષ્ય સપ્તદ્વીપવતીપતિઃ ।
વિસ્મિતઃ સ્તમ્ભમજહાત્સાર્વભૌમશ્રિયાન્વિતમ્ ॥ ૪૭॥

એવં ગૃહેષ્વભિરતો વિષયાન્ વિવિધૈઃ સુખૈઃ ।
સેવમાનો ન ચાતુષ્યદાજ્યસ્તોકૈરિવાનલઃ ॥ ૪૮॥

સ કદાચિદુપાસીન આત્માપહ્નવમાત્મનઃ ।
દદર્શ બહ્વૃચાચાર્યો મીનસઙ્ગસમુત્થિતમ્ ॥ ૪૯॥

અહો ઇમં પશ્યત મે વિનાશં
તપસ્વિનઃ સચ્ચરિતવ્રતસ્ય ।
અન્તર્જલે વારિચરપ્રસઙ્ગા-
ત્પ્રચ્યાવિતં બ્રહ્મ ચિરં ધૃતં યત્ ॥ ૫૦॥

સઙ્ગં ત્યજેત મિથુનવ્રતિનાં મુમુક્ષુઃ
સર્વાત્મના ન વિસૃજેદ્બહિરિન્દ્રિયાણિ ।
એકશ્ચરન્ રહસિ ચિત્તમનન્ત ઈશે
યુઞ્જીત તદ્વ્રતિષુ સાધુષુ ચેત્પ્રસઙ્ગઃ ॥ ૫૧॥

એકસ્તપસ્વ્યહમથામ્ભસિ મત્સ્યસઙ્ગા-
ત્પઞ્ચાશદાસમુત પઞ્ચસહસ્રસર્ગઃ ।
નાન્તં વ્રજામ્યુભયકૃત્યમનોરથાનાં
માયાગુણૈર્હૃતમતિર્વિષયેઽર્થભાવઃ ॥ ૫૨॥

એવં વસન્ ગૃહે કાલં વિરક્તો ન્યાસમાસ્થિતઃ ।
વનં જગામાનુયયુસ્તત્પત્ન્યઃ પતિદેવતાઃ ॥ ૫૩॥

તત્ર તપ્ત્વા તપસ્તીક્ષ્ણમાત્મદર્શનમાત્મવાન્ ।
સહૈવાગ્નિભિરાત્માનં યુયોજ પરમાત્મનિ ॥ ૫૪॥

તાઃ સ્વપત્યુર્મહારાજ નિરીક્ષ્યાધ્યાત્મિકીં ગતિમ્ ।
અન્વીયુસ્તત્પ્રભાવેણ અગ્નિં શાન્તમિવાર્ચિષઃ ॥ ૫૫॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે સૌભર્યાખ્યાને ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ ॥ ૬॥

॥ ॐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ સપ્તમોઽધ્યાયઃ - ૭॥

શ્રીશુક ઉવાચ

માન્ધાતુઃ પુત્રપ્રવરો યોઽમ્બરીષઃ પ્રકીર્તિતઃ ।
પિતામહેન પ્રવૃતો યૌવનાશ્વશ્ચ તત્સુતઃ ।
હારીતસ્તસ્ય પુત્રોઽભૂન્માન્ધાતૃપ્રવરા ઇમે ॥ ૧॥

નર્મદા ભ્રાતૃભિર્દત્તા પુરુકુત્સાય યોરગૈઃ ।
તયા રસાતલં નીતો ભુજગેન્દ્રપ્રયુક્તયા ॥ ૨॥

ગન્ધર્વાનવધીત્તત્ર વધ્યાન્ વૈ વિષ્ણુશક્તિધૃક્ ।
નાગાલ્લબ્ધવરઃ સર્પાદભયં સ્મરતામિદમ્ ॥ ૩॥

ત્રસદ્દસ્યુઃ પૌરુકુત્સો યોઽનરણ્યસ્ય દેહકૃત્ ।
હર્યશ્વસ્તત્સુતસ્તસ્માદરુણોઽથ ત્રિબન્ધનઃ ॥ ૪॥

તસ્ય સત્યવ્રતઃ પુત્રસ્ત્રિશઙ્કુરિતિ વિશ્રુતઃ ।
પ્રાપ્તશ્ચાણ્ડાલતાં શાપાદ્ગુરોઃ કૌશિકતેજસા ॥ ૫॥

સશરીરો ગતઃ સ્વર્ગમદ્યાપિ દિવિ દૃશ્યતે ।
પાતિતોઽવાક્શિરા દેવૈસ્તેનૈવ સ્તમ્ભિતો બલાત્ ॥ ૬॥

ત્રૈશઙ્કવો હરિશ્ચન્દ્રો વિશ્વામિત્રવસિષ્ઠયોઃ ।
યન્નિમિત્તમભૂદ્યુદ્ધં પક્ષિણોર્બહુવાર્ષિકમ્ ॥ ૭॥

સોઽનપત્યો વિષણ્ણાત્મા નારદસ્યોપદેશતઃ ।
વરુણં શરણં યાતઃ પુત્રો મે જાયતાં પ્રભો ॥ ૮॥

યદિ વીરો મહારાજ તેનૈવ ત્વાં યજે ઇતિ ।
તથેતિ વરુણેનાસ્ય પુત્રો જાતસ્તુ રોહિતઃ ॥ ૯॥

જાતઃસુતો હ્યનેનાઙ્ગ માં યજસ્વેતિ સોઽબ્રવીત્ ।
યદા પશુર્નિર્દશઃ સ્યાદથ મેધ્યો ભવેદિતિ ॥ ૧૦॥

નિર્દશે ચ સ આગત્ય યજસ્વેત્યાહ સોઽબ્રવીત્ ।
દન્તાઃ પશોર્યજ્જાયેરન્નથ મેધ્યો ભવેદિતિ ॥ ૧૧॥

જાતા દન્તા યજસ્વેતિ સ પ્રત્યાહાથ સોઽબ્રવીત્ ।
યદા પતન્ત્યસ્ય દન્તા અથ મેધ્યો ભવેદિતિ ॥ ૧૨॥

પશોર્નિપતિતા દન્તા યજસ્વેત્યાહ સોઽબ્રવીત્ ।
યદા પશોઃ પુનર્દન્તા જાયન્તેઽથ પશુઃ શુચિઃ ॥ ૧૩॥

પુનર્જાતા યજસ્વેતિ સ પ્રત્યાહાથ સોઽબ્રવીત્ ।

સાન્નાહિકો યદા રાજન્ રાજન્યોઽથ પશુઃ શુચિઃ ॥ ૧૪॥

ઇતિ પુત્રાનુરાગેણ સ્નેહયન્ત્રિતચેતસા ।
કાલં વઞ્ચયતા તં તમુક્તો દેવસ્તમૈક્ષત ॥ ૧૫॥

રોહિતસ્તદભિજ્ઞાય પિતુઃ કર્મ ચિકીર્ષિતમ્ ।
પ્રાણપ્રેપ્સુર્ધનુષ્પાણિરરણ્યં પ્રત્યપદ્યત ॥ ૧૬॥

પિતરં વરુણગ્રસ્તં શ્રુત્વા જાતમહોદરમ્ ।
રોહિતો ગ્રામમેયાય તમિન્દ્રઃ પ્રત્યષેધત ॥ ૧૭॥

ભૂમેઃ પર્યટનં પુણ્યં તીર્થક્ષેત્રનિષેવણૈઃ ।
રોહિતાયાદિશચ્છક્રઃ સોઽપ્યરણ્યેઽવસત્સમામ્ ॥ ૧૮॥

એવં દ્વિતીયે તૃતીયે ચતુર્થે પઞ્ચમે તથા ।
અભ્યેત્યાભ્યેત્ય સ્થવિરો વિપ્રો ભૂત્વાઽઽહ વૃત્રહા ॥ ૧૯॥

ષષ્ઠં સંવત્સરં તત્ર ચરિત્વા રોહિતઃ પુરીમ્ ।
ઉપવ્રજન્નજીગર્તાદક્રીણાન્મધ્યમં સુતમ્ ॥ ૨૦॥

શુનઃશેફં પશું પિત્રે પ્રદાય સમવન્દત ।
તતઃ પુરુષમેધેન હરિશ્ચન્દ્રો મહાયશાઃ ॥ ૨૧॥

મુક્તોદરોઽયજદ્દેવાન્ વરુણાદીન્ મહત્કથઃ ।
વિશ્વામિત્રોઽભવત્તસ્મિન્ હોતા ચાધ્વર્યુરાત્મવાન્ ॥ ૨૨॥

જમદગ્નિરભૂદ્બ્રહ્મા વસિષ્ઠોઽયાસ્યસામગઃ ।
તસ્મૈ તુષ્ટો દદાવિન્દ્રઃ શાતકૌમ્ભમયં રથમ્ ॥ ૨૩॥

શુનઃશેફસ્ય માહાત્મ્યમુપરિષ્ટાત્પ્રચક્ષ્યતે ।
સત્યસારાં ધૃતિં દૃષ્ટ્વા સભાર્યસ્ય ચ ભૂપતેઃ ॥ ૨૪॥

વિશ્વામિત્રો ભૃશં પ્રીતો દદાવવિહતાં ગતિમ્ ।
મનઃ પૃથિવ્યાં તામદ્ભિસ્તેજસાપોઽનિલેન તત્ ॥ ૨૫॥

ખે વાયું ધારયંસ્તચ્ચ ભૂતાદૌ તં મહાત્મનિ ।
તસ્મિન્ જ્ઞાનકલાં ધ્યાત્વા તયાજ્ઞાનં વિનિર્દહન્ ॥ ૨૬॥

હિત્વા તાં સ્વેન ભાવેન નિર્વાણસુખસંવિદા ।
અનિર્દેશ્યાપ્રતર્ક્યેણ તસ્થૌ વિધ્વસ્તબન્ધનઃ ॥ ૨૭॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે હરિશ્ચન્દ્રોપાખ્યાનં નામ સપ્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ અષ્ટમોઽધ્યાયઃ - ૮ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
હરિતો રોહિતસુતશ્ચમ્પસ્તસ્માદ્વિનિર્મિતા ।
ચમ્પાપુરી સુદેવોઽતો વિજયો યસ્ય ચાત્મજઃ ॥ ૧॥

ભરુકસ્તત્સુતસ્તસ્માદ્વૃકસ્તસ્યાપિ બાહુકઃ ।
સોઽરિભિર્હૃતભૂ રાજા સભાર્યો વનમાવિશત્ ॥ ૨॥

વૃદ્ધં તં પઞ્ચતાં પ્રાપ્તં મહિષ્યનુમરિષ્યતી ।
ઔર્વેણ જાનતાઽઽત્માનં પ્રજાવન્તં નિવારિતા ॥ ૩॥

આજ્ઞાયાસ્યૈ સપત્નીભિર્ગરો દત્તોઽન્ધસા સહ ।
સહ તેનૈવ સઞ્જાતઃ સગરાખ્યો મહાયશાઃ ॥ ૪॥

સગરશ્ચક્રવર્ત્યાસીત્સાગરો યત્સુતૈઃ કૃતઃ ।
યસ્તાલજઙ્ઘાન્ યવનાઞ્છકાન્ હૈહયબર્બરાન્ ॥ ૫॥

નાવધીદ્ગુરુવાક્યેન ચક્રે વિકૃતવેષિણઃ ।
મુણ્ડાન્ શ્મશ્રુધરાન્ કાંશ્ચિન્મુક્તકેશાર્ધમુણ્ડિતાન્ ॥ ૬॥

અનન્તર્વાસસઃ કાંશ્ચિદબહિર્વાસસોઽપરાન્ ।
સોઽશ્વમેધૈરયજત સર્વવેદસુરાત્મકમ્ ॥ ૭॥

ઔર્વોપદિષ્ટયોગેન હરિમાત્માનમીશ્વરમ્ ।
તસ્યોત્સૃષ્ટં પશું યજ્ઞે જહારાશ્વં પુરન્દરઃ ॥ ૮॥

સુમત્યાસ્તનયા દૃપ્તાઃ પિતુરાદેશકારિણઃ ।
હયમન્વેષમાણાસ્તે સમન્તાન્ન્યખનન્ મહીમ્ ॥ ૯॥

પ્રાગુદીચ્યાં દિશિ હયં દદૃશુઃ કપિલાન્તિકે ।
એષ વાજિહરશ્ચૌર આસ્તે મીલિતલોચનઃ ॥ ૧૦॥

હન્યતાં હન્યતાં પાપ ઇતિ ષષ્ટિસહસ્રિણઃ ।
ઉદાયુધા અભિયયુરુન્મિમેષ તદા મુનિઃ ॥ ૧૧॥

સ્વશરીરાગ્નિના તાવન્મહેન્દ્રહૃતચેતસઃ ।
મહદ્વ્યતિક્રમહતા ભસ્મસાદભવન્ ક્ષણાત્ ॥ ૧૨॥

ન સાધુવાદો મુનિકોપભર્જિતા
નૃપેન્દ્રપુત્રા ઇતિ સત્ત્વધામનિ ।
કથં તમો રોષમયં વિભાવ્યતે
જગત્પવિત્રાત્મનિ ખે રજો ભુવઃ ॥ ૧૩॥

યસ્યેરિતા સાઙ્ખ્યમયી દૃઢેહ નૌ-
ર્યયા મુમુક્ષુસ્તરતે દુરત્યયમ્ ।
ભવાર્ણવં મૃત્યુપથં વિપશ્ચિતઃ
પરાત્મભૂતસ્ય કથં પૃથઙ્મતિઃ ॥ ૧૪॥

યોઽસમઞ્જસ ઇત્યુક્તઃ સ કેશિન્યા નૃપાત્મજઃ ।
તસ્ય પુત્રોંઽશુમાન્ નામ પિતામહહિતે રતઃ ॥ ૧૫॥

અસમઞ્જસ આત્માનં દર્શયન્નસમઞ્જસમ્ ।
જાતિસ્મરઃ પુરા સઙ્ગાદ્યોગી યોગાદ્વિચાલિતઃ ॥ ૧૬॥

આચરન્ ગર્હિતં લોકે જ્ઞાતીનાં કર્મ વિપ્રિયમ્ ।
સરય્વાં ક્રીડતો બાલાન્ પ્રાસ્યદુદ્વેજયન્ જનમ્ ॥ ૧૭॥

એવંવૃત્તઃ પરિત્યક્તઃ પિત્રા સ્નેહમપોહ્ય વૈ ।
યોગૈશ્વર્યેણ બાલાંસ્તાન્ દર્શયિત્વા તતો યયૌ ॥ ૧૮॥

અયોધ્યાવાસિનઃ સર્વે બાલકાન્ પુનરાગતાન્ ।
દૃષ્ટ્વા વિસિસ્મિરે રાજન્ રાજા ચાપ્યન્વતપ્યત ॥ ૧૯॥

અંશુમાંશ્ચોદિતો રાજ્ઞા તુરઙ્ગાન્વેષણે યયૌ ।
પિતૃવ્યખાતાનુપથં ભસ્માન્તિ દદૃશે હયમ્ ॥ ૨૦॥

તત્રાસીનં મુનિં વીક્ષ્ય કપિલાખ્યમધોક્ષજમ્ ।
અસ્તૌત્સમાહિતમનાઃ પ્રાઞ્જલિઃ પ્રણતો મહાન્ ॥ ૨૧॥

અંશુમાનુવાચ

ન પશ્યતિ ત્વાં પરમાત્મનોઽજનો
ન બુધ્યતેઽદ્યાપિ સમાધિયુક્તિભિઃ ।
કુતોઽપરે તસ્ય મનઃશરીરધી-
વિસર્ગસૃષ્ટા વયમપ્રકાશાઃ ॥ ૨૨॥

યે દેહભાજસ્ત્રિગુણપ્રધાના
ગુણાન્ વિપશ્યન્ત્યુત વા તમશ્ચ ।
યન્માયયા મોહિતચેતસસ્તે
વિદુઃ સ્વસંસ્થં ન બહિઃપ્રકાશાઃ ॥ ૨૩॥

તં ત્વામહં જ્ઞાનઘનં સ્વભાવ-
પ્રધ્વસ્તમાયાગુણભેદમોહૈઃ ।
સનન્દનાદ્યૈર્મુનિભિર્વિભાવ્યં
કથં હિ મૂઢઃ પરિભાવયામિ ॥ ૨૪॥

પ્રશાન્તમાયાગુણકર્મલિઙ્ગ-
મનામરૂપં સદસદ્વિમુક્તમ્ ।
જ્ઞાનોપદેશાય ગૃહીતદેહં
નમામહે ત્વાં પુરુષં પુરાણમ્ ॥ ૨૫॥

ત્વન્માયારચિતે લોકે વસ્તુબુદ્ધ્યા ગૃહાદિષુ ।
ભ્રમન્તિ કામલોભેર્ષ્યામોહવિભ્રાન્તચેતસઃ ॥ ૨૬॥

અદ્ય નઃ સર્વભૂતાત્મન્ કામકર્મેન્દ્રિયાશયઃ ।
મોહપાશો દૃઢશ્છિન્નો ભગવંસ્તવ દર્શનાત્ ॥ ૨૭॥

શ્રીશુક ઉવાચ
ઇત્થં ગીતાનુભાવસ્તં ભગવાન્ કપિલો મુનિઃ ।
અંશુમન્તમુવાચેદમનુગૃહ્ય ધિયા નૃપ ॥ ૨૮॥

શ્રીભગવાનુવાચ
અશ્વોઽયં નીયતાં વત્સ પિતામહપશુસ્તવ ।
ઇમે ચ પિતરો દગ્ધા ગઙ્ગામ્ભોઽર્હન્તિ નેતરત્ ॥ ૨૯॥

તં પરિક્રમ્ય શિરસા પ્રસાદ્ય હયમાનયત્ ।
સગરસ્તેન પશુના ક્રતુશેષં સમાપયત્ ॥ ૩૦॥

રાજ્યમંશુમતે ન્યસ્ય નિઃસ્પૃહો મુક્તબન્ધનઃ ।

ઔર્વોપદિષ્ટમાર્ગેણ લેભે ગતિમનુત્તમામ્ ॥ ૩૧॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે સગરોપાખ્યાને અષ્ટમોઽધ્યાયઃ ॥ ૮॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ નવમોઽધ્યાયઃ - ૯ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
અંશુમાંશ્ચ તપસ્તેપે ગઙ્ગાનયનકામ્યયા ।
કાલં મહાન્તં નાશક્નોત્તતઃ કાલેન સંસ્થિતઃ ॥ ૧॥

દિલીપસ્તત્સુતસ્તદ્વદશક્તઃ કાલમેયિવાન્ ।
ભગીરથસ્તસ્ય પુત્રસ્તેપે સ સુમહત્તપઃ ॥ ૨॥

દર્શયામાસ તં દેવી પ્રસન્ના વરદાસ્મિ તે ।
ઇત્યુક્તઃ સ્વમભિપ્રાયં શશંસાવનતો નૃપઃ ॥ ૩॥

કોઽપિ ધારયિતા વેગં પતન્ત્યા મે મહીતલે ।
અન્યથા ભૂતલં ભિત્ત્વા નૃપ યાસ્યે રસાતલમ્ ॥ ૪॥

કિં ચાહં ન ભુવં યાસ્યે નરા મય્યામૃજન્ત્યઘમ્ ।
મૃજામિ તદઘં કુત્ર રાજંસ્તત્ર વિચિન્ત્યતામ્ ॥ ૫॥

ભગીરથ ઉવાચ
સાધવો ન્યાસિનઃ શાન્તા બ્રહ્મિષ્ઠા લોકપાવનાઃ ।
હરન્ત્યઘં તેઽઙ્ગસઙ્ગાત્તેષ્વાસ્તે હ્યઘભિદ્ધરિઃ ॥ ૬॥

ધારયિષ્યતિ તે વેગં રુદ્રસ્ત્વાત્મા શરીરિણામ્ ।
યસ્મિન્નોતમિદં પ્રોતં વિશ્વં શાટીવ તન્તુષુ ॥ ૭॥

ઇત્યુક્ત્વા સ નૃપો દેવં તપસાતોષયચ્છિવમ્ ।
કાલેનાલ્પીયસા રાજંસ્તસ્યેશઃ સમતુષ્યત ॥ ૮॥

તથેતિ રાજ્ઞાભિહિતં સર્વલોકહિતઃ શિવઃ ।
દધારાવહિતો ગઙ્ગાં પાદપૂતજલાં હરેઃ ॥ ૯॥

ભગીરથઃ સ રાજર્ષિર્નિન્યે ભુવનપાવનીમ્ ।
યત્ર સ્વપિતૄણાં દેહા ભસ્મીભૂતાઃ સ્મ શેરતે ॥ ૧૦॥

રથેન વાયુવેગેન પ્રયાન્તમનુધાવતી ।
દેશાન્ પુનન્તી નિર્દગ્ધાનાસિઞ્ચત્સગરાત્મજાન્ ॥ ૧૧॥

યજ્જલસ્પર્શમાત્રેણ બ્રહ્મદણ્ડહતા અપિ ।
સગરાત્મજા દિવં જગ્મુઃ કેવલં દેહભસ્મભિઃ ॥ ૧૨॥

ભસ્મીભૂતાઙ્ગસઙ્ગેન સ્વર્યાતાઃ સગરાત્મજાઃ ।
કિં પુનઃ શ્રદ્ધયા દેવીં યે સેવન્તે ધૃતવ્રતાઃ ॥ ૧૩॥

ન હ્યેતત્પરમાશ્ચર્યં સ્વર્ધુન્યા યદિહોદિતમ્ ।
અનન્તચરણામ્ભોજપ્રસૂતાયા ભવચ્છિદઃ ॥ ૧૪॥

સન્નિવેશ્ય મનો યસ્મિઞ્છ્રદ્ધયા મુનયોઽમલાઃ ।
ત્રૈગુણ્યં દુસ્ત્યજં હિત્વા સદ્યો યાતાસ્તદાત્મતામ્ ॥ ૧૫॥

શ્રુતો ભગીરથાજ્જજ્ઞે તસ્ય નાભોઽપરોઽભવત્ ।
સિન્ધુદ્વીપસ્તતસ્તસ્માદયુતાયુસ્તતોઽભવત્ ॥ ૧૬॥

ઋતુપર્ણો નલસખો યોઽશ્વવિદ્યામયાન્નલાત્ ।
દત્ત્વાક્ષહૃદયં ચાસ્મૈ સર્વકામસ્તુ તત્સુતઃ ॥ ૧૭॥

તતઃ સુદાસસ્તત્પુત્રો મદયન્તીપતિર્નૃપઃ ।
આહુર્મિત્રસહં યં વૈ કલ્માષાઙ્ઘ્રિમુત ક્વચિત્ ।
વસિષ્ઠશાપાદ્રક્ષોઽભૂદનપત્યઃ સ્વકર્મણા ॥ ૧૮॥

રાજોવાચ
કિં નિમિત્તો ગુરોઃ શાપઃ સૌદાસસ્ય મહાત્મનઃ ।
એતદ્વેદિતુમિચ્છામઃ કથ્યતાં ન રહો યદિ ॥ ૧૯॥

શ્રીશુક ઉવાચ
સૌદાસો મૃગયાં કિઞ્ચિચ્ચરન્ રક્ષો જઘાન હ ।
મુમોચ ભ્રાતરં સોઽથ ગતઃ પ્રતિચિકીર્ષયા ॥ ૨૦॥

સ ચિન્તયન્નઘં રાજ્ઞઃ સૂદરૂપધરો ગૃહે ।
ગુરવે ભોક્તુકામાય પક્ત્વા નિન્યે નરામિષમ્ ॥ ૨૧॥

પરિવેક્ષ્યમાણં ભગવાન્ વિલોક્યાભક્ષ્યમઞ્જસા ।
રાજાનમશપત્ક્રુદ્ધો રક્ષો હ્યેવં ભવિષ્યસિ ॥ ૨૨॥

રક્ષઃકૃતં તદ્વિદિત્વા ચક્રે દ્વાદશવાર્ષિકમ્ ।
સોઽપ્યપોઽઞ્જલિમાદાય ગુરું શપ્તું સમુદ્યતઃ ॥ ૨૩॥

વારિતો મદયન્ત્યાપો રુશતીઃ પાદયોર્જહૌ ।
દિશઃ ખમવનીં સર્વં પશ્યન્ જીવમયં નૃપઃ ॥ ૨૪॥

રાક્ષસં ભાવમાપન્નઃ પાદે કલ્માષતાં ગતઃ ।
વ્યવાયકાલે દદૃશે વનૌકોદમ્પતી દ્વિજૌ ॥ ૨૫॥

ક્ષુધાર્તો જગૃહે વિપ્રં તત્પત્ન્યાહાકૃતાર્થવત્ ।
ન ભવાન્ રાક્ષસઃ સાક્ષાદિક્ષ્વાકૂણાં મહારથઃ ॥ ૨૬॥

મદયન્ત્યાઃ પતિર્વીર નાધર્મં કર્તુમર્હસિ ।
દેહિ મેઽપત્યકામાયા અકૃતાર્થં પતિં દ્વિજમ્ ॥ ૨૭॥

દેહોઽયં માનુષો રાજન્ પુરુષસ્યાખિલાર્થદઃ ।
તસ્માદસ્ય વધો વીર સર્વાર્થવધ ઉચ્યતે ॥ ૨૮॥

એષ હિ બ્રાહ્મણો વિદ્વાંસ્તપઃશીલગુણાન્વિતઃ ।
આરિરાધયિષુર્બ્રહ્મ મહાપુરુષસંજ્ઞિતમ્ ।
સર્વભૂતાત્મભાવેન ભૂતેષ્વન્તર્હિતં ગુણૈઃ ॥ ૨૯॥

સોઽયં બ્રહ્મર્ષિવર્યસ્તે રાજર્ષિપ્રવરાદ્વિભો ।
કથમર્હતિ ધર્મજ્ઞ વધં પિતુરિવાત્મજઃ ॥ ૩૦॥

તસ્ય સાધોરપાપસ્ય ભ્રૂણસ્ય બ્રહ્મવાદિનઃ ।
કથં વધં યથા બભ્રોર્મન્યતે સન્મતો ભવાન્ ॥ ૩૧॥

યદ્યયં ક્રિયતે ભક્ષસ્તર્હિ માં ખાદ પૂર્વતઃ ।
ન જીવિષ્યે વિના યેન ક્ષણં ચ મૃતકં યથા ॥ ૩૨॥

એવં કરુણભાષિણ્યા વિલપન્ત્યા અનાથવત્ ।
વ્યાઘ્રઃ પશુમિવાખાદત્સૌદાસઃ શાપમોહિતઃ ॥ ૩૩॥

બ્રાહ્મણી વીક્ષ્ય દિધિષું પુરુષાદેન ભક્ષિતમ્ ।
શોચન્ત્યાત્માનમુર્વીશમશપત્કુપિતા સતી ॥ ૩૪॥

યસ્માન્મે ભક્ષિતઃ પાપ કામાર્તાયાઃ પતિસ્ત્વયા ।

તવાપિ મૃત્યુરાધાનાદકૃતપ્રજ્ઞ દર્શિતઃ ॥ ૩૫॥

એવં મિત્રસહં શપ્ત્વા પતિલોકપરાયણા ।
તદસ્થીનિ સમિદ્ધેઽગ્નૌ પ્રાસ્ય ભર્તુર્ગતિં ગતા ॥ ૩૬॥

વિશાપો દ્વાદશાબ્દાન્તે મૈથુનાય સમુદ્યતઃ ।
વિજ્ઞાય બ્રાહ્મણીશાપં મહિષ્યા સ નિવારિતઃ ॥ ૩૭॥

તત ઊર્ધ્વં સ તત્યાજ સ્ત્રીસુખં કર્મણાપ્રજાઃ ।
વસિષ્ઠસ્તદનુજ્ઞાતો મદયન્ત્યાં પ્રજામધાત્ ॥ ૩૮॥

સા વૈ સપ્ત સમા ગર્ભમબિભ્રન્ન વ્યજાયત ।
જઘ્નેઽશ્મનોદરં તસ્યાઃ સોઽશ્મકસ્તેન કથ્યતે ॥ ૩૯॥

અશ્મકાન્મૂલકો જજ્ઞે યઃ સ્ત્રીભિઃ પરિરક્ષિતઃ ।
નારીકવચ ઇત્યુક્તો નિઃક્ષત્રે મૂલકોઽભવત્ ॥ ૪૦॥

તતો દશરથસ્તસ્માત્પુત્ર ઐડવિડિસ્તતઃ ।
રાજા વિશ્વસહો યસ્ય ખટ્વાઙ્ગશ્ચક્રવર્ત્યભૂત્ ॥ ૪૧॥

યો દેવૈરર્થિતો દૈત્યાનવધીદ્યુધિ દુર્જયઃ ।
મુહૂર્તમાયુર્જ્ઞાત્વૈત્ય સ્વપુરં સન્દધે મનઃ ॥ ૪૨॥

ન મે બ્રહ્મકુલાત્પ્રાણાઃ કુલદૈવાન્ન ચાત્મજાઃ ।
ન શ્રિયો ન મહી રાજ્યં ન દારાશ્ચાતિવલ્લભાઃ ॥ ૪૩॥

ન બાલ્યેઽપિ મતિર્મહ્યમધર્મે રમતે ક્વચિત્ ।
નાપશ્યમુત્તમશ્લોકાદન્યત્કિઞ્ચન વસ્ત્વહમ્ ॥ ૪૪॥

દેવૈઃ કામવરો દત્તો મહ્યં ત્રિભુવનેશ્વરૈઃ ।
ન વૃણે તમહં કામં ભૂતભાવનભાવનઃ ॥ ૪૫॥

યે વિક્ષિપ્તેન્દ્રિયધિયો દેવાસ્તે સ્વહૃદિ સ્થિતમ્ ।
ન વિન્દન્તિ પ્રિયં શશ્વદાત્માનં કિમુતાપરે ॥ ૪૬॥

અથેશમાયારચિતેષુ સઙ્ગં
ગુણેષુ ગન્ધર્વપુરોપમેષુ ।
રૂઢં પ્રકૃત્યાઽઽત્મનિ વિશ્વકર્તુ-
ર્ભાવેન હિત્વા તમહં પ્રપદ્યે ॥ ૪૭॥

ઇતિ વ્યવસિતો બુદ્ધ્યા નારાયણગૃહીતયા ।

હિત્વાન્યભાવમજ્ઞાનં તતઃ સ્વં ભાવમાશ્રિતઃ ॥ ૪૮॥

યત્તદ્બ્રહ્મ પરં સૂક્ષ્મમશૂન્યં શૂન્યકલ્પિતમ્ ।
ભગવાન્ વાસુદેવેતિ યં ગૃણન્તિ હિ સાત્વતાઃ ॥ ૪૯॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે સૂર્યવંશાનુવર્ણને નવમોઽધ્યાયઃ ॥ ૯॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ દશમોઽધ્યાયઃ - ૧૦ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
ખટ્વાઙ્ગાદ્દીર્ઘબાહુશ્ચ રઘુસ્તસ્માત્પૃથુશ્રવાઃ ।
અજસ્તતો મહારાજસ્તસ્માદ્દશરથોઽભવત્ ॥ ૧॥

તસ્યાપિ ભગવાનેષ સાક્ષાદ્બ્રહ્મમયો હરિઃ ।
અંશાંશેન ચતુર્ધાગાત્પુત્રત્વં પ્રાર્થિતઃ સુરૈઃ ।
રામલક્ષ્મણભરતશત્રુઘ્ના ઇતિ સંજ્ઞયા ॥ ૨॥

(જાનકીજીવનસ્મરણં જય જય રામ રામ)
તસ્યાનુચરિતં રાજન્નૃષિભિસ્તત્ત્વદર્શિભિઃ ।
શ્રુતં હિ વર્ણિતં ભૂરિ ત્વયા સીતાપતેર્મુહુઃ ॥ ૩॥

ગુર્વર્થે ત્યક્તરાજ્યો વ્યચરદનુવનં પદ્મપદ્ભ્યાં પ્રિયાયાઃ
પાણિસ્પર્શાક્ષમાભ્યાં મૃજિતપથરુજો યો હરીન્દ્રાનુજાભ્યામ્ ।
વૈરૂપ્યાચ્છૂર્પણખ્યાઃ પ્રિયવિરહરુષાઽઽરોપિતભ્રૂવિજૃમ્ભ-
ત્રસ્તાબ્ધિર્બદ્ધસેતુઃ ખલદવદહનઃ કોસલેન્દ્રોઽવતાન્નઃ ॥ ૪॥

વિશ્વામિત્રાધ્વરે યેન મારીચાદ્યા નિશાચરાઃ ।
પશ્યતો લક્ષ્મણસ્યૈવ હતા નૈરૃતપુઙ્ગવાઃ ॥ ૫॥

યો લોકવીરસમિતૌ ધનુરૈશમુગ્રં
સીતાસ્વયંવરગૃહે ત્રિશતોપનીતમ્ ।
આદાય બાલગજલીલ ઇવેક્ષુયષ્ટિં

સજ્જીકૃતં નૃપ વિકૃષ્ય બભઞ્જ મધ્યે ॥ ૬॥

જિત્વાનુરૂપગુણશીલવયોઽઙ્ગરૂપાં
સીતાભિધાં શ્રિયમુરસ્યભિલબ્ધમાનામ્ ।
માર્ગે વ્રજન્ ભૃગુપતેર્વ્યનયત્પ્રરૂઢં
દર્પં મહીમકૃત યસ્ત્રિરરાજબીજામ્ ॥ ૭॥

યઃ સત્યપાશપરિવીતપિતુર્નિદેશં
સ્ત્રૈણસ્ય ચાપિ શિરસા જગૃહે સભાર્યઃ ।
રાજ્યં શ્રિયં પ્રણયિનઃ સુહૃદો નિવાસં
ત્યક્ત્વા યયૌ વનમસૂનિવ મુક્તસઙ્ગઃ ॥ ૮॥

રક્ષઃસ્વસુર્વ્યકૃત રૂપમશુદ્ધબુદ્ધે-
સ્તસ્યાઃ ખરત્રિશિરદૂષણમુખ્યબન્ધૂન્ ।
જઘ્ને ચતુર્દશસહસ્રમપારણીય-
કોદણ્ડપાણિરટમાન ઉવાસ કૃચ્છ્રમ્ ॥ ૯॥

સીતાકથાશ્રવણદીપિતહૃચ્છયેન
સૃષ્ટં વિલોક્ય નૃપતે દશકન્ધરેણ ।
જઘ્નેઽદ્ભુતૈણવપુષાઽઽશ્રમતોઽપકૃષ્ટો
મારીચમાશુ વિશિખેન યથા કમુગ્રઃ ॥ ૧૦॥

રક્ષોઽધમેન વૃકવદ્વિપિનેઽસમક્ષં
વૈદેહરાજદુહિતર્યપયાપિતાયામ્ ।
ભ્રાત્રા વને કૃપણવત્પ્રિયયા વિયુક્તઃ
સ્ત્રીસઙ્ગિનાં ગતિમિતિ પ્રથયંશ્ચચાર ॥ ૧૧॥

દગ્ધ્વાઽઽત્મકૃત્યહતકૃત્યમહન્ કબન્ધં
સખ્યં વિધાય કપિભિર્દયિતાગતિં તૈઃ ।
બુદ્ધ્વાથ વાલિનિ હતે પ્લવગેન્દ્રસૈન્યૈ-
ર્વેલામગાત્સ મનુજોઽજભવાર્ચિતાઙ્ઘ્રિઃ ॥ ૧૨॥

યદ્રોષવિભ્રમવિવૃત્તકટાક્ષપાત-
સમ્ભ્રાન્તનક્રમકરો ભયગીર્ણઘોષઃ ।
સિન્ધુઃ શિરસ્યર્હણં પરિગૃહ્ય રૂપી
પાદારવિન્દમુપગમ્ય બભાષ એતત્ ॥ ૧૩॥

ન ત્વાં વયં જડધિયો નુ વિદામ ભૂમન્
કૂટસ્થમાદિપુરુષં જગતામધીશમ્ ।
યત્સત્ત્વતઃ સુરગણા રજસઃ પ્રજેશા
મન્યોશ્ચ ભૂતપતયઃ સ ભવાન્ ગુણેશઃ ॥ ૧૪॥

કામં પ્રયાહિ જહિ વિશ્રવસોઽવમેહં
ત્રૈલોક્યરાવણમવાપ્નુહિ વીર પત્નીમ્ ।
બધ્નીહિ સેતુમિહ તે યશસો વિતત્યૈ
ગાયન્તિ દિગ્વિજયિનો યમુપેત્ય ભૂપાઃ ॥ ૧૫॥

બદ્ધ્વોદધૌ રઘુપતિર્વિવિધાદ્રિકૂટૈઃ
સેતું કપીન્દ્રકરકમ્પિતભૂરુહાઙ્ગૈઃ ।
સુગ્રીવનીલહનુમત્પ્રમુખૈરનીકૈ-
ર્લઙ્કાંવિભીષણદૃશાઽઽવિશદગ્રદગ્ધામ્ ॥ ૧૬॥

સા વાનરેન્દ્રબલરુદ્ધવિહારકોષ્ઠ-
શ્રીદ્વારગોપુરસદોવલભીવિટઙ્કા ।
નિર્ભજ્યમાનધિષણધ્વજહેમકુમ્ભ-
શ ૃઙ્ગાટકા ગજકુલૈર્હ્રદિનીવ ઘૂર્ણા ॥ ૧૭॥

રક્ષઃપતિસ્તદવલોક્ય નિકુમ્ભકુમ્ભ-
ધૂમ્રાક્ષદુર્મુખસુરાન્તકનરાન્તકાદીન્ ।
પુત્રં પ્રહસ્તમતિકાયવિકમ્પનાદીન્
સર્વાનુગાન્ સમહિનોદથ કુમ્ભકર્ણમ્ ॥ ૧૮॥

તાં યાતુધાનપૃતનામસિશૂલચાપ-
પ્રાસર્ષ્ટિશક્તિશરતોમરખડ્ગદુર્ગામ્ ।
સુગ્રીવલક્ષ્મણમરુત્સુતગન્ધમાદ-
નીલાઙ્ગદર્ક્ષપનસાદિભિરન્વિતોઽગાત્ ॥ ૧૯॥

તેઽનીકપા રઘુપતેરભિપત્ય સર્વે
દ્વન્દ્વં વરૂથમિભપત્તિરથાશ્વયોધૈઃ ।
જઘ્નુર્દ્રુમૈર્ગિરિગદેષુભિરઙ્ગદાદ્યાઃ
સીતાભિમર્શહતમઙ્ગલરાવણેશાન્ ॥ ૨૦॥

રક્ષઃપતિઃ સ્વબલનષ્ટિમવેક્ષ્ય રુષ્ટ
આરુહ્ય યાનકમથાભિસસાર રામમ્ ।

સ્વઃસ્યન્દને દ્યુમતિ માતલિનોપનીતે
વિભ્રાજમાનમહનન્નિશિતૈઃ ક્ષુરપ્રૈઃ ॥ ૨૧॥

રામસ્તમાહ પુરુષાદપુરીષ યન્નઃ
કાન્તાસમક્ષમસતાપહૃતા શ્વવત્તે ।
ત્યક્તત્રપસ્ય ફલમદ્ય જુગુપ્સિતસ્ય
યચ્છામિ કાલ ઇવ કર્તુરલઙ્ઘ્યવીર્યઃ ॥ ૨૨॥

એવં ક્ષિપન્ ધનુષિ સન્ધિતમુત્સસર્જ
બાણં સ વજ્રમિવ તદ્ધૃદયં બિભેદ ।
સોઽસૃગ્વમન્ દશમુખૈર્ન્યપતદ્વિમાના-
દ્ધાહેતિ જલ્પતિ જને સુકૃતીવ રિક્તઃ ॥ ૨૩॥

તતો નિષ્ક્રમ્ય લઙ્કાયા યાતુધાન્યઃ સહસ્રશઃ ।
મન્દોદર્યા સમં તસ્મિન્ પ્રરુદત્ય ઉપાદ્રવન્ ॥ ૨૪॥

સ્વાન્ સ્વાન્ બન્ધૂન્ પરિષ્વજ્ય લક્ષ્મણેષુભિરર્દિતાન્ ।
રુરુદુઃ સુસ્વરં દીના ઘ્નન્ત્ય આત્માનમાત્મના ॥ ૨૫॥

હા હતાઃ સ્મ વયં નાથ લોકરાવણ રાવણ ।
કં યાયાચ્છરણં લઙ્કા ત્વદ્વિહીના પરાર્દિતા ॥ ૨૬॥

નૈવં વેદ મહાભાગ ભવાન્ કામવશં ગતઃ ।
તેજોઽનુભાવં સીતાયા યેન નીતો દશામિમામ્ ॥ ૨૭॥

કૃતૈષા વિધવા લઙ્કા વયં ચ કુલનન્દન ।
દેહઃ કૃતોઽન્નં ગૃધ્રાણામાત્મા નરકહેતવે ॥ ૨૮॥

શ્રીશુક ઉવાચ
સ્વાનાં વિભીષણશ્ચક્રે કોસલેન્દ્રાનુમોદિતઃ ।
પિતૃમેધવિધાનેન યદુક્તં સામ્પરાયિકમ્ ॥ ૨૯॥

તતો દદર્શ ભગવાનશોકવનિકાશ્રમે ।
ક્ષામાં સ્વવિરહવ્યાધિં શિંશપામૂલમાસ્થિતામ્ ॥ ૩૦॥

રામઃ પ્રિયતમાં ભાર્યાં દીનાં વીક્ષ્યાન્વકમ્પત ।
આત્મસન્દર્શનાહ્લાદવિકસન્મુખપઙ્કજામ્ ॥ ૩૧॥

આરોપ્યારુરુહે યાનં ભ્રાતૃભ્યાં હનુમદ્યુતઃ ।

વિભીષણાય ભગવાન્ દત્ત્વા રક્ષોગણેશતામ્ ॥ ૩૨॥

લઙ્કામાયુશ્ચ કલ્પાન્તં યયૌ ચીર્ણવ્રતઃ પુરીમ્ ।
અવકીર્યમાણઃ સુકુસુમૈર્લોકપાલાર્પિતૈઃ પથિ ॥ ૩૩॥

ઉપગીયમાનચરિતઃ શતધૃત્યાદિભિર્મુદા ।
ગોમૂત્રયાવકં શ્રુત્વા ભ્રાતરં વલ્કલામ્બરમ્ ॥ ૩૪॥

મહાકારુણિકોઽતપ્યજ્જટિલં સ્થણ્ડિલેશયમ્ ।
ભરતઃ પ્રાપ્તમાકર્ણ્ય પૌરામાત્યપુરોહિતૈઃ ॥ ૩૫॥

પાદુકે શિરસિ ન્યસ્ય રામં પ્રત્યુદ્યતોઽગ્રજમ્ ।
નન્દિગ્રામાત્સ્વશિબિરાદ્ગીતવાદિત્રનિઃસ્વનૈઃ ॥ ૩૬॥

બ્રહ્મઘોષેણ ચ મુહુઃ પઠદ્ભિર્બ્રહ્મવાદિભિઃ ।
સ્વર્ણકક્ષપતાકાભિર્હૈમૈશ્ચિત્રધ્વજૈ રથૈઃ ॥ ૩૭॥

સદશ્વૈ રુક્મસન્નાહૈર્ભટૈઃ પુરટવર્મભિઃ ।
શ્રેણીભિર્વારમુખ્યાભિર્ભૃત્યૈશ્ચૈવ પદાનુગૈઃ ॥ ૩૮॥

પારમેષ્ઠ્યાન્યુપાદાય પણ્યાન્યુચ્ચાવચાનિ ચ ।
પાદયોર્ન્યપતત્પ્રેમ્ણા પ્રક્લિન્નહૃદયેક્ષણઃ ॥ ૩૯॥

પાદુકે ન્યસ્ય પુરતઃ પ્રાઞ્જલિર્બાષ્પલોચનઃ ।
તમાશ્લિષ્ય ચિરં દોર્ભ્યાં સ્નાપયન્ નેત્રજૈર્જલૈઃ ॥ ૪૦॥

રામો લક્ષ્મણસીતાભ્યાં વિપ્રેભ્યો યેઽર્હસત્તમાઃ ।
તેભ્યઃ સ્વયં નમશ્ચક્રે પ્રજાભિશ્ચ નમસ્કૃતઃ ॥ ૪૧॥

ધુન્વન્ત ઉત્તરાસઙ્ગાન્ પતિં વીક્ષ્ય ચિરાગતમ્ ।
ઉત્તરાઃ કોસલા માલ્યૈઃ કિરન્તો નનૃતુર્મુદા ॥ ૪૨॥

પાદુકે ભરતોઽગૃહ્ણાચ્ચામરવ્યજનોત્તમે ।
વિભીષણઃ સસુગ્રીવઃ શ્વેતચ્છત્રં મરુત્સુતઃ ॥ ૪૩॥

ધનુર્નિષઙ્ગાન્ શત્રુઘ્નઃ સીતા તીર્થકમણ્ડલુમ્ ।
અબિભ્રદઙ્ગદઃ ખડ્ગં હૈમં ચર્મર્ક્ષરાણ્નૃપ ॥ ૪૪॥

પુષ્પકસ્થોઽન્વિતઃ સ્ત્રીભિઃ સ્તૂયમાનશ્ચ વન્દિભિઃ ।
વિરેજે ભગવાન્ રાજન્ ગ્રહૈશ્ચન્દ્ર ઇવોદિતઃ ॥ ૪૫॥

ભ્રાતૃભિર્નન્દિતઃ સોઽપિ સોત્સવાં પ્રાવિશત્પુરીમ્ ।
પ્રવિશ્ય રાજભવનં ગુરુપત્નીઃ સ્વમાતરમ્ ॥ ૪૬॥

ગુરૂન્ વયસ્યાવરજાન્ પૂજિતઃ પ્રત્યપૂજયત્ ।
વૈદેહી લક્ષ્મણશ્ચૈવ યથાવત્સમુપેયતુઃ ॥ ૪૭॥

પુત્રાન્ સ્વમાતરસ્તાસ્તુ પ્રાણાંસ્તન્વ ઇવોત્થિતાઃ ।
આરોપ્યાઙ્કેઽભિષિઞ્ચન્ત્યો બાષ્પૌઘૈર્વિજહુઃ શુચઃ ॥ ૪૮॥

જટા નિર્મુચ્ય વિધિવત્કુલવૃદ્ધૈઃ સમં ગુરુઃ ।
અભ્યષિઞ્ચદ્યથૈવેન્દ્રં ચતુઃસિન્ધુજલાદિભિઃ ॥ ૪૯॥

એવં કૃતશિરઃસ્નાનઃ સુવાસાઃ સ્રગ્વ્યલઙ્કૃતઃ ।
સ્વલઙ્કૃતૈઃ સુવાસોભિર્ભ્રાતૃભિર્ભાર્યયા બભૌ ॥ ૫૦॥

અગ્રહીદાસનં ભ્રાત્રા પ્રણિપત્ય પ્રસાદિતઃ ।
પ્રજાઃ સ્વધર્મનિરતા વર્ણાશ્રમગુણાન્વિતાઃ ।
જુગોપ પિતૃવદ્રામો મેનિરે પિતરં ચ તમ્ ॥ ૫૧॥

ત્રેતાયાં વર્તમાનાયાં કાલઃ કૃતસમોઽભવત્ ।
રામે રાજનિ ધર્મજ્ઞે સર્વભૂતસુખાવહે ॥ ૫૨॥

વનાનિ નદ્યો ગિરયો વર્ષાણિ દ્વીપસિન્ધવઃ ।
સર્વે કામદુઘા આસન્ પ્રજાનાં ભરતર્ષભ ॥ ૫૩॥

નાધિવ્યાધિજરાગ્લાનિદુઃખશોકભયક્લમાઃ ।
મૃત્યુશ્ચાનિચ્છતાં નાસીદ્રામે રાજન્યધોક્ષજે ॥ ૫૪॥

એકપત્નીવ્રતધરો રાજર્ષિચરિતઃ શુચિઃ ।
સ્વધર્મં ગૃહમેધીયં શિક્ષયન્ સ્વયમાચરત્ ॥ ૫૫॥

પ્રેમ્ણાનુવૃત્ત્યા શીલેન પ્રશ્રયાવનતા સતી ।
ભિયા હ્રિયા ચ ભાવજ્ઞા ભર્તુઃ સીતાહરન્મનઃ ॥ ૫૬॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે રામચરિતે દશમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૦॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ એકાદશોઽધ્યાયઃ - ૧૧ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
ભગવાનાત્મનાઽઽત્માનં રામ ઉત્તમકલ્પકૈઃ ।
સર્વદેવમયં દેવમીજ આચાર્યવાન્ મખૈઃ ॥ ૧॥

હોત્રેઽદદાદ્દિશં પ્રાચીં બ્રહ્મણે દક્ષિણાં પ્રભુઃ ।
અધ્વર્યવે પ્રતીચીં ચ ઉદીચીં સામગાય સઃ ॥ ૨॥

આચાર્યાય દદૌ શેષાં યાવતી ભૂસ્તદન્તરા ।
મન્યમાન ઇદં કૃત્સ્નં બ્રાહ્મણોઽર્હતિ નિઃસ્પૃહઃ ॥ ૩॥

ઇત્યયં તદલઙ્કારવાસોભ્યામવશેષિતઃ ।
તથા રાજ્ઞ્યપિ વૈદેહી સૌમઙ્ગલ્યાવશેષિતા ॥ ૪॥

તે તુ બ્રહ્મણ્યદેવસ્ય વાત્સલ્યં વીક્ષ્ય સંસ્તુતમ્ ।
પ્રીતાઃ ક્લિન્નધિયસ્તસ્મૈ પ્રત્યર્પ્યેદં બભાષિરે ॥ ૫॥

અપ્રત્તં નસ્ત્વયા કિં નુ ભગવન્ ભુવનેશ્વર ।
યન્નોઽન્તર્હૃદયં વિશ્ય તમો હંસિ સ્વરોચિષા ॥ ૬॥

નમો બ્રહ્મણ્યદેવાય રામાયાકુણ્ઠમેધસે ।
ઉત્તમશ્લોકધુર્યાય ન્યસ્તદણ્ડાર્પિતાઙ્ઘ્રયે ॥ ૭॥

કદાચિલ્લોકજિજ્ઞાસુર્ગૂઢો રાત્ર્યામલક્ષિતઃ ।
ચરન્ વાચોઽશ◌ૃણોદ્રામો ભાર્યામુદ્દિશ્ય કસ્યચિત્ ॥ ૮॥

નાહં બિભર્મિ ત્વાં દુષ્ટામસતીં પરવેશ્મગામ્ ।
સ્ત્રીલોભી બિભૃયાત્સીતાં રામો નાહં ભજે પુનઃ ॥ ૯॥

ઇતિ લોકાદ્બહુમુખાદ્દુરારાધ્યાદસંવિદઃ ।
પત્યા ભીતેન સા ત્યક્તા પ્રાપ્તા પ્રાચેતસાશ્રમમ્ ॥ ૧૦॥

અન્તર્વત્ન્યાગતે કાલે યમૌ સા સુષુવે સુતૌ ।
કુશો લવ ઇતિ ખ્યાતૌ તયોશ્ચક્રે ક્રિયા મુનિઃ ॥ ૧૧॥

અઙ્ગદશ્ચિત્રકેતુશ્ચ લક્ષ્મણસ્યાત્મજૌ સ્મૃતૌ ।
તક્ષઃ પુષ્કલ ઇત્યાસ્તાં ભરતસ્ય મહીપતે ॥ ૧૨॥

સુબાહુઃ શ્રુતસેનશ્ચ શત્રુઘ્નસ્ય બભૂવતુઃ ।
ગન્ધર્વાન્ કોટિશો જઘ્ને ભરતો વિજયે દિશામ્ ॥ ૧૩॥

તદીયં ધનમાનીય સર્વં રાજ્ઞે ન્યવેદયત્ ।
શત્રુઘ્નશ્ચ મધોઃ પુત્રં લવણં નામ રાક્ષસમ્ ।
હત્વા મધુવને ચક્રે મથુરાં નામ વૈ પુરીમ્ ॥ ૧૪॥

મુનૌ નિક્ષિપ્ય તનયૌ સીતા ભર્ત્રા વિવાસિતા ।
ધ્યાયન્તી રામચરણૌ વિવરં પ્રવિવેશ હ ॥ ૧૫॥

તચ્છ્રુત્વા ભગવાન્ રામો રુન્ધન્નપિ ધિયા શુચઃ ।
સ્મરંસ્તસ્યા ગુણાંસ્તાંસ્તાન્નાશક્નોદ્રોદ્ધુમીશ્વરઃ ॥ ૧૬॥

સ્ત્રીપુમ્પ્રસઙ્ગ એતાદૃક્ સર્વત્ર ત્રાસમાવહઃ ।
અપીશ્વરાણાં કિમુત ગ્રામ્યસ્ય ગૃહચેતસઃ ॥ ૧૭॥

તત ઊર્ધ્વં બ્રહ્મચર્યં ધારયન્નજુહોત્પ્રભુઃ ।
ત્રયોદશાબ્દસાહસ્રમગ્નિહોત્રમખણ્ડિતમ્ ॥ ૧૮॥

સ્મરતાં હૃદિ વિન્યસ્ય વિદ્ધં દણ્ડકકણ્ટકૈઃ ।
સ્વપાદપલ્લવં રામ આત્મજ્યોતિરગાત્તતઃ ॥ ૧૯॥

નેદં યશો રઘુપતેઃ સુરયાચ્ઞયાત્ત-
લીલાતનોરધિકસામ્યવિમુક્તધામ્નઃ ।
રક્ષોવધો જલધિબન્ધનમસ્ત્રપૂગૈઃ
કિં તસ્ય શત્રુહનને કપયઃ સહાયાઃ ॥ ૨૦॥

યસ્યામલં નૃપસદઃસુ યશોઽધુનાપિ
ગાયન્ત્યઘઘ્નમૃષયો દિગિભેન્દ્રપટ્ટમ્ ।
તં નાકપાલવસુપાલકિરીટજુષ્ટ-
પાદામ્બુજં રઘુપતિં શરણં પ્રપદ્યે ॥ ૨૧॥

સ યૈઃ સ્પૃષ્ટોઽભિદૃષ્ટો વા સંવિષ્ટોઽનુગતોઽપિ વા ।
કોસલાસ્તે યયુઃ સ્થાનં યત્ર ગચ્છન્તિ યોગિનઃ ॥ ૨૨॥

પુરુષો રામચરિતં શ્રવણૈરુપધારયન્ ।
આનૃશંસ્યપરો રાજન્ કર્મબન્ધૈર્વિમુચ્યતે ॥ ૨૩॥

રાજોવાચ
કથં સ ભગવાન્ રામો ભ્રાતૄન્ વા સ્વયમાત્મનઃ ।
તસ્મિન્ વા તેઽન્વવર્તન્ત પ્રજાઃ પૌરાશ્ચ ઈશ્વરે ॥ ૨૪॥

શ્રીશુક ઉવાચ
અથાદિશદ્દિગ્વિજયે ભ્રાતૄંસ્ત્રિભુવનેશ્વરઃ ।
આત્માનં દર્શયન્ સ્વાનાં પુરીમૈક્ષત સાનુગઃ ॥ ૨૫॥

આસિક્તમાર્ગાં ગન્ધોદૈઃ કરિણાં મદશીકરૈઃ ।
સ્વામિનં પ્રાપ્તમાલોક્ય મત્તાં વા સુતરામિવ ॥ ૨૬॥

પ્રાસાદગોપુરસભાચૈત્યદેવગૃહાદિષુ ।
વિન્યસ્તહેમકલશૈઃ પતાકાભિશ્ચ મણ્ડિતામ્ ॥ ૨૭॥

પૂગૈઃ સવૃન્તૈ રમ્ભાભિઃ પટ્ટિકાભિઃ સુવાસસામ્ ।
આદર્શૈરંશુકૈઃ સ્રગ્ભિઃ કૃતકૌતુકતોરણામ્ ॥ ૨૮॥

તમુપેયુસ્તત્ર તત્ર પૌરા અર્હણપાણયઃ ।
આશિષો યુયુજુર્દેવ પાહીમાં પ્રાક્ ત્વયોદ્ધૃતામ્ ॥ ૨૯॥

તતઃ પ્રજા વીક્ષ્ય પતિં ચિરાગતં
દિદૃક્ષયોત્સૃષ્ટગૃહાઃ સ્ત્રિયો નરાઃ ।
આરુહ્ય હર્મ્યાણ્યરવિન્દલોચન-
મતૃપ્તનેત્રાઃ કુસુમૈરવાકિરન્ ॥ ૩૦॥

અથ પ્રવિષ્ટઃ સ્વગૃહં જુષ્ટં સ્વૈઃ પૂર્વરાજભિઃ ।
અનન્તાખિલકોષાઢ્યમનર્ઘ્યોરુપરિચ્છદમ્ ॥ ૩૧॥

વિદ્રુમોદુમ્બરદ્વારૈર્વૈદૂર્યસ્તમ્ભપઙ્ક્તિભિઃ ।
સ્થલૈર્મારકતૈઃ સ્વચ્છૈર્ભ્રાતસ્ફટિકભિત્તિભિઃ ॥ ૩૨॥

ચિત્રસ્રગ્ભિઃ પટ્ટિકાભિર્વાસોમણિગણાંશુકૈઃ ।
મુક્તાફલૈશ્ચિદુલ્લાસૈઃ કાન્તકામોપપત્તિભિઃ ॥ ૩૩॥

ધૂપદીપૈઃ સુરભિભિર્મણ્ડિતં પુષ્પમણ્ડનૈઃ ।
સ્ત્રીપુમ્ભિઃ સુરસઙ્કાશૈર્જુષ્ટં ભૂષણભૂષણૈઃ ॥ ૩૪॥

તસ્મિન્ સ ભગવાન્ રામઃ સ્નિગ્ધયા પ્રિયયેષ્ટયા ।
રેમે સ્વારામધીરાણામૃષભઃ સીતયા કિલ ॥ ૩૫॥

બુભુજે ચ યથાકાલં કામાન્ ધર્મમપીડયન્ ।
વર્ષપૂગાન્ બહૂન્ નૃણામભિધ્યાતાઙ્ઘ્રિપલ્લવઃ ॥ ૩૬॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે શ્રીરામોપાખ્યાને એકાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૧॥

॥ ॐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ દ્વાદશોઽધ્યાયઃ - ૧૨ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
કુશસ્ય ચાતિથિસ્તસ્માન્નિષધસ્તત્સુતો નભઃ ।
પુણ્ડરીકોઽથ તત્પુત્રઃ ક્ષેમધન્વાભવત્તતઃ ॥ ૧॥

દેવાનીકસ્તતોઽનીહઃ પારિયાત્રોઽથ તત્સુતઃ ।
તતો બલસ્થલસ્તસ્માદ્વજ્રનાભોઽર્કસમ્ભવઃ ॥ ૨॥

ખગણસ્તત્સુતસ્તસ્માદ્વિધૃતિશ્ચાભવત્સુતઃ ।
તતો હિરણ્યનાભોઽભૂદ્યોગાચાર્યસ્તુ જૈમિનેઃ ॥ ૩॥

શિષ્યઃ કૌસલ્ય આધ્યાત્મં યાજ્ઞવલ્ક્યોઽધ્યગાદ્યતઃ ।
યોગં મહોદયમૃષિર્હૃદયગ્રન્થિભેદકમ્ ॥ ૪॥

પુષ્યો હિરણ્યનાભસ્ય ધ્રુવસન્ધિસ્તતોઽભવત્ ।
સુદર્શનોઽથાગ્નિવર્ણઃ શીઘ્રસ્તસ્ય મરુઃ સુતઃ ॥ ૫॥

યોઽસાવાસ્તે યોગસિદ્ધઃ કલાપગ્રામમાશ્રિતઃ ।
કલેરન્તે સૂર્યવંશં નષ્ટં ભાવયિતા પુનઃ ॥ ૬॥

તસ્માત્પ્રસુશ્રુતસ્તસ્ય સન્ધિસ્તસ્યાપ્યમર્ષણઃ ।
મહસ્વાંસ્તત્સુતસ્તસ્માદ્વિશ્વસાહ્વોઽન્વજાયત ॥ ૭॥

તતઃ પ્રસેનજિત્તસ્માત્તક્ષકો ભવિતા પુનઃ ।
તતો બૃહદ્બલો યસ્તુ પિત્રા તે સમરે હતઃ ॥ ૮॥

એતે હીક્ષ્વાકુભૂપાલા અતીતાઃ શ‍ૃણ્વનાગતાન્ ।
બૃહદ્બલસ્ય ભવિતા પુત્રો નામ બૃહદ્રણઃ ॥ ૯॥

ઊરુક્રિયઃ સુતસ્તસ્ય વત્સવૃદ્ધો ભવિષ્યતિ ।
પ્રતિવ્યોમસ્તતો ભાનુર્દિવાકો વાહિનીપતિઃ ॥ ૧૦॥

સહદેવસ્તતો વીરો બૃહદશ્વોઽથ ભાનુમાન્ ।
પ્રતીકાશ્વો ભાનુમતઃ સુપ્રતીકોઽથ તત્સુતઃ ॥ ૧૧॥

ભવિતા મરુદેવોઽથ સુનક્ષત્રોઽથ પુષ્કરઃ ।
તસ્યાન્તરિક્ષસ્તત્પુત્રઃ સુતપાસ્તદમિત્રજિત્ ॥ ૧૨॥

બૃહદ્રાજસ્તુ તસ્યાપિ બર્હિસ્તસ્માત્કૃતઞ્જયઃ ।
રણઞ્જયસ્તસ્ય સુતઃ સઞ્જયો ભવિતા તતઃ ॥ ૧૩॥

તસ્માચ્છાક્યોઽથ શુદ્ધોદો લાઙ્ગલસ્તત્સુતઃ સ્મૃતઃ ।
તતઃ પ્રસેનજિત્તસ્માત્ક્ષુદ્રકો ભવિતા તતઃ ॥ ૧૪॥

રણકો ભવિતા તસ્માત્સુરથસ્તનયસ્તતઃ ।
સુમિત્રો નામ નિષ્ઠાન્ત એતે બાર્હદ્બલાન્વયાઃ ॥ ૧૫॥

ઇક્ષ્વાકૂણામયં વંશઃ સુમિત્રાન્તો ભવિષ્યતિ ।
યતસ્તં પ્રાપ્ય રાજાનં સંસ્થાં પ્રાપ્સ્યતિ વૈ કલૌ ॥ ૧૬॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે ઇક્ષ્વાકુવંશવર્ણનં નામ દ્વાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૨॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ - ૧૩ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
નિમિરિક્ષ્વાકુતનયો વસિષ્ઠમવૃતર્ત્વિજમ્ ।
આરભ્ય સત્રં સોઽપ્યાહ શક્રેણ પ્રાગ્વૃતોઽસ્મિ ભોઃ ॥ ૧॥

તં નિર્વર્ત્યાગમિષ્યામિ તાવન્માં પ્રતિપાલય ।
તૂષ્ણીમાસીદ્ગૃહપતિઃ સોઽપીન્દ્રસ્યાકરોન્મખમ્ ॥ ૨॥

નિમિશ્ચલમિદં વિદ્વાન્ સત્રમારભતાત્મવાન્ ।

ઋત્વિગ્ભિરપરૈસ્તાવન્નાગમદ્યાવતા ગુરુઃ ॥ ૩॥

શિષ્યવ્યતિક્રમં વીક્ષ્ય નિર્વર્ત્ય ગુરુરાગતઃ ।
અશપત્પતતાદ્દેહો નિમેઃ પણ્ડિતમાનિનઃ ॥ ૪॥

નિમિઃ પ્રતિદદૌ શાપં ગુરવેઽધર્મવર્તિને ।
તવાપિ પતતાદ્દેહો લોભાદ્ધર્મમજાનતઃ ॥ ૫॥

ઇત્યુત્સસર્જ સ્વં દેહં નિમિરધ્યાત્મકોવિદઃ ।
મિત્રાવરુણયોર્જજ્ઞે ઉર્વશ્યાં પ્રપિતામહઃ ॥ ૬॥

ગન્ધવસ્તુષુ તદ્દેહં નિધાય મુનિસત્તમાઃ ।
સમાપ્તે સત્રયાગેઽથ દેવાનૂચુઃ સમાગતાન્ ॥ ૭॥

રાજ્ઞો જીવતુ દેહોઽયં પ્રસન્નાઃ પ્રભવો યદિ ।
તથેત્યુક્તે નિમિઃ પ્રાહ મા ભૂન્મે દેહબન્ધનમ્ ॥ ૮॥

યસ્ય યોગં ન વાઞ્છન્તિ વિયોગભયકાતરાઃ ।
ભજન્તિ ચરણામ્ભોજં મુનયો હરિમેધસઃ ॥ ૯॥

દેહં નાવરુરુત્સેઽહં દુઃખશોકભયાવહમ્ ।
સર્વત્રાસ્ય યતો મૃત્યુર્મત્સ્યાનામુદકે યથા ॥ ૧૦॥

દેવા ઊચુઃ
વિદેહ ઉષ્યતાં કામં લોચનેષુ શરીરિણામ્ ।
ઉન્મેષણનિમેષાભ્યાં લક્ષિતોઽધ્યાત્મસંસ્થિતઃ ॥ ૧૧॥

અરાજકભયં નૃણાં મન્યમાના મહર્ષયઃ ।
દેહં મમન્થુઃ સ્મ નિમેઃ કુમારઃ સમજાયત ॥ ૧૨॥

જન્મના જનકઃ સોઽભૂદ્વૈદેહસ્તુ વિદેહજઃ ।
મિથિલો મથનાજ્જાતો મિથિલા યેન નિર્મિતા ॥ ૧૩॥

તસ્માદુદાવસુસ્તસ્ય પુત્રોઽભૂન્નન્દિવર્ધનઃ ।
તતઃ સુકેતુસ્તસ્યાપિ દેવરાતો મહીપતે ॥ ૧૪॥

તસ્માદ્બૃહદ્રથસ્તસ્ય મહાવીર્યઃ સુધૃત્પિતા ।
સુધૃતેર્ધૃષ્ટકેતુર્વૈ હર્યશ્વોઽથ મરુસ્તતઃ ॥ ૧૫॥

મરોઃ પ્રતીપકસ્તસ્માજ્જાતઃ કૃતરથો યતઃ ।
દેવમીઢસ્તસ્ય પુત્રો વિશ્રુતોઽથ મહાધૃતિઃ ॥ ૧૬॥

કૃતિરાતસ્તતસ્તસ્માન્મહારોમાથ તત્સુતઃ ।
સ્વર્ણરોમા સુતસ્તસ્ય હ્રસ્વરોમા વ્યજાયત ॥ ૧૭॥

તતઃ સીરધ્વજો જજ્ઞે યજ્ઞાર્થં કર્ષતો મહીમ્ ।
સીતા સીરાગ્રતો જાતા તસ્માત્સીરધ્વજઃ સ્મૃતઃ ॥ ૧૮॥

કુશધ્વજસ્તસ્ય પુત્રસ્તતો ધર્મધ્વજો નૃપઃ ।
ધર્મધ્વજસ્ય દ્વૌ પુત્રૌ કૃતધ્વજમિતધ્વજૌ ॥ ૧૯॥

કૃતધ્વજાત્કેશિધ્વજઃ ખાણ્ડિક્યસ્તુ મિતધ્વજાત્ ।
કૃતધ્વજસુતો રાજન્નાત્મવિદ્યાવિશારદઃ ॥ ૨૦॥

ખાણ્ડિક્યઃ કર્મતત્ત્વજ્ઞો ભીતઃ કેશિધ્વજાદ્દ્રુતઃ ।
ભાનુમાંસ્તસ્ય પુત્રોઽભૂચ્છતદ્યુમ્નસ્તુ તત્સુતઃ ॥ ૨૧॥

શુચિસ્તત્તનયસ્તસ્માત્સનદ્વાજસ્તતોઽભવત્ ।
ઊર્ધ્વકેતુઃ સનદ્વાજાદજોઽથ પુરુજિત્સુતઃ ॥ ૨૨॥

અરિષ્ટનેમિસ્તસ્યાપિ શ્રુતાયુસ્તત્સુપાર્શ્વકઃ ।
તતશ્ચિત્રરથો યસ્ય ક્ષેમધિર્મિથિલાધિપઃ ॥ ૨૩॥

તસ્માત્સમરથસ્તસ્ય સુતઃ સત્યરથસ્તતઃ ।
આસીદુપગુરુસ્તસ્માદુપગુપ્તોઽગ્નિસમ્ભવઃ ॥ ૨૪॥

વસ્વનન્તોઽથ તત્પુત્રો યુયુધો યત્સુભાષણઃ ।
શ્રુતસ્તતો જયસ્તસ્માદ્વિજયોઽસ્માદૃતઃ સુતઃ ॥ ૨૫॥

શુનકસ્તત્સુતો જજ્ઞે વીતહવ્યો ધૃતિસ્તતઃ ।
બહુલાશ્વો ધૃતેસ્તસ્ય કૃતિરસ્ય મહાવશી ॥ ૨૬॥

એતે વૈ મૈથિલા રાજન્નાત્મવિદ્યાવિશારદાઃ ।
યોગેશ્વરપ્રસાદેન દ્વન્દ્વૈર્મુક્તા ગૃહેષ્વપિ ॥ ૨૭॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે નિમિવંશાનુવર્ણનં નામ ત્રયોદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૩॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ - ૧૪ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
અથાતઃ શ્રૂયતાં રાજન્ વંશઃ સોમસ્ય પાવનઃ ।
યસ્મિન્નૈલાદયો ભૂપાઃ કીર્ત્યન્તે પુણ્યકીર્તયઃ ॥ ૧॥

સહસ્રશિરસઃ પુંસો નાભિહ્રદસરોરુહાત્ ।
જાતસ્યાસીત્સુતો ધાતુરત્રિઃ પિતૃસમો ગુણૈઃ ॥ ૨॥

તસ્ય દૃગ્ભ્યોઽભવત્પુત્રઃ સોમોઽમૃતમયઃ કિલ ।
વિપ્રૌષધ્યુડુગણાનાં બ્રહ્મણા કલ્પિતઃ પતિઃ ॥ ૩॥

સોઽયજદ્રાજસૂયેન વિજિત્ય ભુવનત્રયમ્ ।
પત્નીં બૃહસ્પતેર્દર્પાત્તારાં નામાહરદ્બલાત્ ॥ ૪॥

યદા સ દેવગુરુણા યાચિતોઽભીક્ષ્ણશો મદાત્ ।
નાત્યજત્તત્કૃતે જજ્ઞે સુરદાનવવિગ્રહઃ ॥ ૫॥

શુક્રો બૃહસ્પતેર્દ્વેષાદગ્રહીત્સાસુરોડુપમ્ ।
હરો ગુરુસુતં સ્નેહાત્સર્વભૂતગણાવૃતઃ ॥ ૬॥

સર્વદેવગણોપેતો મહેન્દ્રો ગુરુમન્વયાત્ ।
સુરાસુરવિનાશોઽભૂત્સમરસ્તારકામયઃ ॥ ૭॥

નિવેદિતોઽથાઙ્ગિરસા સોમં નિર્ભર્ત્સ્ય વિશ્વકૃત્ ।
તારાં સ્વભર્ત્રે પ્રાયચ્છદન્તર્વત્નીમવૈત્પતિઃ ॥ ૮॥

ત્યજ ત્યજાશુ દુષ્પ્રજ્ઞે મત્ક્ષેત્રાદાહિતં પરૈઃ ।
નાહં ત્વાં ભસ્મસાત્કુર્યાં સ્ત્રિયં સાન્તાનિકઃ સતિ ॥ ૯॥

તત્યાજ વ્રીડિતા તારા કુમારં કનકપ્રભમ્ ।
સ્પૃહામાઙ્ગિરસશ્ચક્રે કુમારે સોમ એવ ચ ॥ ૧૦॥

મમાયં ન તવેત્યુચ્ચૈસ્તસ્મિન્ વિવદમાનયોઃ ।
પપ્રચ્છુરૃષયો દેવા નૈવોચે વ્રીડિતા તુ સા ॥ ૧૧॥

કુમારો માતરં પ્રાહ કુપિતોઽલીકલજ્જયા ।
કિં ન વોચસ્યસદ્વૃત્તે આત્માવદ્યં વદાશુ મે ॥ ૧૨॥

બ્રહ્મા તાં રહ આહૂય સમપ્રાક્ષીચ્ચ સાન્ત્વયન્ ।
સોમસ્યેત્યાહ શનકૈઃ સોમસ્તં તાવદગ્રહીત્ ॥ ૧૩॥

તસ્યાત્મયોનિરકૃત બુધ ઇત્યભિધાં નૃપ ।
બુદ્ધ્યા ગમ્ભીરયા યેન પુત્રેણાપોડુરાણ્મુદમ્ ॥ ૧૪॥

તતઃ પુરૂરવા જજ્ઞે ઇલાયાં ય ઉદાહૃતઃ ।
તસ્ય રૂપગુણૌદાર્યશીલદ્રવિણવિક્રમાન્ ॥ ૧૫॥

શ્રુત્વોર્વશીન્દ્રભવને ગીયમાનાન્ સુરર્ષિણા ।
તદન્તિકમુપેયાય દેવી સ્મરશરાર્દિતા ॥ ૧૬॥

મિત્રાવરુણયોઃ શાપાદાપન્ના નરલોકતામ્ ।
નિશમ્ય પુરુષશ્રેષ્ઠં કન્દર્પમિવ રૂપિણમ્ ।
ધૃતિં વિષ્ટભ્ય લલના ઉપતસ્થે તદન્તિકે ॥ ૧૭॥

સ તાં વિલોક્ય નૃપતિર્હર્ષેણોત્ફુલ્લલોચનઃ ।
ઉવાચ શ્લક્ષ્ણયા વાચા દેવીં હૃષ્ટતનૂરુહઃ ॥ ૧૮॥

રાજોવાચ
સ્વાગતં તે વરારોહે આસ્યતાં કરવામ કિમ્ ।
સંરમસ્વ મયા સાકં રતિર્નૌ શાશ્વતીઃ સમાઃ ॥ ૧૯॥

ઉર્વશ્યુવાચ
કસ્યાસ્ત્વયિ ન સજ્જેત મનો દૃષ્ટિશ્ચ સુન્દર ।
યદઙ્ગાન્તરમાસાદ્ય ચ્યવતે હ રિરંસયા ॥ ૨૦॥

એતાવુરણકૌ રાજન્ ન્યાસૌ રક્ષસ્વ માનદ ।
સંરંસ્યે ભવતા સાકં શ્લાઘ્યઃ સ્ત્રીણાં વરઃ સ્મૃતઃ ॥ ૨૧॥

ઘૃતં મે વીર ભક્ષ્યં સ્યાન્નેક્ષે ત્વાન્યત્ર મૈથુનાત્ ।
વિવાસસં તત્તથેતિ પ્રતિપેદે મહામનાઃ ॥ ૨૨॥

અહો રૂપમહો ભાવો નરલોકવિમોહનમ્ ।
કો ન સેવેત મનુજો દેવીં ત્વાં સ્વયમાગતામ્ ॥ ૨૩॥

તયા સ પુરુષશ્રેષ્ઠો રમયન્ત્યા યથાર્હતઃ ।
રેમે સુરવિહારેષુ કામં ચૈત્રરથાદિષુ ॥ ૨૪॥

રમમાણસ્તયા દેવ્યા પદ્મકિઞ્જલ્કગન્ધયા ।
તન્મુખામોદમુષિતો મુમુદેઽહર્ગણાન્ બહૂન્ ॥ ૨૫॥

અપશ્યન્નુર્વશીમિન્દ્રો ગન્ધર્વાન્ સમચોદયત્ ।
ઉર્વશીરહિતં મહ્યમાસ્થાનં નાતિશોભતે ॥ ૨૬॥

તે ઉપેત્ય મહારાત્રે તમસિ પ્રત્યુપસ્થિતે ।
ઉર્વશ્યા ઉરણૌ જહ્રુર્ન્યસ્તૌ રાજનિ જાયયા ॥ ૨૭॥

નિશમ્યાક્રન્દિતં દેવી પુત્રયોર્નીયમાનયોઃ ।
હતાસ્મ્યહં કુનાથેન નપુંસા વીરમાનિના ॥ ૨૮॥

યદ્વિશ્રમ્ભાદહં નષ્ટા હૃતાપત્યા ચ દસ્યુભિઃ ।
યઃ શેતે નિશિ સન્ત્રસ્તો યથા નારી દિવા પુમાન્ ॥ ૨૯॥

ઇતિ વાક્સાયકૈર્વિદ્ધઃ પ્રતોત્ત્રૈરિવ કુઞ્જરઃ ।
નિશિ નિસ્ત્રિંશમાદાય વિવસ્ત્રોઽભ્યદ્રવદ્રુષા ॥ ૩૦॥

તે વિસૃજ્યોરણૌ તત્ર વ્યદ્યોતન્ત સ્મ વિદ્યુતઃ ।
આદાય મેષાવાયાન્તં નગ્નમૈક્ષત સા પતિમ્ ॥ ૩૧॥

ઐલોઽપિ શયને જાયામપશ્યન્ વિમના ઇવ ।
તચ્ચિત્તો વિહ્વલઃ શોચન્ બભ્રામોન્મત્તવન્મહીમ્ ॥ ૩૨॥

સ તાં વીક્ષ્ય કુરુક્ષેત્રે સરસ્વત્યાં ચ તત્સખીઃ ।
પઞ્ચ પ્રહૃષ્ટવદનાઃ પ્રાહ સૂક્તં પુરૂરવાઃ ॥ ૩૩॥

અહો જાયે તિષ્ઠ તિષ્ઠ ઘોરે ન ત્યક્તુમર્હસિ ।
માં ત્વમદ્યાપ્યનિર્વૃત્ય વચાંસિ કૃણવાવહૈ ॥ ૩૪॥

સુદેહોઽયં પતત્યત્ર દેવિ દૂરં હૃતસ્ત્વયા ।
ખાદન્ત્યેનં વૃકા ગૃધ્રાસ્ત્વત્પ્રસાદસ્ય નાસ્પદમ્ ॥ ૩૫॥

ઉર્વશ્યુવાચ
મા મૃથાઃ પુરુષોઽસિ ત્વં મા સ્મ ત્વાદ્યુર્વૃકા ઇમે ।
ક્વાપિ સખ્યં ન વૈ સ્ત્રીણાં વૃકાણાં હૃદયં યથા ॥ ૩૬॥

સ્ત્રિયો હ્યકરુણાઃ ક્રૂરા દુર્મર્ષાઃ પ્રિયસાહસાઃ ।
ઘ્નન્ત્યલ્પાર્થેઽપિ વિશ્રબ્ધં પતિં ભ્રાતરમપ્યુત ॥ ૩૭॥

વિધાયાલીકવિશ્રમ્ભમજ્ઞેષુ ત્યક્તસૌહૃદાઃ ।

નવં નવમભીપ્સન્ત્યઃ પુંશ્ચલ્યઃ સ્વૈરવૃત્તયઃ ॥ ૩૮॥

સંવત્સરાન્તે હિ ભવાનેકરાત્રં મયેશ્વર ।
વત્સ્યત્યપત્યાનિ ચ તે ભવિષ્યન્ત્યપરાણિ ભોઃ ॥ ૩૯॥

અન્તર્વત્નીમુપાલક્ષ્ય દેવીં સ પ્રયયૌ પુરમ્ ।
પુનસ્તત્ર ગતોઽબ્દાન્તે ઉર્વશીં વીરમાતરમ્ ॥ ૪૦॥

ઉપલભ્ય મુદા યુક્તઃ સમુવાસ તયા નિશામ્ ।
અથૈનમુર્વશી પ્રાહ કૃપણં વિરહાતુરમ્ ॥ ૪૧॥

ગન્ધર્વાનુપધાવેમાંસ્તુભ્યં દાસ્યન્તિ મામિતિ ।
તસ્ય સંસ્તુવતસ્તુષ્ટા અગ્નિસ્થાલીં દદુર્નૃપ ।
ઉર્વશીં મન્યમાનસ્તાં સોઽબુધ્યત ચરન્ વને ॥ ૪૨॥

સ્થાલીં ન્યસ્ય વને ગત્વા ગૃહાનાધ્યાયતો નિશિ ।
ત્રેતાયાં સમ્પ્રવૃત્તાયાં મનસિ ત્રય્યવર્તત ॥ ૪૩॥

સ્થાલીસ્થાનં ગતોઽશ્વત્થં શમીગર્ભં વિલક્ષ્ય સઃ ।
તેન દ્વે અરણી કૃત્વા ઉર્વશીલોકકામ્યયા ॥ ૪૪॥

ઉર્વશીં મન્ત્રતો ધ્યાયન્નધરારણિમુત્તરામ્ ।
આત્માનમુભયોર્મધ્યે યત્તત્પ્રજનનં પ્રભુઃ ॥ ૪૫॥

તસ્ય નિર્મન્થનાજ્જાતો જાતવેદા વિભાવસુઃ ।
ત્રય્યા સ વિદ્યયા રાજ્ઞા પુત્રત્વે કલ્પિતસ્ત્રિવૃત્ ॥ ૪૬॥

તેનાયજત યજ્ઞેશં ભગવન્તમધોક્ષજમ્ ।
ઉર્વશીલોકમન્વિચ્છન્ સર્વદેવમયં હરિમ્ ॥ ૪૭॥

એક એવ પુરા વેદઃ પ્રણવઃ સર્વવાઙ્મયઃ ।
દેવો નારાયણો નાન્ય એકોઽગ્નિર્વર્ણ એવ ચ ॥ ૪૮॥

પુરૂરવસ એવાસીત્ત્રયી ત્રેતામુખે નૃપ ।
અગ્નિના પ્રજયા રાજા લોકં ગાન્ધર્વમેયિવાન્ ॥ ૪૯॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે ઐલોપાખ્યાને ચતુર્દશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૪॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ પઞ્ચદશોઽધ્યાયઃ - ૧૫ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
ઐલસ્ય ચોર્વશીગર્ભાત્ષડાસન્નાત્મજા નૃપ ।
આયુઃ શ્રુતાયુઃ સત્યાયૂ રયોઽથ વિજયો જયઃ ॥ ૧॥

શ્રુતાયોર્વસુમાન્ પુત્રઃ સત્યાયોશ્ચ શ્રુતઞ્જયઃ ।
રયસ્ય સુત એકશ્ચ જયસ્ય તનયોઽમિતઃ ॥ ૨॥

ભીમસ્તુ વિજયસ્યાથ કાઞ્ચનો હોત્રકસ્તતઃ ।
તસ્ય જહ્નુઃ સુતો ગઙ્ગાં ગણ્ડૂષીકૃત્ય યોઽપિબત્ ।
જહ્નોસ્તુ પૂરુસ્તત્પુત્રો બલાકશ્ચાત્મજોઽજકઃ ॥ ૩॥

તતઃ કુશઃ કુશસ્યાપિ કુશામ્બુસ્તનયો વસુઃ ।
કુશનાભશ્ચ ચત્વારો ગાધિરાસીત્કુશામ્બુજઃ ॥ ૪॥

તસ્ય સત્યવતીં કન્યામૃચીકોઽયાચત દ્વિજઃ ।
વરં વિસદૃશં મત્વા ગાધિર્ભાર્ગવમબ્રવીત્ ॥ ૫॥

એકતઃ શ્યામકર્ણાનાં હયાનાં ચન્દ્રવર્ચસામ્ ।
સહસ્રં દીયતાં શુલ્કં કન્યાયાઃ કુશિકા વયમ્ ॥ ૬॥

ઇત્યુક્તસ્તન્મતં જ્ઞાત્વા ગતઃ સ વરુણાન્તિકમ્ ।
આનીય દત્ત્વા તાનશ્વાનુપયેમે વરાનનામ્ ॥ ૭॥

સ ઋષિઃ પ્રાર્થિતઃ પત્ન્યા શ્વશ્ર્વા ચાપત્યકામ્યયા ।
શ્રપયિત્વોભયૈર્મન્ત્રૈશ્ચરું સ્નાતું ગતો મુનિઃ ॥ ૮॥

તાવત્સત્યવતી માત્રા સ્વચરું યાચિતા સતી ।
શ્રેષ્ઠં મત્વા તયાયચ્છન્માત્રે માતુરદત્સ્વયમ્ ॥ ૯॥

તદ્વિજ્ઞાય મુનિઃ પ્રાહ પત્નીં કષ્ટમકારષીઃ ।
ઘોરો દણ્ડધરઃ પુત્રો ભ્રાતા તે બ્રહ્મવિત્તમઃ ॥ ૧૦॥

પ્રસાદિતઃ સત્યવત્યા મૈવં ભૂદિતિ ભાર્ગવઃ ।
અથ તર્હિ ભવેત્પૌત્રો જમદગ્નિસ્તતોઽભવત્ ॥ ૧૧॥

સા ચાભૂત્સુમહત્પુણ્યા કૌશિકી લોકપાવની ।

રેણોઃ સુતાં રેણુકાં વૈ જમદગ્નિરુવાહ યામ્ ॥ ૧૨॥

તસ્યાં વૈ ભાર્ગવઋષેઃ સુતા વસુમદાદયઃ ।
યવીયાન્ જજ્ઞ એતેષાં રામ ઇત્યભિવિશ્રુતઃ ॥ ૧૩॥

યમાહુર્વાસુદેવાંશં હૈહયાનાં કુલાન્તકમ્ ।
ત્રિઃસપ્તકૃત્વો ય ઇમાં ચક્રે નિઃક્ષત્રિયાં મહીમ્ ॥ ૧૪॥

દુષ્ટં ક્ષત્રં ભુવો ભારમબ્રહ્મણ્યમનીનશત્ ।
રજસ્તમોવૃતમહન્ ફલ્ગુન્યપિ કૃતેંઽહસિ ॥ ૧૫॥

રાજોવાચ
કિં તદંહો ભગવતો રાજન્યૈરજિતાત્મભિઃ ।
કૃતં યેન કુલં નષ્ટં ક્ષત્રિયાણામભીક્ષ્ણશઃ ॥ ૧૬॥

શ્રીશુક ઉવાચ
હૈહયાનામધિપતિરર્જુનઃ ક્ષત્રિયર્ષભઃ ।
દત્તં નારાયણસ્યાંશમારાધ્ય પરિકર્મભિઃ ॥ ૧૭॥

બાહૂન્ દશશતં લેભે દુર્ધર્ષત્વમરાતિષુ ।
અવ્યાહતેન્દ્રિયૌજઃ શ્રીતેજોવીર્યયશોબલમ્ ॥ ૧૮॥

યોગેશ્વરત્વમૈશ્વર્યં ગુણા યત્રાણિમાદયઃ ।
ચચારાવ્યાહતગતિર્લોકેષુ પવનો યથા ॥ ૧૯॥

સ્ત્રીરત્નૈરાવૃતઃ ક્રીડન્ રેવામ્ભસિ મદોત્કટઃ ।
વૈજયન્તીં સ્રજં બિભ્રદ્રુરોધ સરિતં ભુજૈઃ ॥ ૨૦॥

વિપ્લાવિતં સ્વશિબિરં પ્રતિસ્રોતઃસરિજ્જલૈઃ ।
નામૃષ્યત્તસ્ય તદ્વીર્યં વીરમાની દશાનનઃ ॥ ૨૧॥

ગૃહીતો લીલયા સ્ત્રીણાં સમક્ષં કૃતકિલ્બિષઃ ।
માહિષ્મત્યાં સન્નિરુદ્ધો મુક્તો યેન કપિર્યથા ॥ ૨૨॥

સ એકદા તુ મૃગયાં વિચરન્ વિપિને વને ।
યદૃચ્છયાઽઽશ્રમપદં જમદગ્નેરુપાવિશત્ ॥ ૨૩॥

તસ્મૈ સ નરદેવાય મુનિરર્હણમાહરત્ ।
સસૈન્યામાત્યવાહાય હવિષ્મત્યા તપોધનઃ ॥ ૨૪॥

સ વીરસ્તત્ર તદ્દૃષ્ટ્વા આત્મૈશ્વર્યાતિશાયનમ્ ।

તન્નાદ્રિયતાગ્નિહોત્ર્યાં સાભિલાષઃ સ હૈહયઃ ॥ ૨૫॥

હવિર્ધાનીમૃષેર્દર્પાન્નરાન્ હર્તુમચોદયત્ ।
તે ચ માહિષ્મતીં નિન્યુઃ સવત્સાં ક્રન્દતીં બલાત્ ॥ ૨૬॥

અથ રાજનિ નિર્યાતે રામ આશ્રમ આગતઃ ।
શ્રુત્વા તત્તસ્ય દૌરાત્મ્યં ચુક્રોધાહિરિવાહતઃ ॥ ૨૭॥

ઘોરમાદાય પરશું સતૂણં વર્મ કાર્મુકમ્ ।
અન્વધાવત દુર્મર્ષો મૃગેન્દ્ર ઇવ યૂથપમ્ ॥ ૨૮॥

તમાપતન્તં ભૃગુવર્યમોજસા
ધનુર્ધરં બાણપરશ્વધાયુધમ્ ।
ઐણેયચર્મામ્બરમર્કધામભિ-
ર્યુતં જટાભિર્દદૃશે પુરીં વિશન્ ॥ ૨૯॥

અચોદયદ્ધસ્તિરથાશ્વપત્તિભિ-
ર્ગદાસિબાણર્ષ્ટિશતઘ્નિશક્તિભિઃ ।
અક્ષૌહિણીઃ સપ્તદશાતિભીષણા-
સ્તા રામ એકો ભગવાનસૂદયત્ ॥ ૩૦॥

યતો યતોઽસૌ પ્રહરત્પરશ્વધો
મનોઽનિલૌજાઃ પરચક્રસૂદનઃ ।
તતસ્તતશ્છિન્નભુજોરુકન્ધરા
નિપેતુરુર્વ્યાં હતસૂતવાહનાઃ ॥ ૩૧॥

દૃષ્ટ્વા સ્વસૈન્યં રુધિરૌઘકર્દમે
રણાજિરે રામકુઠારસાયકૈઃ ।
વિવૃક્ણચર્મધ્વજચાપવિગ્રહં
નિપાતિતં હૈહય આપતદ્રુષા ॥ ૩૨॥

અથાર્જુનઃ પઞ્ચશતેષુ બાહુભિ-
ર્ધનુઃષુ બાણાન્ યુગપત્સ સન્દધે ।
રામાય રામોઽસ્ત્રભૃતાં સમગ્રણી-
સ્તાન્યેકધન્વેષુભિરાચ્છિનત્સમમ્ ॥ ૩૩॥

પુનઃ સ્વહસ્તૈરચલાન્ મૃધેઽઙ્ઘ્રિપા-
નુત્ક્ષિપ્ય વેગાદભિધાવતો યુધિ ।

ભુજાન્ કુઠારેણ કઠોરનેમિના
ચિચ્છેદ રામઃ પ્રસભં ત્વહેરિવ ॥ ૩૪॥

કૃત્તબાહોઃ શિરસ્તસ્ય ગિરેઃ શ‍ૃઙ્ગમિવાહરત્ ।
હતે પિતરિ તત્પુત્રા અયુતં દુદ્રુવુર્ભયાત્ ॥ ૩૫॥

અગ્નિહોત્રીમુપાવર્ત્ય સવત્સાં પરવીરહા ।
સમુપેત્યાશ્રમં પિત્રે પરિક્લિષ્ટાં સમર્પયત્ ॥ ૩૬॥

સ્વકર્મ તત્કૃતં રામઃ પિત્રે ભ્રાતૃભ્ય એવ ચ ।
વર્ણયામાસ તચ્છ્રુત્વા જમદગ્નિરભાષત ॥ ૩૭॥

રામ રામ મહાબાહો ભવાન્ પાપમકારષીત્ ।
અવધીન્નરદેવં યત્સર્વદેવમયં વૃથા ॥ ૩૮॥

વયં હિ બ્રાહ્મણાસ્તાત ક્ષમયાર્હણતાં ગતાઃ ।
યયા લોકગુરુર્દેવઃ પારમેષ્ઠ્યમગાત્પદમ્ ॥ ૩૯॥

ક્ષમયા રોચતે લક્ષ્મીર્બ્રાહ્મી સૌરી યથા પ્રભા ।
ક્ષમિણામાશુ ભગવાંસ્તુષ્યતે હરિરીશ્વરઃ ॥ ૪૦॥

રાજ્ઞો મૂર્ધાભિષિક્તસ્ય વધો બ્રહ્મવધાદ્ગુરુઃ ।
તીર્થસંસેવયા ચાંહો જહ્યઙ્ગાચ્યુતચેતનઃ ॥ ૪૧॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે પઞ્ચદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૫॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ષોડશોઽધ્યાયઃ - ૧૬ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
પિત્રોપશિક્ષિતો રામસ્તથેતિ કુરુનન્દન ।
સંવત્સરં તીર્થયાત્રાં ચરિત્વાઽઽશ્રમમાવ્રજત્ ॥ ૧॥

કદાચિદ્રેણુકા યાતા ગઙ્ગાયાં પદ્મમાલિનમ્ ।
ગન્ધર્વરાજં ક્રીડન્તમપ્સરોભિરપશ્યત ॥ ૨॥

વિલોકયન્તી ક્રીડન્તમુદકાર્થં નદીં ગતા ।
હોમવેલાં ન સસ્માર કિઞ્ચિચ્ચિત્રરથસ્પૃહા ॥ ૩॥

કાલાત્યયં તં વિલોક્ય મુનેઃ શાપવિશઙ્કિતા ।
આગત્ય કલશં તસ્થૌ પુરોધાય કૃતાઞ્જલિઃ ॥ ૪॥

વ્યભિચારં મુનિર્જ્ઞાત્વા પત્ન્યાઃ પ્રકુપિતોઽબ્રવીત્ ।
ઘ્નતૈનાં પુત્રકાઃ પાપામિત્યુક્તાસ્તે ન ચક્રિરે ॥ ૫॥

રામઃ સઞ્ચોદિતઃ પિત્રા ભ્રાતૄન્ માત્રા સહાવધીત્ ।
પ્રભાવજ્ઞો મુનેઃ સમ્યક્ સમાધેસ્તપસશ્ચ સઃ ॥ ૬॥

વરેણ છન્દયામાસ પ્રીતઃ સત્યવતીસુતઃ ।
વવ્રે હતાનાં રામોઽપિ જીવિતં ચાસ્મૃતિં વધે ॥ ૭॥

ઉત્તસ્થુસ્તે કુશલિનો નિદ્રાપાય ઇવાઞ્જસા ।
પિતુર્વિદ્વાંસ્તપોવીર્યં રામશ્ચક્રે સુહૃદ્વધમ્ ॥ ૮॥

યેઽર્જુનસ્ય સુતા રાજન્ સ્મરન્તઃ સ્વપિતુર્વધમ્ ।
રામવીર્યપરાભૂતા લેભિરે શર્મ ન ક્વચિત્ ॥ ૯॥

એકદાઽઽશ્રમતો રામે સભ્રાતરિ વનં ગતે ।
વૈરં સિસાધયિષવો લબ્ધચ્છિદ્રા ઉપાગમન્ ॥ ૧૦॥

દૃષ્ટ્વાગ્ન્યગાર આસીનમાવેશિતધિયં મુનિમ્ ।
ભગવત્યુત્તમશ્લોકે જઘ્નુસ્તે પાપનિશ્ચયાઃ ॥ ૧૧॥

યાચ્યમાનાઃ કૃપણયા રામમાત્રાતિદારુણાઃ ।
પ્રસહ્ય શિર ઉત્કૃત્ય નિન્યુસ્તે ક્ષત્રબન્ધવઃ ॥ ૧૨॥

રેણુકા દુઃખશોકાર્તા નિઘ્નન્ત્યાત્માનમાત્મના ।
રામ રામેતિ તાતેતિ વિચુક્રોશોચ્ચકૈઃ સતી ॥ ૧૩॥

તદુપશ્રુત્ય દૂરસ્થો હા રામેત્યાર્તવત્સ્વનમ્ ।
ત્વરયાઽઽશ્રમમાસાદ્ય દદૃશે પિતરં હતમ્ ॥ ૧૪॥

તદ્દુઃખરોષામર્ષાર્તિશોકવેગવિમોહિતઃ ।
હા તાત સાધો ધર્મિષ્ઠ ત્યક્ત્વાસ્માન્ સ્વર્ગતો ભવાન્ ॥ ૧૫॥

વિલપ્યૈવં પિતુર્દેહં નિધાય ભ્રાતૃષુ સ્વયમ્ ।

પ્રગૃહ્ય પરશું રામઃ ક્ષત્રાન્તાય મનો દધે ॥ ૧૬॥

ગત્વા માહિષ્મતીં રામો બ્રહ્મઘ્નવિહતશ્રિયમ્ ।
તેષાં સ શીર્ષભી રાજન્ મધ્યે ચક્રે મહાગિરિમ્ ॥ ૧૭॥

તદ્રક્તેન નદીં ઘોરામબ્રહ્મણ્યભયાવહામ્ ।
હેતું કૃત્વા પિતૃવધં ક્ષત્રેઽમઙ્ગલકારિણિ ॥ ૧૮॥

ત્રિઃસપ્તકૃત્વઃ પૃથિવીં કૃત્વા નિઃક્ષત્રિયાં પ્રભુઃ ।
સમન્તપઞ્ચકે ચક્રે શોણિતોદાન્ હ્રદાન્ નૃપ ॥ ૧૯॥

પિતુઃ કાયેન સન્ધાય શિર આદાય બર્હિષિ ।
સર્વદેવમયં દેવમાત્માનમયજન્મખૈઃ ॥ ૨૦॥

દદૌ પ્રાચીં દિશં હોત્રે બ્રહ્મણે દક્ષિણાં દિશમ્ ।
અધ્વર્યવે પ્રતીચીં વૈ ઉદ્ગાત્રે ઉત્તરાં દિશમ્ ॥ ૨૧॥

અન્યેભ્યોઽવાન્તરદિશઃ કશ્યપાય ચ મધ્યતઃ ।
આર્યાવર્તમુપદ્રષ્ટ્રે સદસ્યેભ્યસ્તતઃ પરમ્ ॥ ૨૨॥

તતશ્ચાવભૃથસ્નાનવિધૂતાશેષકિલ્બિષઃ ।
સરસ્વત્યાં બ્રહ્મનદ્યાં રેજે વ્યબ્ભ્ર ઇવાંશુમાન્ ॥ ૨૩॥

સ્વદેહં જમદગ્નિસ્તુ લબ્ધ્વા સંજ્ઞાનલક્ષણમ્ ।
ઋષીણાં મણ્ડલે સોઽભૂત્સપ્તમો રામપૂજિતઃ ॥ ૨૪॥

જામદગ્ન્યોઽપિ ભગવાન્ રામઃ કમલલોચનઃ ।
આગામિન્યન્તરે રાજન્ વર્તયિષ્યતિ વૈ બૃહત્ ॥ ૨૫॥

આસ્તેઽદ્યાપિ મહેન્દ્રાદ્રૌ ન્યસ્તદણ્ડઃ પ્રશાન્તધીઃ ।
ઉપગીયમાનચરિતઃ સિદ્ધગન્ધર્વચારણૈઃ ॥ ૨૬॥

એવં ભૃગુષુ વિશ્વાત્મા ભગવાન્ હરિરીશ્વરઃ ।
અવતીર્ય પરં ભારં ભુવોઽહન્ બહુશો નૃપાન્ ॥ ૨૭॥

ગાધેરભૂન્મહાતેજાઃ સમિદ્ધ ઇવ પાવકઃ ।
તપસા ક્ષાત્રમુત્સૃજ્ય યો લેભે બ્રહ્મવર્ચસમ્ ॥ ૨૮॥

વિશ્વામિત્રસ્ય ચૈવાસન્ પુત્રા એકશતં નૃપ ।
મધ્યમસ્તુ મધુચ્છન્દા મધુચ્છન્દસ એવ તે ॥ ૨૯॥

પુત્રં કૃત્વા શુનઃશેપં દેવરાતં ચ ભાર્ગવમ્ ।
આજીગર્તં સુતાનાહ જ્યેષ્ઠ એષ પ્રકલ્પ્યતામ્ ॥ ૩૦॥

યો વૈ હરિશ્ચન્દ્રમખે વિક્રીતઃ પુરુષઃ પશુઃ ।
સ્તુત્વા દેવાન્ પ્રજેશાદીન્ મુમુચે પાશબન્ધનાત્ ॥ ૩૧॥

યો રાતો દેવયજને દેવૈર્ગાધિષુ તાપસઃ ।
દેવરાત ઇતિ ખ્યાતઃ શુનઃશેપઃ સ ભાર્ગવઃ ॥ ૩૨॥

યે મધુચ્છન્દસો જ્યેષ્ઠાઃ કુશલં મેનિરે ન તત્ ।
અશપત્તાન્ મુનિઃ ક્રુદ્ધો મ્લેચ્છા ભવત દુર્જનાઃ ॥ ૩૩॥

સ હોવાચ મધુચ્છન્દાઃ સાર્ધં પઞ્ચાશતા તતઃ ।
યન્નો ભવાન્ સઞ્જાનીતે તસ્મિંસ્તિષ્ઠામહે વયમ્ ॥ ૩૪॥

જ્યેષ્ઠં મન્ત્રદૃશં ચક્રુસ્ત્વામન્વઞ્ચો વયં સ્મ હિ ।
વિશ્વામિત્રઃ સુતાનાહ વીરવન્તો ભવિષ્યથ ।
યે માનં મેઽનુગૃહ્ણન્તો વીરવન્તમકર્ત મામ્ ॥ ૩૫॥

એષ વઃ કુશિકા વીરો દેવરાતસ્તમન્વિત ।
અન્યે ચાષ્ટકહારીતજયક્રતુમદાદયઃ ॥ ૩૬॥

એવં કૌશિકગોત્રં તુ વિશ્વામિત્રૈઃ પૃથગ્વિધમ્ ।
પ્રવરાન્તરમાપન્નં તદ્ધિ ચૈવં પ્રકલ્પિતમ્ ॥ ૩૭॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે ષોડશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૬॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ સપ્તદશોઽધ્યાયઃ - ૧૭ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
યઃ પુરૂરવસઃ પુત્ર આયુસ્તસ્યાભવન્ સુતાઃ ।
નહુષઃ ક્ષત્રવૃદ્ધશ્ચ રજી રમ્ભશ્ચ વીર્યવાન્ ॥ ૧॥

અનેના ઇતિ રાજેન્દ્ર શૃણુ ક્ષત્રવૃધોઽન્વયમ્ ।

ક્ષત્રવૃદ્ધસુતસ્યાસન્ સુહોત્રસ્યાત્મજાસ્ત્રયઃ ॥ ૨॥

કાશ્યઃ કુશો ગૃત્સમદ ઇતિ ગૃત્સમદાદભૂત્ ।
શુનકઃ શૌનકો યસ્ય બહ્વૃચપ્રવરો મુનિઃ ॥ ૩॥

કાશ્યસ્ય કાશિસ્તત્પુત્રો રાષ્ટ્રો દીર્ઘતમઃપિતા ।
ધન્વન્તરિર્દૈર્ઘતમ આયુર્વેદપ્રવર્તકઃ ॥ ૪॥

યજ્ઞભુગ્વાસુદેવાંશઃ સ્મૃતમાત્રાર્તિનાશનઃ ।
તત્પુત્રઃ કેતુમાનસ્ય જજ્ઞે ભીમરથસ્તતઃ ॥ ૫॥

દિવોદાસો દ્યુમાંસ્તસ્માત્પ્રતર્દન ઇતિ સ્મૃતઃ ।
સ એવ શત્રુજિદ્વત્સ ઋતધ્વજ ઇતીરિતઃ ।
તથા કુવલયાશ્વેતિ પ્રોક્તોઽલર્કાદયસ્તતઃ ॥ ૬॥

ષષ્ટિવર્ષસહસ્રાણિ ષષ્ટિવર્ષશતાનિ ચ ।
નાલર્કાદપરો રાજન્ મેદિનીં બુભુજે યુવા ॥ ૭॥

અલર્કાત્સન્તતિસ્તસ્માત્સુનીથોઽથ સુકેતનઃ ।
ધર્મકેતુઃ સુતસ્તસ્માત્સત્યકેતુરજાયત ॥ ૮॥

ધૃષ્ટકેતુઃ સુતસ્તસ્માત્સુકુમારઃ ક્ષિતીશ્વરઃ ।
વીતિહોત્રસ્ય ભર્ગોઽતો ભાર્ગભૂમિરભૂન્નૃપઃ ॥ ૯॥

ઇતીમે કાશયો ભૂપાઃ ક્ષત્રવૃદ્ધાન્વયાયિનઃ ।
રાભસ્ય રભસઃ પુત્રો ગમ્ભીરશ્ચાક્રિયસ્તતઃ ॥ ૧૦॥

તસ્ય ક્ષેત્રે બ્રહ્મ જજ્ઞે શ઼ૃણુ વંશમનેનસઃ ।
શુદ્ધસ્તતઃ શુચિસ્તસ્માત્ત્રિકકુદ્ધર્મસારથિઃ ॥ ૧૧॥

તતઃ શાન્તરયો જજ્ઞે કૃતકૃત્યઃ સ આત્મવાન્ ।
રજેઃ પઞ્ચશતાન્યાસન્ પુત્રાણામમિતૌજસામ્ ॥ ૧૨॥

દેવૈરભ્યર્થિતો દૈત્યાન્ હત્વેન્દ્રાયાદદાદ્દિવમ્ ।
ઇન્દ્રસ્તસ્મૈ પુનર્દત્ત્વા ગૃહીત્વા ચરણૌ રજેઃ ॥ ૧૩॥

આત્માનમર્પયામાસ પ્રહ્લાદાદ્યરિશઙ્કિતઃ ।
પિતર્યુપરતે પુત્રા યાચમાનાય નો દદુઃ ॥ ૧૪॥

ત્રિવિષ્ટપં મહેન્દ્રાય યજ્ઞભાગાન્ સમાદદુઃ ।
ગુરુણા હૂયમાનેઽગ્નૌ બલભિત્તનયાન્ રજેઃ ॥ ૧૫॥

અવધીદ્ભ્રંશિતાન્ માર્ગાન્ન કશ્ચિદવશેષિતઃ ।
કુશાત્પ્રતિઃ ક્ષાત્રવૃદ્ધાત્સઞ્જયસ્તત્સુતો જયઃ ॥ ૧૬॥

તતઃ કૃતઃ કૃતસ્યાપિ જજ્ઞે હર્યવનો નૃપઃ ।
સહદેવસ્તતો હીનો જયસેનસ્તુ તત્સુતઃ ॥ ૧૭॥

સઙ્કૃતિસ્તસ્ય ચ જયઃ ક્ષત્રધર્મા મહારથઃ ।
ક્ષત્રવૃદ્ધાન્વયા ભૂપા શ‍ૃણુ વંશં ચ નાહુષાત્ ॥ ૧૮॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે ચન્દ્રવંશાનુવર્ણને સપ્તદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૭॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ અષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ - ૧૮ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
યતિર્યયાતિઃ સંયાતિરાયતિર્વિયતિઃ કૃતિઃ ।
ષડિમે નહુષસ્યાસન્નિન્દ્રિયાણીવ દેહિનઃ ॥ ૧॥

રાજ્યં નૈચ્છદ્યતિઃ પિત્રા દત્તં તત્પરિણામવિત્ ।
યત્ર પ્રવિષ્ટઃ પુરુષ આત્માનં નાવબુધ્યતે ॥ ૨॥

પિતરિ ભ્રંશિતે સ્થાનાદિન્દ્રાણ્યા ધર્ષણાદ્દ્વિજૈઃ ।
પ્રાપિતેઽજગરત્વં વૈ યયાતિરભવન્નૃપઃ ॥ ૩॥

ચતસૃષ્વાદિશદ્દિક્ષુ ભ્રાતૄન્ ભ્રાતા યવીયસઃ ।
કૃતદારો જુગોપોર્વીં કાવ્યસ્ય વૃષપર્વણઃ ॥ ૪॥

રાજોવાચ
બ્રહ્મર્ષિર્ભગવાન્ કાવ્યઃ ક્ષત્રબન્ધુશ્ચ નાહુષઃ ।
રાજન્યવિપ્રયોઃ કસ્માદ્વિવાહઃ પ્રતિલોમકઃ ॥ ૫॥

શ્રીશુક ઉવાચ
એકદા દાનવેન્દ્રસ્ય શર્મિષ્ઠા નામ કન્યકા ।

સખીસહસ્રસંયુક્તા ગુરુપુત્ર્યા ચ ભામિની ॥ ૬॥

દેવયાન્યા પુરોદ્યાને પુષ્પિતદ્રુમસઙ્કુલે ।
વ્યચરત્કલગીતાલિનલિનીપુલિનેઽબલા ॥ ૭॥

તા જલાશયમાસાદ્ય કન્યાઃ કમલલોચનાઃ ।
તીરે ન્યસ્ય દુકૂલાનિ વિજહ્રુઃ સિઞ્ચતીર્મિથઃ ॥ ૮॥

વીક્ષ્ય વ્રજન્તં ગિરિશં સહ દેવ્યા વૃષસ્થિતમ્ ।
સહસોત્તીર્ય વાસાંસિ પર્યધુર્વ્રીડિતાઃ સ્ત્રિયઃ ॥ ૯॥

શર્મિષ્ઠાજાનતી વાસો ગુરુપુત્ર્યાઃ સમવ્યયત્ ।
સ્વીયં મત્વા પ્રકુપિતા દેવયાનીદમબ્રવીત્ ॥ ૧૦॥

અહો નિરીક્ષ્યતામસ્યા દાસ્યાઃ કર્મ હ્યસામ્પ્રતમ્ ।
અસ્મદ્ધાર્યં ધૃતવતી શુનીવ હવિરધ્વરે ॥ ૧૧॥

યૈરિદં તપસા સૃષ્ટં મુખં પુંસઃ પરસ્ય યે ।
ધાર્યતે યૈરિહ જ્યોતિઃ શિવઃ પન્થાશ્ચ દર્શિતઃ ॥ ૧૨॥

યાન્ વન્દન્ત્યુપતિષ્ઠન્તે લોકનાથાઃ સુરેશ્વરાઃ ।
ભગવાનપિ વિશ્વાત્મા પાવનઃ શ્રીનિકેતનઃ ॥ ૧૩॥

વયં તત્રાપિ ભૃગવઃ શિષ્યોઽસ્યા નઃ પિતાસુરઃ ।
અસ્મદ્ધાર્યં ધૃતવતી શૂદ્રો વેદમિવાસતી ॥ ૧૪॥

એવં શપન્તીં શર્મિષ્ઠા ગુરુપુત્રીમભાષત ।
રુષા શ્વસન્ત્યુરઙ્ગીવ ધર્ષિતા દષ્ટદચ્છદા ॥ ૧૫॥

આત્મવૃત્તમવિજ્ઞાય કત્થસે બહુ ભિક્ષુકિ ।
કિં ન પ્રતીક્ષસેઽસ્માકં ગૃહાન્ બલિભુજો યથા ॥ ૧૬॥

એવંવિધૈઃ સુપરુષૈઃ ક્ષિપ્ત્વાચાર્યસુતાં સતીમ્ ।
શર્મિષ્ઠા પ્રાક્ષિપત્કૂપે વાસ આદાય મન્યુના ॥ ૧૭॥

તસ્યાં ગતાયાં સ્વગૃહં યયાતિર્મૃગયાં ચરન્ ।
પ્રાપ્તો યદૃચ્છયા કૂપે જલાર્થી તાં દદર્શ હ ॥ ૧૮॥

દત્ત્વા સ્વમુત્તરં વાસસ્તસ્યૈ રાજા વિવાસસે ।
ગૃહીત્વા પાણિના પાણિમુજ્જહાર દયાપરઃ ॥ ૧૯॥

તં વીરમાહૌશનસી પ્રેમનિર્ભરયા ગિરા ।
રાજંસ્ત્વયા ગૃહીતો મે પાણિઃ પરપુરઞ્જય ॥ ૨૦॥

હસ્તગ્રાહોઽપરો માભૂદ્ગૃહીતાયાસ્ત્વયા હિ મે ।
એષ ઈશકૃતો વીર સમ્બન્ધો નૌ ન પૌરુષઃ ।
યદિદં કૂપલગ્નાયા ભવતો દર્શનં મમ ॥ ૨૧॥

ન બ્રાહ્મણો મે ભવિતા હસ્તગ્રાહો મહાભુજ ।
કચસ્ય બાર્હસ્પત્યસ્ય શાપાદ્યમશપં પુરા ॥ ૨૨॥

યયાતિરનભિપ્રેતં દૈવોપહૃતમાત્મનઃ ।
મનસ્તુ તદ્ગતં બુદ્ધ્વા પ્રતિજગ્રાહ તદ્વચઃ ॥ ૨૩॥

ગતે રાજનિ સા વીરે તત્ર સ્મ રુદતી પિતુઃ ।
ન્યવેદયત્તતઃ સર્વમુક્તં શર્મિષ્ઠયા કૃતમ્ ॥ ૨૪॥

દુર્મના ભગવાન્ કાવ્યઃ પૌરોહિત્યં વિગર્હયન્ ।
સ્તુવન્ વૃત્તિં ચ કાપોતીં દુહિત્રા સ યયૌ પુરાત્ ॥ ૨૫॥

વૃષપર્વા તમાજ્ઞાય પ્રત્યનીકવિવક્ષિતમ્ ।
ગુરું પ્રસાદયન્ મૂર્ધ્ના પાદયોઃ પતિતઃ પથિ ॥ ૨૬॥

ક્ષણાર્ધમન્યુર્ભગવાન્ શિષ્યં વ્યાચષ્ટ ભાર્ગવઃ ।
કામોઽસ્યાઃ ક્રિયતાં રાજન્ નૈનાં ત્યક્તુમિહોત્સહે ॥ ૨૭॥

તથેત્યવસ્થિતે પ્રાહ દેવયાની મનોગતમ્ ।
પિત્રા દત્તા યતો યાસ્યે સાનુગા યાતુ મામનુ ॥ ૨૮॥

(પિત્રા દત્તા દેવયાન્યૈ શર્મિષ્ઠા સાનુગા તદા ।)
સ્વાનાં તત્સઙ્કટં વીક્ષ્ય તદર્થસ્ય ચ ગૌરવમ્ ।
દેવયાનીં પર્યચરત્સ્ત્રીસહસ્રેણ દાસવત્ ॥ ૨૯॥

નાહુષાય સુતાં દત્ત્વા સહ શર્મિષ્ઠયોશના ।
તમાહ રાજન્ શર્મિષ્ઠામાધાસ્તલ્પે ન કર્હિચિત્ ॥ ૩૦॥

વિલોક્યૌશનસીં રાજઞ્છર્મિષ્ઠા સપ્રજાં ક્વચિત્ ।
તમેવ વવ્રે રહસિ સખ્યાઃ પતિમૃતૌ સતી ॥ ૩૧॥

રાજપુત્ર્યાર્થિતોઽપત્યે ધર્મં ચાવેક્ષ્ય ધર્મવિત્ ।
સ્મરઞ્છુક્રવચઃ કાલે દિષ્ટમેવાભ્યપદ્યત ॥ ૩૨॥

યદું ચ તુર્વસું ચૈવ દેવયાની વ્યજાયત ।
દ્રુહ્યું ચાનું ચ પૂરું ચ શર્મિષ્ઠા વાર્ષપર્વણી ॥ ૩૩॥

ગર્ભસમ્ભવમાસુર્યા ભર્તુર્વિજ્ઞાય માનિની ।
દેવયાની પિતુર્ગેહં યયૌ ક્રોધવિમૂર્છિતા ॥ ૩૪॥

પ્રિયામનુગતઃ કામી વચોભિરુપમન્ત્રયન્ ।
ન પ્રસાદયિતું શેકે પાદસંવાહનાદિભિઃ ॥ ૩૫॥

શુક્રસ્તમાહ કુપિતઃ સ્ત્રીકામાનૃતપૂરુષ ।
ત્વાં જરા વિશતાં મન્દ વિરૂપકરણી નૃણામ્ ॥ ૩૬॥

યયાતિરુવાચ
અતૃપ્તોસ્મ્યદ્ય કામાનાં બ્રહ્મન્ દુહિતરિ સ્મ તે ।
વ્યત્યસ્યતાં યથાકામં વયસા યોઽભિધાસ્યતિ ॥ ૩૭॥

ઇતિ લબ્ધવ્યવસ્થાનઃ પુત્રં જ્યેષ્ઠમવોચત ।
યદો તાત પ્રતીચ્છેમાં જરાં દેહિ નિજં વયઃ ॥ ૩૮॥

માતામહકૃતાં વત્સ ન તૃપ્તો વિષયેષ્વહમ્ ।
વયસા ભવદીયેન રંસ્યે કતિપયાઃ સમાઃ ॥ ૩૯॥

યદુરુવાચ
નોત્સહે જરસા સ્થાતુમન્તરા પ્રાપ્તયા તવ ।
અવિદિત્વા સુખં ગ્રામ્યં વૈતૃષ્ણ્યં નૈતિ પૂરુષઃ ॥ ૪૦॥

તુર્વસુશ્ચોદિતઃ પિત્રા દ્રુહ્યુશ્ચાનુશ્ચ ભારત ।
પ્રત્યાચખ્યુરધર્મજ્ઞા હ્યનિત્યે નિત્યબુદ્ધયઃ ॥ ૪૧॥

અપૃચ્છત્તનયં પૂરું વયસોનં ગુણાધિકમ્ ।
ન ત્વમગ્રજવદ્વત્સ માં પ્રત્યાખ્યાતુમર્હસિ ॥ ૪૨॥

પૂરુરુવાચ
કો નુ લોકે મનુષ્યેન્દ્ર પિતુરાત્મકૃતઃ પુમાન્ ।
પ્રતિકર્તું ક્ષમો યસ્ય પ્રસાદાદ્વિન્દતે પરમ્ ॥ ૪૩॥

ઉત્તમશ્ચિન્તિતં કુર્યાત્પ્રોક્તકારી તુ મધ્યમઃ ।
અધમોઽશ્રદ્ધયા કુર્યાદકર્તોચ્ચરિતં પિતુઃ ॥ ૪૪॥

ઇતિ પ્રમુદિતઃ પૂરુઃ પ્રત્યગૃહ્ણાજ્જરાં પિતુઃ ।

સોઽપિ તદ્વયસા કામાન્ યથાવજ્જુજુષે નૃપ ॥ ૪૫॥

સપ્તદ્વીપપતિઃ સંયક્ પિતૃવત્પાલયન્ પ્રજાઃ ।
યથોપજોષં વિષયાઞ્જુજુષેઽવ્યાહતેન્દ્રિયઃ ॥ ૪૬॥

દેવયાન્યપ્યનુદિનં મનોવાગ્દેહવસ્તુભિઃ ।
પ્રેયસઃ પરમાં પ્રીતિમુવાહ પ્રેયસી રહઃ ॥ ૪૭॥

અયજદ્યજ્ઞપુરુષં ક્રતુભિર્ભૂરિદક્ષિણૈઃ ।
સર્વદેવમયં દેવં સર્વવેદમયં હરિમ્ ॥ ૪૮॥

યસ્મિન્નિદં વિરચિતં વ્યોમ્નીવ જલદાવલિઃ ।
નાનેવ ભાતિ નાભાતિ સ્વપ્નમાયામનોરથઃ ॥ ૪૯॥

તમેવ હૃદિ વિન્યસ્ય વાસુદેવં ગુહાશયમ્ ।
નારાયણમણીયાંસં નિરાશીરયજત્પ્રભુમ્ ॥ ૫૦॥

એવં વર્ષસહસ્રાણિ મનઃષષ્ઠૈર્મનઃસુખમ્ ।
વિદધાનોઽપિ નાતૃપ્યત્સાર્વભૌમઃ કદિન્દ્રિયૈઃ ॥ ૫૧॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે અષ્ટાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૮॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ એકોનવિંશોઽધ્યાયઃ - ૧૯ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
સ ઇત્થમાચરન્ કામાન્ સ્ત્રૈણોઽપહ્નવમાત્મનઃ ।
બુદ્ધ્વા પ્રિયાયૈ નિર્વિણ્ણો ગાથામેતામગાયત ॥ ૧॥

શૃણુ ભાર્ગવ્યમૂં ગાથાં મદ્વિધાચરિતાં ભુવિ ।
ધીરા યસ્યાનુશોચન્તિ વને ગ્રામનિવાસિનઃ ॥ ૨॥

બસ્ત એકો વને કશ્ચિદ્વિચિન્વન્ પ્રિયમાત્મનઃ ।
દદર્શ કૂપે પતિતાં સ્વકર્મવશગામજામ્ ॥ ૩॥

તસ્યા ઉદ્ધરણોપાયં બસ્તઃ કામી વિચિન્તયન્ ।
વ્યધત્ત તીર્થમુદ્ધૃત્ય વિષાણાગ્રેણ રોધસી ॥ ૪॥

સોત્તીર્ય કૂપાત્સુશ્રોણી તમેવ ચકમે કિલ ।
તયા વૃતં સમુદ્વીક્ષ્ય બહ્વ્યોઽજાઃ કાન્તકામિનીઃ ॥ ૫॥

પીવાનં શ્મશ્રુલં પ્રેષ્ઠં મીઢ્વાંસં યાભકોવિદમ્ ।
સ એકોઽજવૃષસ્તાસાં બહ્વીનાં રતિવર્ધનઃ ।
રેમે કામગ્રહગ્રસ્ત આત્માનં નાવબુધ્યત ॥ ૬॥

તમેવ પ્રેષ્ઠતમયા રમમાણમજાન્યયા ।
વિલોક્ય કૂપસંવિગ્ના નામૃષ્યદ્બસ્તકર્મ તત્ ॥ ૭॥

તં દુર્હૃદં સુહૃદ્રૂપં કામિનં ક્ષણસૌહૃદમ્ ।
ઇન્દ્રિયારામમુત્સૃજ્ય સ્વામિનં દુઃખિતા યયૌ ॥ ૮॥

સોઽપિ ચાનુગતઃ સ્ત્રૈણઃ કૃપણસ્તાં પ્રસાદિતુમ્ ।
કુર્વન્નિડવિડાકારં નાશક્નોત્પથિ સન્ધિતુમ્ ॥ ૯॥

તસ્યાસ્તત્ર દ્વિજઃ કશ્ચિદજાસ્વામ્યચ્છિનદ્રુષા ।
લમ્બન્તં વૃષણં ભૂયઃ સન્દધેઽર્થાય યોગવિત્ ॥ ૧૦॥

સમ્બદ્ધવૃષણઃ સોઽપિ હ્યજયા કૂપલબ્ધયા ।
કાલં બહુતિથં ભદ્રે કામૈર્નાદ્યાપિ તુષ્યતિ ॥ ૧૧॥

તથાહં કૃપણઃ સુભ્રુ ભવત્યાઃ પ્રેમયન્ત્રિતઃ ।
આત્માનં નાભિજાનામિ મોહિતસ્તવ માયયા ॥ ૧૨॥

યત્પૃથિવ્યાં વ્રીહિયવં હિરણ્યં પશવઃ સ્ત્રિયઃ ।
ન દુહ્યન્તિ મનઃપ્રીતિં પુંસઃ કામહતસ્ય તે ॥ ૧૩॥

ન જાતુ કામઃ કામાનામુપભોગેન શામ્યતિ ।
હવિષા કૃષ્ણવર્ત્મેવ ભૂય એવાભિવર્ધતે ॥ ૧૪॥

યદા ન કુરુતે ભાવં સર્વભૂતેષ્વમઙ્ગલમ્ ।
સમદૃષ્ટેસ્તદા પુંસઃ સર્વાઃ સુખમયા દિશઃ ॥ ૧૫॥

યા દુસ્ત્યજા દુર્મતિભિર્જીર્યતો યા ન જીર્યતે ।
તાં તૃષ્ણાં દુઃખનિવહાં શર્મકામો દ્રુતં ત્યજેત્ ॥ ૧૬॥

માત્રા સ્વસ્રા દુહિત્રા વા નાવિવિક્તાસનો ભવેત્ ।

બલવાનિન્દ્રિયગ્રામો વિદ્વાંસમપિ કર્ષતિ ॥ ૧૭॥

પૂર્ણં વર્ષસહસ્રં મે વિષયાન્ સેવતોઽસકૃત્ ।
તથાપિ ચાનુસવનં તૃષ્ણા તેષૂપજાયતે ॥ ૧૮॥

તસ્માદેતામહં ત્યક્ત્વા બ્રહ્મણ્યાધાય માનસમ્ ।
નિર્દ્વન્દ્વો નિરહઙ્કારશ્ચરિષ્યામિ મૃગૈઃ સહ ॥ ૧૯॥

દૃષ્ટં શ્રુતમસદ્બુદ્ધ્વા નાનુધ્યાયેન્ન સંવિશેત્ ।
સંસૃતિં ચાત્મનાશં ચ તત્ર વિદ્વાન્ સ આત્મદૃક્ ॥ ૨૦॥

ઇત્યુક્ત્વા નાહુષો જાયાં તદીયં પૂરવે વયઃ ।
દત્ત્વા સ્વાં જરસં તસ્માદાદદે વિગતસ્પૃહઃ ॥ ૨૧॥

દિશિ દક્ષિણપૂર્વસ્યાં દ્રુહ્યું દક્ષિણતો યદુમ્ ।
પ્રતીચ્યાં તુર્વસું ચક્ર ઉદીચ્યામનુમીશ્વરમ્ ॥ ૨૨॥

ભૂમણ્ડલસ્ય સર્વસ્ય પૂરુમર્હત્તમં વિશામ્ ।
અભિષિચ્યાગ્રજાંસ્તસ્ય વશે સ્થાપ્ય વનં યયૌ ॥ ૨૩॥

આસેવિતં વર્ષપૂગાન્ ષડ્વર્ગં વિષયેષુ સઃ ।
ક્ષણેન મુમુચે નીડં જાતપક્ષ ઇવ દ્વિજઃ ॥ ૨૪॥

સ તત્ર નિર્મુક્તસમસ્તસઙ્ગ
આત્માનુભૂત્યા વિધુતત્રિલિઙ્ગઃ ।
પરેઽમલે બ્રહ્મણિ વાસુદેવે
લેભે ગતિં ભાગવતીં પ્રતીતઃ ॥ ૨૫॥

શ્રુત્વા ગાથાં દેવયાની મેને પ્રસ્તોભમાત્મનઃ ।
સ્ત્રીપુંસોઃ સ્નેહવૈક્લવ્યાત્પરિહાસમિવેરિતમ્ ॥ ૨૬॥

સા સન્નિવાસં સુહૃદાં પ્રપાયામિવ ગચ્છતામ્ ।
વિજ્ઞાયેશ્વરતન્ત્રાણાં માયાવિરચિતં પ્રભોઃ ॥ ૨૭॥

સર્વત્ર સઙ્ગમુત્સૃજ્ય સ્વપ્નૌપમ્યેન ભાર્ગવી ।
કૃષ્ણે મનઃ સમાવેશ્ય વ્યધુનોલ્લિઙ્ગમાત્મનઃ ॥ ૨૮॥

નમસ્તુભ્યં ભગવતે વાસુદેવાય વેધસે ।
સર્વભૂતાધિવાસાય શાન્તાય બૃહતે નમઃ ॥ ૨૯॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં

સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે એકોનવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૯॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ વિંશોઽધ્યાયઃ - ૨૦ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
પૂરોર્વંશં પ્રવક્ષ્યામિ યત્ર જાતોઽસિ ભારત ।
યત્ર રાજર્ષયો વંશ્યા બ્રહ્મવંશ્યાશ્ચ જજ્ઞિરે ॥ ૧॥

જનમેજયો હ્યભૂત્પૂરોઃ પ્રચિન્વાંસ્તત્સુતસ્તતઃ ।
પ્રવીરોઽથ નમસ્યુર્વૈ તસ્માચ્ચારુપદોઽભવત્ ॥ ૨॥

તસ્ય સુદ્યુરભૂત્પુત્રસ્તસ્માદ્બહુગવસ્તતઃ ।
સંયાતિસ્તસ્યાહંયાતી રૌદ્રાશ્વસ્તત્સુતઃ સ્મૃતઃ ॥ ૩॥

ઋતેયુસ્તસ્ય કક્ષેયુઃ સ્થણ્ડિલેયુઃ કૃતેયુકઃ ।
જલેયુઃ સન્તતેયુશ્ચ ધર્મસત્યવ્રતેયવઃ ॥ ૪॥

દશૈતેઽપ્સરસઃ પુત્રા વનેયુશ્ચાવમઃ સ્મૃતઃ ।
ઘૃતાચ્યામિન્દ્રિયાણીવ મુખ્યસ્ય જગદાત્મનઃ ॥ ૫॥

ઋતેયો રન્તિભારોઽભૂત્ત્રયસ્તસ્યાત્મજા નૃપ ।
સુમતિર્ધ્રુવોઽપ્રતિરથઃ કણ્વોઽપ્રતિરથાત્મજઃ ॥ ૬॥

તસ્ય મેધાતિથિસ્તસ્માત્પ્રસ્કણ્વાદ્યા દ્વિજાતયઃ ।
પુત્રોઽભૂત્સુમતે રૈભ્યો દુષ્યન્તસ્તત્સુતો મતઃ ॥ ૭॥

દુષ્યન્તો મૃગયાં યાતઃ કણ્વાશ્રમપદં ગતઃ ।
તત્રાસીનાં સ્વપ્રભયા મણ્ડયન્તીં રમામિવ ॥ ૮॥

વિલોક્ય સદ્યો મુમુહે દેવમાયામિવ સ્ત્રિયમ્ ।
બભાષે તાં વરારોહાં ભટૈઃ કતિપયૈર્વૃતઃ ॥ ૯॥

તદ્દર્શનપ્રમુદિતઃ સન્નિવૃત્તપરિશ્રમઃ ।
પપ્રચ્છ કામસન્તપ્તઃ પ્રહસઞ્શ્લક્ષ્ણયા ગિરા ॥ ૧૦॥

કા ત્વં કમલપત્રાક્ષિ કસ્યાસિ હૃદયઙ્ગમે ।
કિં વા ચિકીર્ષિતં ત્વત્ર ભવત્યા નિર્જને વને ॥ ૧૧॥

વ્યક્તં રાજન્યતનયાં વેદ્મ્યહં ત્વાં સુમધ્યમે ।
ન હિ ચેતઃ પૌરવાણામધર્મે રમતે ક્વચિત્ ॥ ૧૨॥

શકુન્તલોવાચ
વિશ્વામિત્રાત્મજૈવાહં ત્યક્તા મેનકયા વને ।
વેદૈતદ્ભગવાન્ કણ્વો વીર કિં કરવામ તે ॥ ૧૩॥

આસ્યતાં હ્યરવિન્દાક્ષ ગૃહ્યતામર્હણં ચ નઃ ।
ભુજ્યતાં સન્તિ નીવારા ઉષ્યતાં યદિ રોચતે ॥ ૧૪॥

દુષ્યન્ત ઉવાચ
ઉપપન્નમિદં સુભ્રુ જાતાયાઃ કુશિકાન્વયે ।
સ્વયં હિ વૃણુતે રાજ્ઞાં કન્યકાઃ સદૃશં વરમ્ ॥ ૧૫॥

ઓમિત્યુક્તે યથાધર્મમુપયેમે શકુન્તલામ્ ।
ગાન્ધર્વવિધિના રાજા દેશકાલવિધાનવિત્ ॥ ૧૬॥

અમોઘવીર્યો રાજર્ષિર્મહિષ્યાં વીર્યમાદધે ।
શ્વોભૂતે સ્વપુરં યાતઃ કાલેનાસૂત સા સુતમ્ ॥ ૧૭॥

કણ્વઃ કુમારસ્ય વને ચક્રે સમુચિતાઃ ક્રિયાઃ ।
બદ્ધ્વા મૃગેન્દ્રાંસ્તરસા ક્રીડતિ સ્મ સ બાલકઃ ॥ ૧૮॥

તં દુરત્યયવિક્રાન્તમાદાય પ્રમદોત્તમા ।
હરેરંશાંશસમ્ભૂતં ભર્તુરન્તિકમાગમત્ ॥ ૧૯॥

યદા ન જગૃહે રાજા ભાર્યાપુત્રાવનિન્દિતૌ ।
શૃણ્વતાં સર્વભૂતાનાં ખે વાગાહાશરીરિણી ॥ ૨૦॥

માતા ભસ્ત્રા પિતુઃ પુત્રો યેન જાતઃ સ એવ સઃ ।
ભરસ્વ પુત્રં દુષ્યન્ત માવમંસ્થાઃ શકુન્તલામ્ ॥ ૨૧॥

રેતોધાઃ પુત્રો નયતિ નરદેવ યમક્ષયાત્ ।
ત્વં ચાસ્ય ધાતા ગર્ભસ્ય સત્યમાહ શકુન્તલા ॥ ૨૨॥

પિતર્યુપરતે સોઽપિ ચક્રવર્તી મહાયશાઃ ।
મહિમા ગીયતે તસ્ય હરેરંશભુવો ભુવિ ॥ ૨૩॥

ચક્રં દક્ષિણહસ્તેઽસ્ય પદ્મકોશોઽસ્ય પાદયોઃ ।
ઈજે મહાભિષેકેણ સોઽભિષિક્તોઽધિરાડ્વિભુઃ ॥ ૨૪॥

પઞ્ચપઞ્ચાશતા મેધ્યૈર્ગઙ્ગાયામનુ વાજિભિઃ ।
મામતેયં પુરોધાય યમુનાયામનુ પ્રભુઃ ॥ ૨૫॥

અષ્ટસપ્તતિમેધ્યાશ્વાન્ બબન્ધ પ્રદદદ્વસુ ।
ભરતસ્ય હિ દૌષ્યન્તેરગ્નિઃ સાચીગુણે ચિતઃ ।
સહસ્રં બદ્વશો યસ્મિન્ બ્રાહ્મણા ગા વિભેજિરે ॥ ૨૬॥

ત્રયસ્ત્રિંશચ્છતં હ્યશ્વાન્ બદ્ધ્વા વિસ્માપયન્ નૃપાન્ ।
દૌષ્યન્તિરત્યગાન્માયાં દેવાનાં ગુરુમાયયૌ ॥ ૨૭॥

મૃગાન્ શુક્લદતઃ કૃષ્ણાન્ હિરણ્યેન પરીવૃતાન્ ।
અદાત્કર્મણિ મષ્ણારે નિયુતાનિ ચતુર્દશ ॥ ૨૮॥

ભરતસ્ય મહત્કર્મ ન પૂર્વે નાપરે નૃપાઃ ।
નૈવાપુર્નૈવ પ્રાપ્સ્યન્તિ બાહુભ્યાં ત્રિદિવં યથા ॥ ૨૯॥

કિરાતહૂણાન્ યવનાનન્ધ્રાન્ કઙ્કાન્ ખશાન્ છકાન્ ।
અબ્રહ્મણ્યાન્ નૃપાંશ્ચાહન્ મ્લેચ્છાન્ દિગ્વિજયેઽખિલાન્ ॥ ૩૦॥

જિત્વા પુરાસુરા દેવાન્ યે રસૌકાંસિ ભેજિરે ।
દેવસ્ત્રિયો રસાં નીતાઃ પ્રાણિભિઃ પુનરાહરત્ ॥ ૩૧॥

સર્વાન્ કામાન્ દુદુહતુઃ પ્રજાનાં તસ્ય રોદસી ।
સમાસ્ત્રિણવસાહસ્રીર્દિક્ષુ ચક્રમવર્તયત્ ॥ ૩૨॥

સ સમ્રાડ્ લોકપાલાખ્યમૈશ્વર્યમધિરાટ્ શ્રિયમ્ ।
ચક્રં ચાસ્ખલિતં પ્રાણાન્ મૃષેત્યુપરરામ હ ॥ ૩૩॥

તસ્યાસન્ નૃપ વૈદર્ભ્યઃ પત્ન્યસ્તિસ્રઃ સુસમ્મતાઃ ।
જઘ્નુસ્ત્યાગભયાત્પુત્રાન્ નાનુરૂપા ઇતીરિતે ॥ ૩૪॥

તસ્યૈવં વિતથે વંશે તદર્થં યજતઃ સુતમ્ ।
મરુત્સ્તોમેન મરુતો ભરદ્વાજમુપાદદુઃ ॥ ૩૫॥

અન્તર્વત્ન્યાં ભ્રાતૃપત્ન્યાં મૈથુનાય બૃહસ્પતિઃ ।
પ્રવૃત્તો વારિતો ગર્ભં શપ્ત્વા વીર્યમવાસૃજત્ ॥ ૩૬॥

તં ત્યક્તુકામાં મમતાં ભર્તૃત્યાગવિશઙ્કિતામ્ ।

નામનિર્વાચનં તસ્ય શ્લોકમેનં સુરા જગુઃ ॥ ૩૭॥

મૂઢે ભર દ્વાજમિમં ભર દ્વાજં બૃહસ્પતે ।
યાતૌ યદુક્ત્વા પિતરૌ ભરદ્વાજસ્તતસ્ત્વયમ્ ॥ ૩૮॥

ચોદ્યમાના સુરૈરેવં મત્વા વિતથમાત્મજમ્ ।
વ્યસૃજન્મરુતોઽબિભ્રન્ દત્તોઽયં વિતથેઽન્વયે ॥ ૩૯॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે વિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૦॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ એકવિંશોઽધ્યાયઃ - ૨૧ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
વિતથસ્ય સુતો મન્યુર્બૃહત્ક્ષત્રો જયસ્તતઃ ।
મહાવીર્યો નરો ગર્ગઃ સઙ્કૃતિસ્તુ નરાત્મજઃ ॥ ૧॥

ગુરુશ્ચ રન્તિદેવશ્ચ સઙ્કૃતેઃ પાણ્ડુનન્દન ।
રન્તિદેવસ્ય હિ યશ ઇહામુત્ર ચ ગીયતે ॥ ૨॥

વિયદ્વિત્તસ્ય દદતો લબ્ધં લબ્ધં બુભુક્ષતઃ ।
નિષ્કિઞ્ચનસ્ય ધીરસ્ય સકુટુમ્બસ્ય સીદતઃ ॥ ૩॥

વ્યતીયુરષ્ટચત્વારિંશદહાન્યપિબતઃ કિલ ।
ઘૃતપાયસસંયાવં તોયં પ્રાતરુપસ્થિતમ્ ॥ ૪॥

કૃચ્છ્રપ્રાપ્તકુટુમ્બસ્ય ક્ષુત્તૃડ્ભ્યાં જાતવેપથોઃ ।
અતિથિર્બ્રાહ્મણઃ કાલે ભોક્તુકામસ્ય ચાગમત્ ॥ ૫॥

તસ્મૈ સંવ્યભજત્સોઽન્નમાદૃત્ય શ્રદ્ધયાન્વિતઃ ।
હરિં સર્વત્ર સમ્પશ્યન્ સ ભુક્ત્વા પ્રયયૌ દ્વિજઃ ॥ ૬॥

અથાન્યો ભોક્ષ્યમાણસ્ય વિભક્તસ્ય મહીપતે ।
વિભક્તં વ્યભજત્તસ્મૈ વૃષલાય હરિં સ્મરન્ ॥ ૭॥

યાતે શૂદ્રે તમન્યોऽગાદતિથિઃ શ્વભિરાવૃતઃ ।
રાજન્ મે દીયતામન્નં સગણાય બુભુક્ષતે ॥ ૮॥

સ આદૃત્યાવશિષ્ટં યદ્બહુમાનપુરસ્કૃતમ્ ।
તચ્ચ દત્ત્વા નમશ્ચક્રે શ્વભ્યઃ શ્વપતયે વિભુઃ ॥ ૯॥

પાનીયમાત્રમુચ્છેષં તચ્ચૈકપરિતર્પણમ્ ।
પાસ્યતઃ પુલ્કસોऽભ્યાગાદપો દેહ્યશુભસ્ય મે ॥ ૧૦॥

તસ્ય તાં કરુણાં વાચં નિશમ્ય વિપુલશ્રમામ્ ।
કૃપયા ભૃશસન્તપ્ત ઇદમાહામૃતં વચઃ ॥ ૧૧॥

ન કામયેऽહં ગતિમીશ્વરાત્પરા-
મષ્ટર્દ્ધિયુક્તામપુનર્ભવં વા ।
આર્તિં પ્રપદ્યેऽખિલદેહભાજા-
મન્તઃસ્થિતો યેન ભવન્ત્યદુઃખાઃ ॥ ૧૨॥

ક્ષુત્તૃટ્ શ્રમો ગાત્રપરિશ્રમશ્ચ
દૈન્યં ક્લમઃ શોકવિષાદમોહાઃ ।
સર્વે નિવૃત્તાઃ કૃપણસ્ય જન્તો-
ર્જિજીવિષોર્જીવજલાર્પણાન્મે ॥ ૧૩॥

ઇતિ પ્રભાષ્ય પાનીયં મ્રિયમાણઃ પિપાસયા ।
પુલ્કસાયાદદાદ્ધીરો નિસર્ગકરુણો નૃપઃ ॥ ૧૪॥

તસ્ય ત્રિભુવનાધીશાઃ ફલદાઃ ફલમિચ્છતામ્ ।
આત્માનં દર્શયાઞ્ચક્રુર્માયા વિષ્ણુવિનિર્મિતાઃ ॥ ૧૫॥

સ વૈ તેભ્યો નમસ્કૃત્ય નિઃસઙ્ગો વિગતસ્પૃહઃ ।
વાસુદેવે ભગવતિ ભક્ત્યા ચક્રે મનઃ પરમ્ ॥ ૧૬॥

ઈશ્વરાલમ્બનં ચિત્તં કુર્વતોऽનન્યરાધસઃ ।
માયા ગુણમયી રાજન્ સ્વપ્નવત્પ્રત્યલીયત ॥ ૧૭॥

તત્પ્રસઙ્ગાનુભાવેન રન્તિદેવાનુવર્તિનઃ ।
અભવન્ યોગિનઃ સર્વે નારાયણપરાયણાઃ ॥ ૧૮॥

ગર્ગાચ્છિનિસ્તતો ગાર્ગ્યઃ ક્ષત્રાદ્બ્રહ્મ હ્યવર્તત ।
દુરિતક્ષયો મહાવીર્યાત્તસ્ય ત્રય્યારુણિઃ કવિઃ ॥ ૧૯॥

પુષ્કરારુણિરિત્યત્ર યે બ્રાહ્મણગતિં ગતાઃ ।
બૃહત્ક્ષત્રસ્ય પુત્રોઽભૂદ્ધસ્તી યદ્ધસ્તિનાપુરમ્ ॥ ૨૦॥

અજમીઢો દ્વિમીઢશ્ચ પુરુમીઢશ્ચ હસ્તિનઃ ।
અજમીઢસ્ય વંશ્યાઃ સ્યુઃ પ્રિયમેધાદયો દ્વિજાઃ ॥ ૨૧॥

અજમીઢાદ્બૃહદિષુસ્તસ્ય પુત્રો બૃહદ્ધનુઃ ।
બૃહત્કાયસ્તતસ્તસ્ય પુત્ર આસીજ્જયદ્રથઃ ॥ ૨૨॥

તત્સુતો વિશદસ્તસ્ય સેનજિત્સમજાયત ।
રુચિરાશ્વો દૃઢહનુઃ કાશ્યો વત્સશ્ચ તત્સુતાઃ ॥ ૨૩॥

રુચિરાશ્વસુતઃ પારઃ પૃથુસેનસ્તદાત્મજઃ ।
પારસ્ય તનયો નીપસ્તસ્ય પુત્રશતં ત્વભૂત્ ॥ ૨૪॥

સ કૃત્વ્યાં શુકકન્યાયાં બ્રહ્મદત્તમજીજનત્ ।
સ યોગી ગવિ ભાર્યાયાં વિષ્વક્સેનમધાત્સુતમ્ ॥ ૨૫॥

જૈગીષવ્યોપદેશેન યોગતન્ત્રં ચકાર હ ।
ઉદક્સ્વનસ્તતસ્તસ્માદ્ભલ્લાદો બાર્હદીષવાઃ ॥ ૨૬॥

યવીનરો દ્વિમીઢસ્ય કૃતિમાંસ્તત્સુતઃ સ્મૃતઃ ।
નામ્ના સત્યધૃતિર્યસ્ય દૃઢનેમિઃ સુપાર્શ્વકૃત્ ॥ ૨૭॥

સુપાર્શ્વાત્સુમતિસ્તસ્ય પુત્રઃ સન્નતિમાંસ્તતઃ ।
કૃતિર્હિરણ્યનાભાદ્યો યોગં પ્રાપ્ય જગૌ સ્મ ષટ્ ॥ ૨૮॥

સંહિતાઃ પ્રાચ્યસામ્નાં વૈ નીપો હ્યુગ્રાયુધસ્તતઃ ।
તસ્ય ક્ષેમ્યઃ સુવીરોઽથ સુવીરસ્ય રિપુઞ્જયઃ ॥ ૨૯॥

તતો બહુરથો નામ પુરમીઢોઽપ્રજોઽભવત્ ।
નલિન્યામજમીઢસ્ય નીલઃ શાન્તિઃ સુતસ્તતઃ ॥ ૩૦॥

શાન્તેઃ સુશાન્તિસ્તત્પુત્રઃ પુરુજોઽર્કસ્તતોઽભવત્ ।
ભર્મ્યાશ્વસ્તનયસ્તસ્ય પઞ્ચાસન્ મુદ્ગલાદયઃ ॥ ૩૧॥

યવીનરો બૃહદિષુઃ કામ્પિલ્યઃ સઞ્જયઃ સુતાઃ ।
ભર્મ્યાશ્વઃ પ્રાહ પુત્રા મે પઞ્ચાનાં રક્ષણાય હિ ॥ ૩૨॥

વિષયાણામલમિમે ઇતિ પઞ્ચાલસંજ્ઞિતાઃ ।
મુદ્ગલાદ્બ્રહ્મ નિર્વૃત્તં ગોત્રં મૌદ્ગલ્યસંજ્ઞિતમ્ ॥ ૩૩॥

મિથુનં મુદ્ગલાદ્ભાર્મ્યાદ્દિવોદાસઃ પુમાનભૂત્ ।
અહલ્યા કન્યકા યસ્યાં શતાનન્દસ્તુ ગૌતમાત્ ॥ ૩૪॥

તસ્ય સત્યધૃતિઃ પુત્રો ધનુર્વેદવિશારદઃ ।
શરદ્વાંસ્તત્સુતો યસ્માદુર્વશીદર્શનાત્કિલ ॥ ૩૫॥

શરસ્તમ્બેઽપતદ્રેતો મિથુનં તદભૂચ્છુભમ્ ।
તદ્દૃષ્ટ્વા કૃપયાગૃહ્ણાચ્છન્તનુર્મૃગયાં ચરન્ ।
કૃપઃ કુમારઃ કન્યા ચ દ્રોણપત્ન્યભવત્કૃપી ॥ ૩૬॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે એકવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૧॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ દ્વાવિંશોઽધ્યાયઃ - ૨૨ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
મિત્રેયુશ્ચ દિવોદાસાચ્ચ્યવનસ્તત્સુતો નૃપ ।
સુદાસઃ સહદેવોઽથ સોમકો જન્તુજન્મકૃત્ ॥ ૧॥

તસ્ય પુત્રશતં તેષાં યવીયાન્ પૃષતઃ સુતઃ ।
(સ તસ્માદ્દ્રુપદો જજ્ઞે સર્વસમ્પત્સમન્વિતઃ ।)
દ્રુપદો દ્રૌપદી તસ્ય ધૃષ્ટદ્યુમ્નાદયઃ સુતાઃ ॥ ૨॥

ધૃષ્ટદ્યુમ્નાદ્ધૃષ્ટકેતુર્ભાર્મ્યાઃ પઞ્ચાલકા ઇમે ।
યોઽજમીઢસુતો હ્યન્ય ઋક્ષઃ સંવરણસ્તતઃ ॥ ૩॥

તપત્યાં સૂર્યકન્યાયાં કુરુક્ષેત્રપતિઃ કુરુઃ ।
પરીક્ષિત્સુધનુર્જહ્નુર્નિષધાશ્ચઃ કુરોઃ સુતાઃ ॥ ૪॥

સુહોત્રોઽભૂત્સુધનુષશ્ચ્યવનોઽથ તતઃ કૃતી ।
વસુસ્તસ્યોપરિચરો બૃહદ્રથમુખાસ્તતઃ ॥ ૫॥

કુશામ્બમત્સ્યપ્રત્યગ્રચેદિપાદ્યાશ્ચ ચેદિપાઃ ।

બૃહદ્રથાત્કુશાગ્રોઽભૂદૃષભસ્તસ્ય તત્સુતઃ ॥ ૬॥

જજ્ઞે સત્યહિતોઽપત્યં પુષ્પવાંસ્તત્સુતો જહુઃ ।
અન્યસ્યાં ચાપિ ભાર્યાયાં શકલે દ્વે બૃહદ્રથાત્ ॥ ૭॥

તે માત્રા બહિરુત્સૃષ્ટે જરયા ચાભિસન્ધિતે ।
જીવ જીવેતિ ક્રીડન્ત્યા જરાસન્ધોઽભવત્સુતઃ ॥ ૮॥

તતશ્ચ સહદેવોઽભૂત્સોમાપિર્યચ્છ્રુતશ્રવાઃ ।
પરીક્ષિદનપત્યોઽભૂત્સુરથો નામ જાહ્નવઃ ॥ ૯॥

તતો વિદૂરથસ્તસ્માત્સાર્વભૌમસ્તતોઽભવત્ ।
જયસેનસ્તત્તનયો રાધિકોઽતોઽયુતો હ્યભૂત્ ॥ ૧૦॥

તતશ્ચ ક્રોધનસ્તસ્માદ્દેવાતિથિરમુષ્ય ચ ।
ઋષ્યસ્તસ્ય દિલીપોઽભૂત્પ્રતીપસ્તસ્ય ચાત્મજઃ ॥ ૧૧॥

દેવાપિઃ શન્તનુસ્તસ્ય બાહ્લીક ઇતિ ચાત્મજાઃ ।
પિતૃરાજ્યં પરિત્યજ્ય દેવાપિસ્તુ વનં ગતઃ ॥ ૧૨॥

અભવચ્છન્તનૂ રાજા પ્રાઙ્મહાભિષસંજ્ઞિતઃ ।
યં યં કરાભ્યાં સ્પૃશતિ જીર્ણં યૌવનમેતિ સઃ ॥ ૧૩॥

શાન્તિમાપ્નોતિ ચૈવાગ્ર્યાં કર્મણા તેન શન્તનુઃ ।
સમા દ્વાદશ તદ્રાજ્યે ન વવર્ષ યદા વિભુઃ ॥ ૧૪॥

શન્તનુર્બ્રાહ્મણૈરુક્તઃ પરિવેત્તાયમગ્રભુક્ ।
રાજ્યં દેહ્યગ્રજાયાશુ પુરરાષ્ટ્રવિવૃદ્ધયે ॥ ૧૫॥

એવમુક્તો દ્વિજૈર્જ્યેષ્ઠં છન્દયામાસ સોઽબ્રવીત્ ।
તન્મન્ત્રિપ્રહિતૈર્વિપ્રૈર્વેદાદ્વિભ્રંશિતો ગિરા ॥ ૧૬॥

વેદવાદાતિવાદાન્ વૈ તદા દેવો વવર્ષ હ ।
દેવાપિર્યોગમાસ્થાય કલાપગ્રામમાશ્રિતઃ ॥ ૧૭॥

સોમવંશે કલૌ નષ્ટે કૃતાદૌ સ્થાપયિષ્યતિ ।
બાહ્લીકાત્સોમદત્તોઽભૂદ્ભૂરિર્ભૂરિશ્રવાસ્તતઃ ॥ ૧૮॥

શલશ્ચ શન્તનોરાસીદ્ગઙ્ગાયાં ભીષ્મ આત્મવાન્ ।
સર્વધર્મવિદાં શ્રેષ્ઠો મહાભાગવતઃ કવિઃ ॥ ૧૯॥

વીરયૂથાગ્રણીર્યેન રામોઽપિ યુધિ તોષિતઃ ।
શન્તનોર્દાશકન્યાયાં જજ્ઞે ચિત્રાઙ્ગદઃ સુતઃ ॥ ૨૦॥

વિચિત્રવીર્યશ્ચાવરજો નામ્ના ચિત્રાઙ્ગદો હતઃ ।
યસ્યાં પરાશરાત્સાક્ષાદવતીર્ણો હરેઃ કલા ॥ ૨૧॥

વેદગુપ્તો મુનિઃ કૃષ્ણો યતોઽહમિદમધ્યગામ્ ।
હિત્વા સ્વશિષ્યાન્ પૈલાદીન્ ભગવાન્ બાદરાયણઃ ॥ ૨૨॥

મહ્યં પુત્રાય શાન્તાય પરં ગુહ્યમિદં જગૌ ।
વિચિત્રવીર્યોઽથોવાહ કાશિરાજસુતે બલાત્ ॥ ૨૩॥

સ્વયંવરાદુપાનીતે અમ્બિકામ્બાલિકે ઉભે ।
તયોરાસક્તહૃદયો ગૃહીતો યક્ષ્મણા મૃતઃ ॥ ૨૪॥

ક્ષેત્રેઽપ્રજસ્ય વૈ ભ્રાતુર્માત્રોક્તો બાદરાયણઃ ।
ધૃતરાષ્ટ્રં ચ પાણ્ડું ચ વિદુરં ચાપ્યજીજનત્ ॥ ૨૫॥

ગાન્ધાર્યાં ધૃતરાષ્ટ્રસ્ય જજ્ઞે પુત્રશતં નૃપ ।
તત્ર દુર્યોધનો જ્યેષ્ઠો દુઃશલા ચાપિ કન્યકા ॥ ૨૬॥

શાપાન્મૈથુનરુદ્ધસ્ય પાણ્ડોઃ કુન્ત્યાં મહારથાઃ ।
જાતા ધર્માનિલેન્દ્રેભ્યો યુધિષ્ઠિરમુખાસ્ત્રયઃ ॥ ૨૭॥

નકુલઃ સહદેવશ્ચ માદ્યાં નાસત્યદસ્રયોઃ ।
દ્રૌપદ્યાં પઞ્ચ પઞ્ચભ્યઃ પુત્રાસ્તે પિતરોઽભવન્ ॥ ૨૮॥

યુધિષ્ઠિરાત્પ્રતિવિન્ધ્યઃ શ્રુતસેનો વૃકોદરાત્ ।
અર્જુનાચ્છ્રુતકીર્તિસ્તુ શતાનીકસ્તુ નાકુલિઃ ॥ ૨૯॥

સહદેવસુતો રાજન્ શ્રુતકર્મા તથાપરે ।
યુધિષ્ઠિરાત્તુ પૌરવ્યાં દેવકોઽથ ઘટોત્કચઃ ॥ ૩૦॥

ભીમસેનાદ્ધિડિમ્બાયાં કાલ્યાં સર્વગતસ્તતઃ ।
સહદેવાત્સુહોત્રં તુ વિજયાસૂત પાર્વતી ॥ ૩૧॥

કરેણુમત્યાં નકુલો નરમિત્રં તથાર્જુનઃ ।
ઇરાવન્તમુલુપ્યાં વૈ સુતાયાં બભ્રુવાહનમ્ ।
મણિપૂરપતેઃ સોઽપિ તત્પુત્રઃ પુત્રિકાસુતઃ ॥ ૩૨॥

તવ તાતઃ સુભદ્રાયામભિમન્યુરજાયત ।

સર્વાતિરથજિદ્વીર ઉત્તરાયાં તતો ભવાન્ ॥ ૩૩॥

પરિક્ષીણેષુ કુરુષુ દ્રૌણેર્બ્રહ્માસ્ત્રતેજસા ।
ત્વં ચ કૃષ્ણાનુભાવેન સજીવો મોચિતોઽન્તકાત્ ॥ ૩૪॥

તવેમે તનયાસ્તાત જનમેજયપૂર્વકાઃ ।
શ્રુતસેનો ભીમસેન ઉગ્રસેનશ્ચ વીર્યવાન્ ॥ ૩૫॥

જનમેજયસ્ત્વાં વિદિત્વા તક્ષકાન્નિધનં ગતમ્ ।
સર્પાન્ વૈ સર્પયાગાગ્નૌ સ હોષ્યતિ રુષાન્વિતઃ ॥ ૩૬॥

કાવષેયં પુરોધાય તુરં તુરગમેધયાટ્ ।
સમન્તાત્પૃથિવીં સર્વાં જિત્વા યક્ષ્યતિ ચાધ્વરૈઃ ॥ ૩૭॥

તસ્ય પુત્રઃ શતાનીકો યાજ્ઞવલ્ક્યાત્ત્રયીં પઠન્ ।
અસ્ત્રજ્ઞાનં ક્રિયાજ્ઞાનં શૌનકાત્પરમેષ્યતિ ॥ ૩૮॥

સહસ્રાનીકસ્તત્પુત્રસ્તતશ્ચૈવાશ્વમેધજઃ ।
અસીમકૃષ્ણસ્તસ્યાપિ નેમિચક્રસ્તુ તત્સુતઃ ॥ ૩૯॥

ગજાહ્વયે હૃતે નદ્યા કૌશામ્બ્યાં સાધુ વત્સ્યતિ ।
ઉક્તસ્તતશ્ચિત્રરથસ્તસ્માત્કવિરથઃ સુતઃ ॥ ૪૦॥

તસ્માચ્ચ વૃષ્ટિમાંસ્તસ્ય સુષેણોઽથ મહીપતિઃ ।
સુનીથસ્તસ્ય ભવિતા નૃચક્ષુર્યત્સુખીનલઃ ॥ ૪૧॥

પરિપ્લવઃ સુતસ્તસ્માન્મેધાવી સુનયાત્મજઃ ।
નૃપઞ્જયસ્તતો દૂર્વસ્તિમિસ્તસ્માજ્જનિષ્યતિ ॥ ૪૨॥

તિમેર્બૃહદ્રથસ્તસ્માચ્છતાનીકઃ સુદાસજઃ ।
શતાનીકાદ્દુર્દમનસ્તસ્યાપત્યં મહીનરઃ ॥ ૪૩॥

દણ્ડપાણિર્નિમિસ્તસ્ય ક્ષેમકો ભવિતા નૃપઃ ।
બ્રહ્મક્ષત્રસ્ય વૈ પ્રોક્તો વંશો દેવર્ષિસત્કૃતઃ ॥ ૪૪॥

ક્ષેમકં પ્રાપ્ય રાજાનં સંસ્થાં પ્રાપ્સ્યતિ વૈ કલૌ ।
અથ માગધરાજાનો ભવિતારો વદામિ તે ॥ ૪૫॥

ભવિતા સહદેવસ્ય માર્જારિર્યચ્છ્રુતશ્રવાઃ ।
તતોઽયુતાયુસ્તસ્યાપિ નિરમિત્રોઽથ તત્સુતઃ ॥ ૪૬॥

સુનક્ષત્રઃ સુનક્ષત્રાદ્બૃહત્સેનોઽથ કર્મજિત્ ।
તતઃ સુતઞ્જયાદ્વિપ્રઃ શુચિસ્તસ્ય ભવિષ્યતિ ॥ ૪૭॥

ક્ષેમોઽથ સુવ્રતસ્તસ્માદ્ધર્મસૂત્રઃ શમસ્તતઃ ।
દ્યુમત્સેનોઽથ સુમતિઃ સુબલો જનિતા તતઃ ॥ ૪૮॥

સુનીથઃ સત્યજિદથ વિશ્વજિદ્યદ્રિપુઞ્જયઃ ।
બાર્હદ્રથાશ્ચ ભૂપાલા ભાવ્યાઃ સાહસ્રવત્સરમ્ ॥ ૪૯॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં
સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે દ્વાવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૨॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ત્રયોવિંશોઽધ્યાયઃ - ૨૩ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
અનોઃ સભાનરશ્ચક્ષુઃ પરોક્ષશ્ચ ત્રયઃ સુતાઃ ।
સભાનરાત્કાલનરઃ સૃઞ્જયસ્તત્સુતસ્તતઃ ॥ ૧॥

જનમેજયસ્તસ્ય પુત્રો મહાશીલો મહામનાઃ ।
ઉશીનરસ્તિતિક્ષુશ્ચ મહામનસ આત્મજૌ ॥ ૨॥

શિબિર્વનઃ શમિર્દક્ષશ્ચત્વારોશીનરાત્મજાઃ ।
વૃષાદર્ભઃ સુવીરશ્ચ મદ્રઃ કૈકેય આત્મજાઃ ॥ ૩॥

શિબેશ્ચત્વાર એવાસંસ્તિતિક્ષોશ્ચ રુષદ્રથઃ ।
તતો હેમોઽથ સુતપા બલિઃ સુતપસોઽભવત્ ॥ ૪॥

અઙ્ગવઙ્ગકલિઙ્ગાદ્યાઃ સુહ્મપુણ્ડ્રાન્ધ્રસંજ્ઞિતાઃ ।
જજ્ઞિરે દીર્ઘતમસો બલેઃ ક્ષેત્રે મહીક્ષિતઃ ॥ ૫॥

ચક્રુઃ સ્વનામ્ના વિષયાન્ ષડિમાન્ પ્રાચ્યકાંશ્ચ તે ।
ખનપાનોઽઙ્ગતો જજ્ઞે તસ્માદ્દિવિરથસ્તતઃ ॥ ૬॥

સુતો ધર્મરથો યસ્ય જજ્ઞે ચિત્રરથોઽપ્રજાઃ ।
રોમપાદ ઇતિ ખ્યાતસ્તસ્મૈ દશરથઃ સખા ॥ ૭॥

શાન્તાં સ્વકન્યાં પ્રાયચ્છદૃષ્યશ઼ૃઙ્ગ ઉવાહ તામ્ ।
દેવેઽવર્ષતિ યં રામા આનિન્યુર્હરિણીસુતમ્ ॥ ૮॥

નાટ્યસઙ્ગીતવાદિત્રૈર્વિભ્રમાલિઙ્ગનાર્હણૈઃ ।
સ તુ રાજ્ઞોઽનપત્યસ્ય નિરૂપ્યેષ્ટિં મરુત્વતઃ ॥ ૯॥

પ્રજામદાદ્દશરથો યેન લેભેઽપ્રજાઃ પ્રજાઃ ।
ચતુરઙ્ગો રોમપાદાત્પૃથુલાક્ષસ્તુ તત્સુતઃ ॥ ૧૦॥

બૃહદ્રથો બૃહત્કર્મા બૃહદ્ભાનુશ્ચ તત્સુતાઃ ।
આદ્યાદ્બૃહન્મનાસ્તસ્માજ્જયદ્રથ ઉદાહૃતઃ ॥ ૧૧॥

વિજયસ્તસ્ય સમ્ભૂત્યાં તતો ધૃતિરજાયત ।
તતો ધૃતવ્રતસ્તસ્ય સત્કર્માધિરથસ્તતઃ ॥ ૧૨॥

યોઽસૌ ગઙ્ગાતટે ક્રીડન્ મઞ્જૂષાન્તર્ગતં શિશુમ્ ।
કુન્ત્યાપવિદ્ધં કાનીનમનપત્યોઽકરોત્સુતમ્ ॥ ૧૩॥

વૃષસેનઃ સુતસ્તસ્ય કર્ણસ્ય જગતીપતેઃ ।
દ્રુહ્યોશ્ચ તનયો બભ્રુઃ સેતુસ્તસ્યાત્મજસ્તતઃ ॥ ૧૪॥

આરબ્ધસ્તસ્ય ગાન્ધારસ્તસ્ય ધર્મસ્તતો ધૃતઃ ।
ધૃતસ્ય દુર્મદસ્તસ્માત્પ્રચેતાઃ પ્રાચેતસં શતમ્ ॥ ૧૫॥

મ્લેચ્છાધિપતયોઽભૂવન્નુદીચીં દિશમાશ્રિતાઃ ।
તુર્વસોશ્ચ સુતો વહ્નિર્વહ્નેર્ભર્ગોઽથ ભાનુમાન્ ॥ ૧૬॥

ત્રિભાનુસ્તત્સુતોઽસ્યાપિ કરન્ધમ ઉદારધીઃ ।
મરુતસ્તત્સુતોઽપુત્રઃ પુત્રં પૌરવમન્વભૂત્ ॥ ૧૭॥

દુષ્યન્તઃ સ પુનર્ભેજે સ્વં વંશં રાજ્યકામુકઃ ।
યયાતેર્જ્યેષ્ઠપુત્રસ્ય યદોર્વંશં નરર્ષભ ॥ ૧૮॥

વર્ણયામિ મહાપુણ્યં સર્વપાપહરં નૃણામ્ ।
યદોર્વંશં નરઃ શ્રુત્વા સર્વપાપૈઃ પ્રમુચ્યતે ॥ ૧૯॥

યત્રાવતીર્ણો ભગવાન્ પરમાત્મા નરાકૃતિઃ ।
યદોઃ સહસ્રજિત્ક્રોષ્ટા નલો રિપુરિતિ શ્રુતાઃ ॥ ૨૦॥

ચત્વારઃ સૂનવસ્તત્ર શતજિત્પ્રથમાત્મજઃ ।

મહાહયો વેણુહયો હૈહયશ્ચેતિ તત્સુતાઃ ॥ ૨૧॥

ધર્મસ્તુ હૈહયસુતો નેત્રઃ કુન્તેઃ પિતા તતઃ ।
સોહઞ્જિરભવત્કુન્તેર્મહિષ્માન્ ભદ્રસેનકઃ ॥ ૨૨॥

દુર્મદો ભદ્રસેનસ્ય ધનકઃ કૃતવીર્યસૂઃ ।
કૃતાગ્નિઃ કૃતવર્મા ચ કૃતૌજા ધનકાત્મજાઃ ॥ ૨૩॥

અર્જુનઃ કૃતવીર્યસ્ય સપ્તદ્વીપેશ્વરોઽભવત્ ।
દત્તાત્રેયાદ્ધરેરંશાત્પ્રાપ્તયોગમહાગુણઃ ॥ ૨૪॥

ન નૂનં કાર્તવીર્યસ્ય ગતિં યાસ્યન્તિ પાર્થિવાઃ ।
યજ્ઞદાનતપોયોગશ્રુતવીર્યદયાદિભિઃ ॥ ૨૫॥

પઞ્ચાશીતિ સહસ્રાણિ હ્યવ્યાહતબલઃ સમાઃ ।
અનષ્ટવિત્તસ્મરણો બુભુજેઽક્ષય્યષડ્વસુ ॥ ૨૬॥

તસ્ય પુત્રસહસ્રેષુ પઞ્ચૈવોર્વરિતા મૃધે ।
જયધ્વજઃ શૂરસેનો વૃષભો મધુરૂર્જિતઃ ॥ ૨૭॥

જયધ્વજાત્તાલજઙ્ઘસ્તસ્ય પુત્રશતં ત્વભૂત્ ।
ક્ષત્રં યત્તાલજઙ્ઘાખ્યમૌર્વતેજોપસંહૃતમ્ ॥ ૨૮॥

તેષાં જ્યેષ્ઠો વીતિહોત્રો વૃષ્ણિઃ પુત્રો મધોઃ સ્મૃતઃ ।
તસ્ય પુત્રશતં ત્વાસીદ્વૃષ્ણિજ્યેષ્ઠં યતઃ કુલમ્ ॥ ૨૯॥

માધવા વૃષ્ણયો રાજન્ યાદવાશ્ચેતિ સંજ્ઞિતાઃ ।
યદુપુત્રસ્ય ચ ક્રોષ્ટોઃ પુત્રો વૃજિનવાંસ્તતઃ ॥ ૩૦॥

શ્વાહિસ્તતો રુશેકુર્વૈ તસ્ય ચિત્રરથસ્તતઃ ।
શશબિન્દુર્મહાયોગી મહાભોજો મહાનભૂત્ ॥ ૩૧॥

ચતુર્દશમહારત્નશ્ચક્રવર્ત્યપરાજિતઃ ।
તસ્ય પત્નીસહસ્રાણાં દશાનાં સુમહાયશાઃ ॥ ૩૨॥

દશલક્ષસહસ્રાણિ પુત્રાણાં તાસ્વજીજનત્ ।
તેષાં તુ ષટ્ પ્રધાનાનાં પૃથુશ્રવસ આત્મજઃ ॥ ૩૩॥

ધર્મો નામોશના તસ્ય હયમેધશતસ્ય યાટ્ ।
તત્સુતો રુચકસ્તસ્ય પઞ્ચાસન્નાત્મજાઃ શ‍ૃણુ ॥ ૩૪॥

પુરુજિદ્રુક્મરુક્મેષુપૃથુજ્યામઘસંજ્ઞિતાઃ ।
જ્યામઘસ્ત્વપ્રજોઽપ્યન્યાં ભાર્યાં શૈબ્યાપતિર્ભયાત્ ॥ ૩૫॥

નાવિન્દચ્છત્રુભવનાદ્ભોજ્યાં કન્યામહારષીત્ ।
રથસ્થાં તાં નિરીક્ષ્યાહ શૈબ્યા પતિમમર્ષિતા ॥ ૩૬॥

કેયં કુહક મત્સ્થાનં રથમારોપિતેતિ વૈ ।
સ્નુષા તવેત્યભિહિતે સ્મયન્તી પતિમબ્રવીત્ ॥ ૩૭॥

અહં વન્ધ્યાસપત્ની ચ સ્નુષા મે યુજ્યતે કથમ્ ।
જનયિષ્યસિ યં રાજ્ઞિ તસ્યેયમુપયુજ્યતે ॥ ૩૮॥

અન્વમોદન્ત તદ્વિશ્વેદેવાઃ પિતર એવ ચ ।
શૈબ્યા ગર્ભમધાત્કાલે કુમારં સુષુવે શુભમ્ ।
સ વિદર્ભ ઇતિ પ્રોક્ત ઉપયેમે સ્નુષાં સતીમ્ ॥ ૩૯॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં
નવમસ્કન્ધે યદુવંશાનુવર્ણને ત્રયોવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૩॥

॥ ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાય ॥

॥ ચતુર્વિંશોઽધ્યાયઃ - ૨૪ ॥

શ્રીશુક ઉવાચ
તસ્યાં વિદર્ભોઽજનયત્પુત્રૌ નામ્ના કુશક્રથૌ ।
તૃતીયં રોમપાદં ચ વિદર્ભકુલનન્દનમ્ ॥ ૧॥

રોમપાદસુતો બભ્રુર્બભ્રોઃ કૃતિરજાયત ।
ઉશિકસ્તત્સુતસ્તસ્માચ્ચેદિશ્ચૈદ્યાદયો નૃપ ॥ ૨॥

ક્રથસ્ય કુન્તિઃ પુત્રોઽભૂદ્વૃષ્ટિસ્તસ્યાથ નિર્વૃતિઃ ।
તતો દશાર્હો નામ્નાભૂત્તસ્ય વ્યોમઃ સુતસ્તતઃ ॥ ૩॥

જીમૂતો વિકૃતિસ્તસ્ય યસ્ય ભીમરથઃ સુતઃ ।
તતો નવરથઃ પુત્રો જાતો દશરથસ્તતઃ ॥ ૪॥

કરમ્ભિઃ શકુનેઃ પુત્રો દેવરાતસ્તદાત્મજઃ ।

દેવક્ષત્રસ્તતસ્તસ્ય મધુઃ કુરુવશાદનુઃ ॥ ૫॥

પુરુહોત્રસ્ત્વનોઃ પુત્રસ્તસ્યાયુઃ સાત્વતસ્તતઃ ।
ભજમાનો ભજિર્દિવ્યો વૃષ્ણિર્દેવાવૃધોઽન્ધકઃ ॥ ૬॥

સાત્વતસ્ય સુતાઃ સપ્ત મહાભોજશ્ચ મારિષ ।
ભજમાનસ્ય નિમ્લોચિઃ કિઙ્કિણો ધૃષ્ટિરેવ ચ ॥ ૭॥

એકસ્યામાત્મજાઃ પત્ન્યામન્યસ્યાં ચ ત્રયઃ સુતાઃ ।
શતાજિચ્ચ સહસ્રાજિદયુતાજિદિતિ પ્રભો ॥ ૮॥

બભ્રુર્દેવાવૃધસુતસ્તયોઃ શ્લોકૌ પઠન્ત્યમૂ ।
યથૈવ શ‍ૃણુમો દૂરાત્સમ્પશ્યામસ્તથાન્તિકાત્ ॥ ૯॥

બભ્રુઃ શ્રેષ્ઠો મનુષ્યાણાં દેવૈર્દેવાવૃધઃ સમઃ ।
પુરુષાઃ પઞ્ચષષ્ટિશ્ચ ષટ્ સહસ્રાણિ ચાષ્ટ ચ ॥ ૧૦॥

યેઽમૃતત્વમનુપ્રાપ્તા બભ્રોર્દેવાવૃધાદપિ ।
મહાભોજોઽપિ ધર્માત્મા ભોજા આસંસ્તદન્વયે ॥ ૧૧॥

વૃષ્ણેઃ સુમિત્રઃ પુત્રોઽભૂદ્યુધાજિચ્ચ પરન્તપ ।
શિનિસ્તસ્યાનમિત્રશ્ચ નિમ્નોઽભૂદનમિત્રતઃ ॥ ૧૨॥

સત્રાજિતઃ પ્રસેનશ્ચ નિમ્નસ્યાપ્યાસતુઃ સુતૌ ।
અનમિત્રસુતો યોઽન્યઃ શિનિસ્તસ્યાથ સત્યકઃ ॥ ૧૩॥

યુયુધાનઃ સાત્યકિર્વૈ જયસ્તસ્ય કુણિસ્તતઃ ।
યુગન્ધરોઽનમિત્રસ્ય વૃષ્ણિઃ પુત્રોઽપરસ્તતઃ ॥ ૧૪॥

શ્વફલ્કશ્ચિત્રરથશ્ચ ગાન્દિન્યાં ચ શ્વફલ્કતઃ ।
અક્રૂરપ્રમુખા આસન્ પુત્રા દ્વાદશ વિશ્રુતાઃ ॥ ૧૫॥

આસઙ્ગઃ સારમેયશ્ચ મૃદુરો મૃદુવિદ્ગિરિઃ ।
ધર્મવૃદ્ધઃ સુકર્મા ચ ક્ષેત્રોપેક્ષોઽરિમર્દનઃ ॥ ૧૬॥

શત્રુઘ્નો ગન્ધમાદશ્ચ પ્રતિબાહુશ્ચ દ્વાદશ ।
તેષાં સ્વસા સુચીરાખ્યા દ્વાવક્રૂરસુતાવપિ ॥ ૧૭॥

દેવવાનુપદેવશ્ચ તથા ચિત્રરથાત્મજાઃ ।
પૃથુર્વિદૂરથાદ્યાશ્ચ બહવો વૃષ્ણિનન્દનાઃ ॥ ૧૮॥

કુકુરો ભજમાનશ્ચ શુચિઃ કમ્બલબર્હિષઃ ।
કુકુરસ્ય સુતો વહ્નિર્વિલોમા તનયસ્તતઃ ॥ ૧૯॥

કપોતરોમા તસ્યાનુઃ સખા યસ્ય ચ તુમ્બુરુઃ ।
અન્ધકો દુન્દુભિસ્તસ્માદવિદ્યોતઃ પુનર્વસુઃ ॥ ૨૦॥

તસ્યાહુકશ્ચાહુકી ચ કન્યા ચૈવાહુકાત્મજૌ ।
દેવકશ્ચોગ્રસેનશ્ચ ચત્વારો દેવકાત્મજાઃ ॥ ૨૧॥

દેવવાનુપદેવશ્ચ સુદેવો દેવવર્ધનઃ ।
તેષાં સ્વસારઃ સપ્તાસન્ ધૃતદેવાદયો નૃપ ॥ ૨૨॥

શાન્તિદેવોપદેવા ચ શ્રીદેવા દેવરક્ષિતા ।
સહદેવા દેવકી ચ વસુદેવ ઉવાહ તાઃ ॥ ૨૩॥

કંસઃ સુનામા ન્યગ્રોધઃ કઙ્કઃ શઙ્કુઃ સુહૂસ્તથા ।
રાષ્ટ્રપાલોઽથ સૃષ્ટિશ્ચ તુષ્ટિમાનૌગ્રસેનયઃ ॥ ૨૪॥

કંસા કંસવતી કઙ્કા શૂરભૂ રાષ્ટ્રપાલિકા ।
ઉગ્રસેનદુહિતરો વસુદેવાનુજસ્ત્રિયઃ ॥ ૨૫॥

શૂરો વિદૂરથાદાસીદ્ભજમાનઃ સુતસ્તતઃ ।
શિનિસ્તસ્માત્સ્વયં ભોજો હૃદીકસ્તત્સુતો મતઃ ॥ ૨૬॥

દેવબાહુઃ શતધનુઃ કૃતવર્મેતિ તત્સુતાઃ ।
દેવમીઢસ્ય શૂરસ્ય મારિષા નામ પત્ન્યભૂત્ ॥ ૨૭॥

તસ્યાં સ જનયામાસ દશ પુત્રાનકલ્મષાન્ ।
વસુદેવં દેવભાગં દેવશ્રવસમાનકમ્ ॥ ૨૮॥

સૃઞ્જયં શ્યામકં કઙ્કં શમીકં વત્સકં વૃકમ્ ।
દેવદુન્દુભયો નેદુરાનકા યસ્ય જન્મનિ ॥ ૨૯॥

વસુદેવં હરેઃ સ્થાનં વદન્ત્યાનકદુન્દુભિમ્ ।
પૃથા ચ શ્રુતદેવા ચ શ્રુતકીર્તિઃ શ્રુતશ્રવાઃ ॥ ૩૦॥

રાજાધિદેવી ચૈતેષાં ભગિન્યઃ પઞ્ચ કન્યકાઃ ।
કુન્તેઃ સખ્યુઃ પિતા શૂરો હ્યપુત્રસ્ય પૃથામદાત્ ॥ ૩૧॥

સાઽઽપ દુર્વાસસો વિદ્યાં દેવહૂતીં પ્રતોષિતાત્ ।
તસ્યા વીર્યપરીક્ષાર્થમાજુહાવ રવિં શુચિમ્ ॥ ૩૨॥

તદૈવોપાગતં દેવં વીક્ષ્ય વિસ્મિતમાનસા ।
પ્રત્યયાર્થં પ્રયુક્તા મે યાહિ દેવ ક્ષમસ્વ મે ॥ ૩૩॥

અમોઘં દર્શનં દેવિ આદિત્સે ત્વયિ ચાત્મજમ્ ।
યોનિર્યથા ન દુષ્યેત કર્તાહં તે સુમધ્યમે ॥ ૩૪॥

ઇતિ તસ્યાં સ આધાય ગર્ભં સૂર્યો દિવં ગતઃ ।
સદ્યઃ કુમારઃ સઞ્જજ્ઞે દ્વિતીય ઇવ ભાસ્કરઃ ॥ ૩૫॥

તં સાત્યજન્નદીતોયે કૃચ્છ્રાલ્લોકસ્ય બિભ્યતી ।
પ્રપિતામહસ્તામુવાહ પાણ્ડુર્વૈ સત્યવિક્રમઃ ॥ ૩૬॥

શ્રુતદેવાં તુ કારૂષો વૃદ્ધશર્મા સમગ્રહીત્ ।
યસ્યામભૂદ્દન્તવક્ત્રઃ ઋષિશપ્તો દિતેઃ સુતઃ ॥ ૩૭॥

કૈકેયો ધૃષ્ટકેતુશ્ચ શ્રુતકીર્તિમવિન્દત ।
સન્તર્દનાદયસ્તસ્યાં પઞ્ચાસન્ કૈકયાઃ સુતાઃ ॥ ૩૮॥

રાજાધિદેવ્યામાવન્ત્યૌ જયસેનોઽજનિષ્ટ હ ।
દમઘોષશ્ચેદિરાજઃ શ્રુતશ્રવસમગ્રહીત્ ॥ ૩૯॥

શિશુપાલઃ સુતસ્તસ્યાઃ કથિતસ્તસ્ય સમ્ભવઃ ।
દેવભાગસ્ય કંસાયાં ચિત્રકેતુબૃહદ્બલૌ ॥ ૪૦॥

કંસવત્યાં દેવશ્રવસઃ સુવીર ઇષુમાંસ્તથા ।
કઙ્કાયામાનકાજ્જાતઃ સત્યજિત્પુરુજિત્તથા ॥ ૪૧॥

સૃઞ્જયો રાષ્ટ્રપાલ્યાં ચ વૃષદુર્મર્ષણાદિકાન્ ।
હરિકેશહિરણ્યાક્ષૌ શૂરભૂમ્યાં ચ શ્યામકઃ ॥ ૪૨॥

મિશ્રકેશ્યામપ્સરસિ વૃકાદીન્ વત્સકસ્તથા ।
તક્ષપુષ્કરશાલાદીન્ દુર્વાક્ષ્યાં વૃક આદધે ॥ ૪૩॥

સુમિત્રાર્જુનપાલાદીન્ શમીકાત્તુ સુદામિની ।
કઙ્કશ્ચ કર્ણિકાયાં વૈ ઋતધામજયાવપિ ॥ ૪૪॥

પૌરવી રોહિણી ભદ્રા મદિરા રોચના ઇલા ।
દેવકીપ્રમુખા આસન્ પત્ન્ય આનકદુન્દુભેઃ ॥ ૪૫॥

બલં ગદં સારણં ચ દુર્મદં વિપુલં ધ્રુવમ્ ।

વસુદેવસ્તુ રોહિણ્યાં કૃતાદીનુદપાદયત્ ॥ ૪૬॥

સુભદ્રો ભદ્રવાહશ્ચ દુર્મદો ભદ્ર એવ ચ ।
પૌરવ્યાસ્તનયા હ્યેતે ભૂતાદ્યા દ્વાદશાભવન્ ॥ ૪૭॥

નન્દોપનન્દકૃતકશૂરાદ્યા મદિરાત્મજાઃ ।
કૌસલ્યા કેશિનં ત્વેકમસૂત કુલનન્દનમ્ ॥ ૪૮॥

રોચનાયામતો જાતા હસ્તહેમાઙ્ગદાદયઃ ।
ઇલાયામુરુવલ્કાદીન્ યદુમુખ્યાનજીજનત્ ॥ ૪૯॥

વિપૃષ્ઠો ધૃતદેવાયામેક આનકદુન્દુભેઃ ।
શાન્તિદેવાત્મજા રાજન્ શ્રમપ્રતિશ્રુતાદયઃ ॥ ૫૦॥

રાજાનઃ કલ્પવર્ષાદ્યા ઉપદેવાસુતા દશ ।
વસુહંસસુવંશાદ્યાઃ શ્રીદેવાયાસ્તુ ષટ્ સુતાઃ ॥ ૫૧॥

દેવરક્ષિતયા લબ્ધા નવ ચાત્ર ગદાદયઃ ।
વસુદેવઃ સુતાનષ્ટાવાદધે સહદેવયા ॥ ૫૨॥

પુરુવિશ્રુતમુખ્યાંસ્તુ સાક્ષાદ્ધર્મો વસૂનિવ ।
વસુદેવસ્તુ દેવક્યામષ્ટ પુત્રાનજીજનત્ ॥ ૫૩॥

કીર્તિમન્તં સુષેણં ચ ભદ્રસેનમુદારધીઃ ।
ઋજું સમ્મર્દનં ભદ્રં સઙ્કર્ષણમહીશ્વરમ્ ॥ ૫૪॥

અષ્ટમસ્તુ તયોરાસીત્સ્વયમેવ હરિઃ કિલ ।
સુભદ્રા ચ મહાભાગા તવ રાજન્ પિતામહી ॥ ૫૫॥

યદા યદેહ ધર્મસ્ય ક્ષયો વૃદ્ધિશ્ચ પાપ્મનઃ ।
તદા તુ ભગવાનીશ આત્માનં સૃજતે હરિઃ ॥ ૫૬॥

ન હ્યસ્ય જન્મનો હેતુઃ કર્મણો વા મહીપતે ।
આત્મમાયાં વિનેશસ્ય પરસ્ય દ્રષ્ટુરાત્મનઃ ॥ ૫૭॥

યન્માયાચેષ્ટિતં પુંસઃ સ્થિત્યુત્પત્ત્યપ્યયાય હિ ।
અનુગ્રહસ્તન્નિવૃત્તેરાત્મલાભાય ચેષ્યતે ॥ ૫૮॥

અક્ષૌહિણીનાં પતિભિરસુરૈર્નૃપલાઞ્છનૈઃ ।
ભુવ આક્રમ્યમાણાયા અભારાય કૃતોદ્યમઃ ॥ ૫૯॥

કર્માણ્યપરિમેયાણિ મનસાપિ સુરેશ્વરૈઃ ।
સહસઙ્કર્ષણશ્ચક્રે ભગવાન્ મધુસૂદનઃ ॥ ૬૦॥

કલૌ જનિષ્યમાણાનાં દુઃખશોકતમોનુદમ્ ।
અનુગ્રહાય ભક્તાનાં સુપુણ્યં વ્યતનોદ્યશઃ ॥ ૬૧॥

યસ્મિન્ સત્કર્ણપીયુષે યશસ્તીર્થવરે સકૃત્ ।
શ્રોત્રાઞ્જલિરુપસ્પૃશ્ય ધુનુતે કર્મવાસનામ્ ॥ ૬૨॥

ભોજવૃષ્ણ્યન્ધકમધુશૂરસેનદશાર્હકૈઃ ।
શ્લાઘનીયેહિતઃ શશ્વત્કુરુસૃઞ્જયપાણ્ડુભિઃ ॥ ૬૩॥

સ્નિગ્ધસ્મિતેક્ષિતોદારૈર્વાક્યૈર્વિક્રમલીલયા ।
નૃલોકં રમયામાસ મૂર્ત્યા સર્વાઙ્ગરમ્યયા ॥ ૬૪॥

યસ્યાનનં મકરકુણ્ડલચારુકર્ણ-
ભ્રાજત્કપોલસુભગં સવિલાસહાસમ્ ।
નિત્યોત્સવં ન તતૃપુર્દૃશિભિઃ પિબન્ત્યો
નાર્યો નરાશ્ચ મુદિતાઃ કુપિતા નિમેશ્ચ ॥ ૬૫॥

જાતો ગતઃ પિતૃગૃહાદ્વ્રજમેધિતાર્થો
હત્વા રિપૂન્ સુતશતાનિ કૃતોરુદારઃ ।
ઉત્પાદ્ય તેષુ પુરુષઃ ક્રતુભિઃ સમીજે
આત્માનમાત્મનિગમં પ્રથયન્ જનેષુ ॥ ૬૬॥

પૃથ્વ્યાઃ સ વૈ ગુરુભરં ક્ષપયન્ કુરૂણા-
મન્તઃસમુત્થકલિના યુધિ ભૂપચમ્વઃ ।
દૃષ્ટ્યા વિધૂય વિજયે જયમુદ્વિઘોષ્ય
પ્રોચ્યોદ્ધવાય ચ પરં સમગાત્સ્વધામ ॥ ૬૭॥

ઇતિ શ્રીમદ્ભાગવતે મહાપુરાણે વૈયાસક્યામષ્ટાદશસાહસ્ર્યાં
પારમહંસ્યાં સંહિતાયાં નવમસ્કન્ધે શ્રીસૂર્યસોમાનુવંશકીર્તને
યદુવંશાનુકીર્તનં નામ ચતુર્વિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૪॥

॥ ઇતિ નવમસ્કન્ધઃ સમાપ્તઃ ॥

॥ ॐ તત્સત્ ॥

Proofread by PSA Easwaran

shrImadbhAgavataM - navamaskandhaH

pdf was typeset on October 22, 2021

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*